

-๗-

พื้นที่ทำกินในอ่าวปัตตานี

บริเวณอ่าวปัตตานี

จาย

จาย เป็นภาษาลາຍมีความหมายว่า แหลว ชาวบ้านเข้าใจว่าพระที่คินในบริเวณนี้เป็นดินเหลวจากตะกอนที่พัดมา กับคลื่นและแม่น้ำปัตตานี ทำให้ในบริเวณนี้มีสัตว์น้ำนานาชนิดเข้ามakanอาหาร จาย เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้กับปากอ่าวปัตตานี ทำให้สัตว์น้ำนานาชนิดจะเข้าไปกินอาหารไม่ว่าจะเป็นอาหารที่พัดมาตามแม่น้ำปัตตานี คนเก่าแก่เล่าไว้ประมาณ ๕๐ ปีก่อน เวลาเข้าขึ้นปลากระบอกจะเข้าไปกินอาหารตามชาฟังจาย กีหันปลาโลมาเข้าไปกินปลากระบอกอีกต่อหนึ่ง

เมื่อ ๒๐ ปีก่อนในบริเวณนี้เป็นแหล่งของปลากระบอก กุ้ง ปูด ชาวบ้านที่อยู่ในริมแม่น้ำปัตตานี เช่น บ้านยูโย บ้านบือติง สามารถจับด้วยมือเปล่าได้เป็นกอบเป็นกำ บริเวณ จาย เป็นแหล่งปลาดุกที่ชาวบ้านในคลอง (ออแรหรือออยแมคและชุง) เป็นชื่อที่คนรอบอ่าว ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในแม่น้ำปัตตานี สามารถจับด้วยมือ ชายคนนี้มีความชำนาญมากในการจับปลาดุก และยังบอกว่าเมื่อโคนปลาดุกแหงจะไม่เจ็บ เพราะตามปกติเวลาคนโคนปลาดุกจะหะเหล长大กว่าจะหายต้องใช้เวลา ๒๕ ชั่วโมง แต่ผู้นี้มีเคล็ดลับคือ สิ่งที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำทุกวันคือ ต้องกินหางปลาดุกสดๆ วันละตัวให้ครบ ๔๐ วัน เขายื่อว่าเมื่อโคนปลาดุกแหงแล้วจะไม่เจ็บ

ปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ถูกจับจองเพื่อเลี้ยงหอยแครงของคนยูโยซึ่งอยู่ริมแม่น้ำปัตตานีบริเวณปากอ่าว มีชาวบ้านตระโละสะมีแลทำประมงที่ใช้อวนลอยกุ้ง และคนด้าโต๊ะวางเบ็ดรวมปลาดุก และพื้นที่จายบางส่วนถูกทับถมเพื่อสร้างโรงงานและท่าเทียบเรือพาณิชย์และโรงงาน

ตือโละบานา

พื้นที่อ่าวที่มีรูปร่างเหมือนกับ ตือโละ เป็นภาษาลາຍท้องถิ่นที่มีความหมายว่าอ่าว ทั่วๆไปแต่ชาวบ้านให้ความหมายตามที่เข้าใจคือเป็นลักษณะพื้นที่น้ำโถงเร้าเข้าหากายฝั่งส่วนใหญ่จะพบว่าพื้นที่ตือโละเป็นพื้นที่ที่เป็นดินเลนทั่วไป ส่วนบานานี้เป็นภาษามาลัยมีความหมายว่าเมือง มีคนบอกว่าบานานี้คือเมืองเก่าของปัตตานี ขณะนี้ ตือโละบานาจึงอยู่ในเขตตัวเมืองเก่าและเรียกมานานถึงปัจจุบัน

ตือโละบานาในอดีต เต็มไปด้วยหญ้าทะเลเป็นแนวโคงริมฝั่ง จากตือโละบานาถึงหน้าบ้านตันหยู โละ ฝั่งบ้านป่าตาหรือฝั่งทะเลและบ้านบานา ในตือโละนี้ส่วนใหญ่เป็นคนบานาใช้พื้นที่วางลอยกุ้ง บางครั้งเท่านั้นที่คนด้าโต๊ะจะไปวางอวนจมปู

หลังจากบริเวณตือโละบานาทั้งหมดถูกทำลายเป็นพื้นที่เลี้ยงหอยแครงของคนจากบ้านตันหยู โละ และบ้านบานา จึงทำให้สภาพพื้นดินถูกทำลายโดยเฉพาะหญ้าทะเลจึงถูกทำลายจนหมดสิ้น มีหน้าซ้ำริมชายฝั่ง

บนาอกลายเป็นนาเกลือ ความเค็มจัดทำให้ญี่ทะเลต้ายหมด อีกทึ้งบ่อน้ำกุ้งปล่อยน้ำที่มีส่วนผสมของสารเคมีจากคลอริน ฟอร์มาลิน ที่ถังบ่อเพื่อฆ่าเชื้อ ก่อนที่จะถังบ่อต้องดูดบีบเลนในบ่อทึ้งก่อน ซึ่งบีบเลนพวกนี้จะไปทับสัตว์หน้าดิน เช่น ไส้เดือนทะเลและหอยพิมตาย

ปัจจุบันคนบ้านบ้านที่ทำสวนloyกุ้ง ต้องมาวางแผนที่หน้าบ้านบางปูจนถึงบริเวณเปรำและหน้าบ้านดาโต๊ะ เพราะในบริเวณนี้มีหญ้าทะเล เก่าที่ผู้ปี้ยันได้สังเกตและได้ทำประมงเองปรากฏว่ากุ้งที่คนดาโต๊ะจับได้คือบริเวณหน้าบ้านบางปูและบ้านดาโต๊ะ

ຕື່ອໂລະໂມະ

ໂພະ ມໍາຍຄື່ນເຮືອນຈຳ ເມື່ອປະມາດ ۴۰ ປີທີ່ແລ້ວ ບຣິເວລີ ຕະ ໂລະ ໂພະ ນີ້ຍຸດຕິກັນເຮືອນຈຳຈັງວັດປັດຕານີ ຕ່ອມຮາວ ۳۰ ປີມາແລ້ວ ທາງການ ໄດ້ຄົນທະເລີເພື່ອເປີດເບີຕອຸດສາຫກຮຽນຂອງຈັງວັດ ມີໂຮງງານປົກປັນທີ່ໜ້ານຮູ້ຈັກໃນຫຼື້ອ ຮູມມະຊີ້າ ຕັ້ງໂຮງງານຈະເປັນອາຄາຣສີເປີຍວ (ຈະຊີ້າ) ຈະເປັນຫຼື້ອ໌ໜ້ານເຮີຍກາຈົນຄື່ນປັງຈຸບັນ

ทุกวันนี้ราชการได้ขยายเขตอุตสาหกรรม ด้วยวิธีการถอนทะเบียนจากโรงงานปลาปันออกไปในทะเล เป็นบริเวณกว้าง ทำให้โรงงานปลาปันไม่ได้อยู่ติดกับทะเลแล้ว แต่ก็มีโรงงานอื่นๆ ที่อยู่ติดกับทะเล เช่น โรงงานหมึก เป็นต้น

ในอดีตบริเวณนี้เป็นที่อาศัยของประดุจทะเลเพราะอยู่ติดกับพื้นที่ จาย ซึ่งเป็นคืนเล่นมีปลาดุกทะเลตลอดทั้งปี เป็นที่ชุมชนมากที่สุดในอ่าวปัตตานี ชาวบ้านรอบอ่าวปัตตานี เช่น คุณดาโต๊ะ คุณตันหยงลูโกละ จามาชุมนุ่มวงเบ็ดรา瓦 แต่ปัจจุบันบริเวณนี้ถูก夷เป็นที่จับของของคนที่เลี้ยงหอยแครงและทำท่าเที่ยบเรือ ส่วนพื้นที่บนนูกกิกลายเป็นโรงงาน

สำหรับสัตว์น้ำที่ขึ้นมาในบริเวณน้ำอยู่ คือ กุ้ง ชาก บ้านตะ โละสะมีแล ที่ใช้อวนลอย สามชั้นมีน้ำหนักเบา เพราะใช้ตะกั่วหนักประมาณ ๕-๖ จีดต่อผืน แตกต่างกับอวนลอยกุ้งของชาวบ้านรอบ อ่าว ทั่วไปที่น้ำหนักตะกั่วประมาณ ๓-๔ จีด ยกเว้นชาวบ้านบุตติที่ใช้ประมาณ ๘-๙ จีด เพราะต้องใช้วาง อวนลอยกุ้งในบริเวณน้ำลึก เหตุที่ชาวบ้านตะ โละสะมีแลนารวบอวนลอยกุ้งในบริเวณนี้ และต้องใช้อวนที่มี น้ำหนักเบาในน้ำ เพราะบริเวณนี้น้ำดีน้ำใสและมีกากหอยเป็นจำนวนมากทำให้อวนที่มีน้ำหนักมากๆ จะติดกากหอยจนทำให้อวนขาดได้ง่าย

ແພສາດູ, ດູວອ, ຕີ່ພອນໜຶ່ງ ຕີ່ພອສອງ ຕີ່ພອສາມ

ແພ່ນມາຍື່ງ ໂພງພາງທີ່ເຮັດວຽກ ຕ່າງ ຮະຍະທ່າງປະມານແຕ່ລະແຄວປະມານ ອ ກີໂລເມຕຣ ໂພງພາງທີ່ວ່ານີ້ຈະປັກໃນບຣິເວລທີ່ມີນໍາເລີກຊື່ງອູ່ປາກຄລອງຍາມູແລະປາກຄລອງບາງປູ ຕັ້ງແຕ່ໂພງພາງໜຶ່ງ (ແພສາຕູ) ອູ່ນອກພື້ນທີ່ຈາຍ (ແພດູວອ) ໂພງພາງສອງທ່າງຈາກແພສາຕູປະມານ ອ ກີໂລເມຕຣຕຽນກັບທ່າເທິຍບເຮືອນອກຝ່າຍ ສ່ວນ ໂພງພາງສານ (ແພຕີມອ) ຮະຍະທາງປະມານ ອ ກີໂລເມຕຣເຫັນກັນອູ່ບຣິເວລຣິມຮ່ອງນໍາປັດຕານີ (ກວາລອ) ຕິດກັບເສັ້ນທາງເດີນເຮືອພາມື່ຍ໌ ເມື່ອ ປະມານ ๓๐ ປີທີ່ຜ່ານມາ ທ່ານບ້ານໃຊ້ໄມ້ຕາມມາປັກທຳເປັນໂພງພາງ ຕ່ອມາ

เปลี่ยนมาใช้ไม้ไผ่ที่ซื้อมาจากจังหวัดยะลาเดอว์บ้านปูโรง บ้านสะยะ และทางแอบสงขลา ชาวบ้านบ้านเด่า ว่า รา ๒๐ ปีมาแล้ว เจ้าของ แซ จายแมลงภู่ที่ทำการมากับไม้ไผ่ด้วยราคา ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่ง แซ ให้กับผู้ที่ต้องการ หมายถึงผู้ซื้อสามารถเก็บหอยแมลงภู่จาก แซ น้ำนกกว่าจะเสียหาย ส่วนเจ้าของ แซ จะ เอาเฉพาะกุ้งที่ดักได้จากโพงพางเท่านั้น

ปัจจุบันต้องใช้เงินประมาณ ๓๐,๐๐๐ – ๔๐,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่ง แซ ทำให้เจ้าของ แซ ไม่ขาย หอยแมลงภู่ให้กับคนอื่นแล้ว แต่จะเก็บไปขายเอง โดยจ้างแรงงานพม่าหรือเมรที่ค่าแรงถูก

สตัตว์น้ำที่เข้าไปอยู่ใน แซ ก็มีเช่น ปลาดุก ปลาคิ่ม ปลากระพง ปลาอักษะ (ปลาแดง) ปลาเก้า ปูม้า ปู ทะเล ปูคิ่ม ส่วนชาวบ้านที่มาทำประมงในบริเวณ แซ มีคนด้าโต๊ะกับคนบูดี ซึ่งคนด้าโต๊ะจะตกเบ็ดปลาเก้า และวางแผนปู ส่วนคนบูดีตกเบ็ดปลากระพงและวางแผนลอยกุ้ง คนแอบลอกด้านน้ำแหงป่าดุก และปลาคิ่ม ในเวลากลางคืน

ปากแม่น้ำปัตตานี (มุกอกรวบล้อ)

การใช้พื้นที่บริเวณน้ำชาวบ้านโดยมากจะไม่ใช้ริม ภูมิภาคร เพราะติดกับปากอ่าวบริเวณร่องน้ำซึ่งอยู่ใน เดินทางเดินเรือพาณิชย์ เพราะเสียงที่อวนจะขาดเสียหายด้วยใบพัดของเรือพาณิชย์ ที่เข้าออกไปที่แม่น้ำ ชาวบ้านที่มาทำประมงในบริเวณนี้มีเพียงไม่กี่คนที่มาเพื่อวางแผนป่ากระพง เช่น ชาวบ้าน รูสัมมีแล ยูโย และ บือติง ต้องวางแผนในคืนที่พระจันทร์สว่างและต้องอยู่ฝ่าตึ้งแต่เช้า ๑๓ ค่ำจนถึง ๑๕ ค่ำ เพราะเรือใหญ่จะ ได้เห็นและปลากระพงก็จะขึ้นมาเล่นบนผิวน้ำ

สายะแซ สาตุ ดูวอ ตีขอ

สายะ หมายถึงปีกของ แซ หรือโพงพาง เป็นพื้นที่สำหรับวางแผนปูและตกเบ็ดที่ชาวบ้านด้าโต๊ะใช้ มากที่สุด เพราะปลาที่เข้าไปอาศัยใน แซ จะออกมากากินในบริเวณนี้ อุปกรณ์อวนปูกับตกเบ็ดจึงเหมาะสม ที่สุดสำหรับพื้นที่นี้ ถ้าเป็นวางแผนลอยกุ้งก็จะวางแผนไม่ได้ เพราะแคลวนนี้เต็มไปด้วยไม้ไผ่จาก แซ ที่หักพัง

ป่าเจนนิง

ป่าเจนนิง มีความหมายตามภาษาลัมยุท้องถิ่นว่า ไม่ที่ปักในอ่าว นิบง คือไม่หลาโวัน เป็นพื้นที่อยู่ หน้าบ้านแอบลอกนก ในอดีตเป็นที่จอดเรือสำหรับพ่อค้ามาซื้อเกลือของชาวบ้านที่บ้านบานา บ้านตันหยงลู โละ และบ้านป่าเระเพราน้ำในบริเวณนี้ มีความลึกมากและใกล้กับแหล่งทำเกลือและห่างจากชายฝั่ง ประมาณ ๑ กิโลเมตร เมื่อประมาณ ๒๐ ปีมาแล้วยังมีเรือหালายลำมาจอดรอรับซื้อเกลือเป็นเรือสำเภาจาก อินโดนีเซีย ต่อมาประมาณ ๑๕ ปีที่แล้วเรือที่เคยมาจอดซื้อเกลือก็หายไป

เล่ากันว่า ในอดีตบริเวณนี้มีปลาที่ตัวใหญ่ๆ เพราะน้ำลึก เช่น ปูทะเล (กือแตงนีหยัง หรือ กือแตบตาตู หรือ กือแตรีมา) กุ้งแหะบัว (อูแดบูเตะ) กุ้งกุลาคำ (อูแดกุมาคำ) หรือ อูแดกอรัง กุ้งมัน (อูแดคานอ และ

อยุเดกีอราส) ปลาดุก (อีเกลส์อีมีแคล) ปลาดุก (อีเกดูแกก) ปลากระเบน (อีเกนบาร์) มีหอยชนิด เต่น ปารีบูรัง ปารีปาส ปารีแคล ที่ราคาต่างกัน เชื่อกันว่าปลาที่ว่าอร่อยที่สุดคือ ปารีบูรัง ที่ราคาแพงกว่าชนิดอื่นๆ และมีหอยแครงธรรมชาติ (กือเบภาคาระห์) ขนาดเท่ากำมือและเป็นที่อยู่ของพ่อแม่พันธุ์หอยแครง เพราะในพื้นที่นี้ชาวบ้านไม่สามารถหาหอยได้ เพราะน้ำลึก ทำให้มีหอยตัวใหญ่และขยายพันธุ์ไปทั่วอ่าวปัตตานี

จากอดีตที่มีน้ำลึกสามารถจอดเรือใหญ่ๆ ได้ แต่ปัจจุบันน้ำลึกเหลือเพียง ๒-๓ เมตรทำให้สัตว์น้ำตัวใหญ่ไม่มีเหลืออยู่แต่ที่ยังมีให้ชาวบ้านจับได้คือ กุ้งและปู คนด้าโต๊ะมาร่วงอวนปู ส่วนคนบูดีกับตะโละสะมีแล้วงอวนลอยกุ้งสามชั้น

ปัจจุบันบริเวณนี้กล้ายเป็นที่เลี้ยงหอยแครงของคนแหม่มนก ซึ่งการทำมาหากินในอ่าวของคนแหม่มนกมีเพียงไม่กี่ครอบครัวที่เลี้ยงหอยแครง ส่วนชาวบ้านที่ทำไม่ได้เลี้ยงจะทำประมงที่ไม่เหมือนคนรอบอ่าวในลักษณะเดียวกัน เพราะใช้วิธีขึ้นหอยแมลงภู่ หอยนางรม และชาวบ้านที่มีเรือใหญ่อีกประมาณ ๒๐ ลำ ไปทำอวนลากกุ้งและหอยแครงที่ทะเลหน้าบริเวณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีกบางส่วนก็รับจ้างลากหอยแครงเลี้ยงที่ชาวบ้านเลี้ยงในอ่าวปัตตานี

ตามหาปู

เป็นพื้นที่อยู่ระหว่าง อาโโลเปภาคและ กับ อาโโลกุดง ติดกับป่าชายเลน เป็นรูปสามเหลี่ยมคล้ายกับชาปีง (capping) ทำด้วยเงินหรือทองแดงที่คนในสมัยอดีตใช้ปิดอวัยวะเพศส่วนล่างของเด็กๆ ผู้หญิงในเขตนี้ เกาะนาน้ำขึ้นปลาดุกทะเลและปลาดุกทะเลชอบขึ้นไปกินอาหารในตระหง่านี้ เพราะมีหญ้าทะเล สาหร่ายทะเล กุ้ง ก้าม กระมและปลาท่องเที่ยวซึ่งคนตะโละอาโหร์เรียกว่าปลาปะครัง (อีเกลส์ต้าโนนส์ก้าลี) เพราะปลาชนิดนี้เมื่อยังไม่ถึงฤดูฝนปลาจะอยู่ในรูที่เป็นดินเลน ชอบอยู่ในลำคลองและปากคลอง

ส่วนชื่อทั่วไปของปลาที่ชาวบ้านรอบอ่าวเรียกว่า อีเกยะยะ เป็นบริเวณที่ชาวบังปู ป่าระ ดาโต๊ะ ตะโละกาโปร์ มาดักปลาชนิดนี้ในฤดูน้ำท่วม สำหรับฤดูทั่วไป คนโต๊ะ โสม จะเข้ามาลากอวนลากคน (ปูกะยาริง) และคนตะโละกาโปร์มาวางอวนล้อมปลาระบก

คลองต่างๆ

คลองส่วนใหญ่ คนด้าโต๊ะเข้าไปใช้พื้นที่ทำการน้อยมาก ส่วนบริเวณติดกับคลองเป็นพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งคนด้าโต๊ะไม่คุ้นเคยกับการเข้าไปจับสัตว์น้ำในป่าและในคลอง เช่นการใช้วิธีลอบปู ตกปลากระพง คนส่วนใหญ่ที่เข้าไปหากินคือคนบังปู ไม่ว่าเป็นคลองบังปู คลองปากและ คลองอาโโลกุดง คลองอาโโลตือ ยะ และคลองอื่นๆ ซึ่งคลองบังปูเท่านั้นที่ใช้พื้นที่ในคลองเลี้ยงปลากระพง โดยคนบังปูเพียงหมู่บ้านเดียว

การทำงานในคลองต้องให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ในคลองเรือใหญ่ที่ใช้ในอ่าวเข้าไปไม่ได้ ส่วนเรือของคนบังปูเป็นเรือลำเล็กสามารถเข้าไปในคลองได้ ดังนั้น คนบังปูจึงทำประมงในคลองและพื้นที่ชายฝั่ง

ໄກສັ່າ ທີ່ມີຄວາມສໍານາມູນໃນອາຊີພແທງກຸງແທງປາດຸກທະເລໃນເວລາກລາງຄືນ ໂດຍໃຊ້ເຮືອເລື້ອຖື່ສາມາຮັດເຂົ້າລຶ່ງໃນ

ບຣິວເວນນໍາຕື່ນແລະໃນ ອາໄລ ເລື້ອຖື່ ຈຶ່ງອາຊີພນີ້ຄົນບາງປູເທັນນັ້ນທີ່ຄົນດັ່ງ ສ່ວນຄນຮອບອ່າວທ່ວ່າໄປເຫັນຄນ ດາໂຕ້ ດາໂຕ ໂລະສະມືແລ ແລະຄນນູ້ດີຈະແທງກຸງກີ້ຕ່ອມເມື່ອນໍາລົດແລະແທງກຸງໃນບຣິວເວນສັນຄອນທຣາຍດ້ວຍກາຣ ເດີນທ້າ

ເປົະແລະ

ນອກຈາກຫາວັນຈະຮູ້ຈັກໃນນາມຄລອງຍະຮົງແລ້ວ ເປົະແລະ ອາຈຈະເພື່ນນາມາກ ກອແລະ ເພຣະເປັນ ເສັ້ນທາງເດີນເຮືອກອະແຫ່ງເຂົ້າໄປຮັບສ່ງສິນຄ້າທີ່ຕັ້ງອໍາເກອຍະຮົງໃນປັຈຸບັນ

ເປົະແລະ ພຣີ ນາໄໂງເປົະແລະ ເປັນສັນຄອນທີ່ເກີດຈາກຕະກອນທີ່ມາກັນນຳໃນຄລອງຍະຮົງຈນກລາຍເປັນ ສັນຄອນທາງໜ້າມື່ອອົງຄລອງໜຶ່ງມີໜູ້ທະເລ

ຈາກກາຮັກສັງເກດເຫັນວ່າບຣິວເວນທີ່ມີສາຫວ່າຍແລະໜູ້ທະເລ ເຊັ່ນ ນາໄໂງເປົະແລະ ຕານາຈາປິງ ຈະມີກຸງ ກຸລາດຳອາສີຍູ່ ກຸງທີ່ສຕານີພາເພັນຮູ້ສັຕິວນຳປ່ອຍໄປກ່ອນໜັນນີ້ຈະອາສີໃນບຣິວເວນນີ້ມາກທີ່ສຸດ ໂດຍສັງເກດ ຈາກກຸງທີ່ຕິດອວນຂອງຫາວັນເປັນກຸງຕົວເລີກ ເພຣະໃນບຣິວເວນນີ້ອາກຈະມີສາຫວ່າຍ ໜູ້ທະເລແລະປ່າຍເລັນ ແລ້ວຍັງເປັນບຣິວເວນນໍາຕື່ນເໝາະກັນກາຮັກເຈົ້າຢືນເຕີບໂຕຈາກກາຮັກສຳວັງໃນວັນນັ້ນພບວ່າກຸງທີ່ຫາວັນຈັນໄດ້ ມີນໍ້າຫັກຈາກກາຮັກສຸ່ມຕົວອ່າຍ່າງປະມາມ ۳۰ – ۶۰ ຕັ້ງຕ່ອກໂລກຮັມທີ່ອາສີໃນບຣິວເວນນີ້ ສ່ວນພື້ນທີ່ໜຶ່ງມີນໍ້າລືກ ເຊັ່ນ ບຣິວເວນກລາງ ອາໄລປາແຍ ມູມອແຈ ຈະມີນໍ້າຫັນກຣາວ ۴۰-۵۰ ຕັ້ງຕ່ອກໂລກຮັມ ຫາວັນນາງຄນບອກວ່າ ຊ້າປະກາສເປັນເບືດອນນຸ່ຮັກຍ້່າມີ້ທະເລອຍ່າງຈິງຈັງ ດາວວ່າອານາຄຕ້າງໜ້າ ສັຕິວນຳຕ້ອງເພີ່ມເຂົ້າແນ່ນອນ ແຕ່ມີປັບປຸງຫາທີ່ວ່າ ຈະມີກື່ອນທີ່ຍອມເສີຍສລະ ເຊັ່ນ ຮາວ ۱۰ ປີ ທີ່ແລ້ວ ຫາວັນນາງປູປັກຫລັກເບີຕເພື່ອຈັບຈອງພື້ນທີ່ເລື່ອງຫຍຸແຮງໃນບຣິວເວນນີ້ຈັກກັບຫາວັນດາໂຕ້ ຈນໃນທີ່ສຸດກີ່ຍົກເລີກໄປ

ຫາວັນນອກວ່າກ່ອນທີ່ສຕານີຈະມີໂຄຮກກາຮັກສຳວັງກຸງຈຸດຕະກຳໄດ້ໄໝ່ນາກ ອື່ອດຳລະ ۱-۵ ຕັ້ງຕ່ອດຳ ແຕ່ຫລັງຈາກກາຮັກສຕານີໄດ້ປ່ອຍກຸງຫາວັນຈັນກຸງ ໄດ້ດຳລະປະມາມ ۳۰-۵۰ ຕັ້ງຕ່ອດຳ

ບື້ອຕິງປາລອກຍາຍ

ເປັນພື້ນທີ່ສັນຄອນທຣາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນບຣິວເວນໄກລືກັນ ບື້ອຕິງບື້ອໜາ ແລະ ບື້ອຕິງນູ້ແວກື່ອຈີ ຜົ່ງເປັນພື້ນທີ່ ຂອງເດີກໃນໜູ້ຫາວັນດາໂຕ້ໄປແທງກຸງໃນເວລາກລາງຄືນພຣະອູ່ໄກລືກັນໜູ້ຫາວັນ ເດີກ ຈ ສາມາຮັດເດີນໄປໂດຍໄໝ ຕ້ອງໃຊ້ເຮືອ

ບື້ອຕິງປາລອນນູ້ດີ

ເປັນພື້ນທີ່ອູ່ຮ່ວງກັບໜູ້ຫາວັນຕະ ໂລະສະມືແລກກັບໜູ້ຫາວັນນູ້ດີກຳປັງ ເປັນສັນຄອນທຣາຍທີ່ເກີດເປັນ ບຣິວເວນທີ່ໄໝກວ່າງປະມາມ ۱۰۰ ເມຕຣ ມອງໄໝເຫັນດ້ວຍຕາເປົ່າລົງແມ້ນໍ້າຈະລົດເຕັມທີ່ກີ່ຕາມ ຫາວັນທີ່ມາໃຊ້

ประโยชน์ในพื้นที่นี่ส่วนใหญ่เป็น คุณบุคคล มาหาหอยหา ปลาระบบอ ก และเป็นที่วาง ตือมีอแร ซึ่งหมายถึง ปี๊ะ ที่นำไม้ม้าปักในอ่าวรูปวงกลมเพื่อดักปลา ของคนบ้านแหลมนกและคนบ้านโต๊ะ โสม

ตือมีอแรป่าแย

สาเหตุที่ชาวบ้านตั้งชื่อว่า ตือมีอแรป่าแย นั้น เพราะ ตือมีอแร หมายถึง ปี๊ะยา ซึ่งมีความยาวที่สุด ในจำนวน ตือมีอแร ที่มีอยู่ในอ่าวปัตตานี จะปักตามริมของอาโลทั้งสองฝั่งยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร ชาวบ้านบอกว่าเป็นเขตระหว่างบ้านค่า โต๊ะกับบ้านบางปู เป็นพื้นที่วางอวนปูและเบ็ดชาวริม ตือมีอแรป่าแย ชาวบ้านจะวางอวนและเบ็ดชาวริม อาโลป่าแย (ร่องน้ำยา) ทั้งสองฝั่งก่อนที่คน โต๊ะ โสมจะสร้างตือมีอ ชาวบ้านจะรู้จักในนาม อาโลป่าแย (ร่องน้ำยา) ต่อมาเป็น ตือมีอแรป่าแย ประมาณ ๔๐ ปีนี้เอง ก่อนที่มี ตือมีอแร ปี๊ะน้ำตื้นที่ชาวบ้าน โต๊ะ โสมมาทำ ชาวบ้านจะเรียกว่า อาโลป่าแย

ชาวบ้านบอกว่าในอดีต อาโลป่าแย หรือ ตือมีอแรป่าแย ในปัจจุบัน มีหอยตัวใหญ่ขนาดเท่ากำปั้น บริเวณกลางอาโล กลางร่องน้ำ เพราะในอาโลน้ำลึกไม่สามารถม้าหอยแครงได้ ชาวบ้านบอกว่ามีวิธีเดียว ที่จับหอยได้คือ การครุดหอยโดยอาศัยลม ใช้ครุดไม้ยาวมาทำด้ามแล้วทิ้งลงไปในน้ำให้ลึกลึกลึกลึน โดยยืน บนเรืออาศัยลมพัดให้เรือลากครุดไปตามกระแสน้ำแล้วยกขึ้นมาก็จะได้หอยแครงอย่างง่ายดาย

ลาโจะ (บึงน้ำเค็ม) รอบอ่าว

ลาโจะ หมายถึงบึงน้ำเค็มที่เกิดขึ้นภายใน ตั้งแต่บริเวณพื้นที่ตั้งแต่บ้านตะ โโล สะมีแลจนถึงปลาย แหลมตาซี โดยมีปากลาโจะเป็นร่องน้ำที่เรือสามารถเข้าไปล่องทำให้สัตว์น้ำจากทะเลสามารถว่ายน้ำเข้ามา อาศัยและหาอาหารที่มีอยู่ตามพิวน้ำคิดน้ำภายในลาโจะ ได้ และเป็นระบบนิเวศภายในแหลมที่อื่นไปในทะเล อย่างหนึ่ง

พื้นที่เป็น ลาโจะ จะมีชื่อกำกับที่ชาวบ้านในหมู่บ้านรอบอ่าวตั้งขึ้นมา มีหลายแห่ง บริเวณปากลา โจะและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นทรายเกือบทั้งหมด ในอดีตมีสัตว์น้ำคิดน้ำเป็นจำนวนมาก เช่น ไส้เดือนทะเล สาหร่าย ปลากระเบน ปลากระบอก ปลาดุก ปลาทราย ปลาเก้า ปู หุ้ง ปลากระพง ในส่วนพื้นที่ชายฝั่งที่อยู่ นอกปากของ ลาโจะ เป็นดินปนทรายและมีสัตว์ตระกูลหอย เช่น หอยแครง หอยขาว สาหร่ายทะเล และ สัตว์น้ำคิดน้ำ เช่น ไส้เดือนทะเลที่ใช้สำหรับทำเหย়ีอเบ็ดชาวป่าดุกทะเล ชาวบ้านบอกว่าสาเหตุที่สัตว์น้ำ หลายชนิดเข้าไปอยู่ เพราะบริเวณปากลาโจะกว้างและลึก สัตว์น้ำจะว่ายเข้าไปเมื่อมีคลื่นลมแรงและหากิน สัตว์น้ำคิดน้ำ อย่างเช่นปลาดุกทะเลก็จะสร้างรูเป็นท่ออยู่อาศัยในลาโจะ

ลาโจะต่างๆ อยู่บนปลายแหลมซึ่งสภาพทั่วไปของทุกลาโจะชายฝั่ง บริเวณปากลาโจะเป็นดินทราย ทอคายาตั้งแต่ ป่าลอบุคดี ติดกับ บ้านตะ โโล สะมีแล จนถึงสุดปลายแหลม มีหอยทะเลเกิดขึ้นเป็นหย่อมๆ บริเวณปากลาโจะ ซึ่งเป็นที่สำหรับลูกปลาเก้าตัวเล็กๆ ที่ว่ายมาจากการอ่าวไทยในช่วงหน้าร้อนประมาณ เดือน ตุลาคม-ธันวาคม ซึ่งชาวบ้านเรียกชื่อว่า หมูเซนกากี บางห

ลูกปลาเก่าเป็นสัตว์น้ำที่สร้างรายได้ให้กับในพื้นที่ได้มาก แต่ที่ไม่เข้าไปในลาโจเพราที่มีท่าไม่มี และปัญหาอีกเรื่องหนึ่งของคนในพื้นที่ใช้ของพังดักปลาเก่าทางอ่าวไทย เมื่อประมาณ ๑๘ ปี ที่แล้ว มีคนด้าโต๊ะเป็นคนแรกไปซื้อของพังพังที่ สะกอม อำเภอ กำแพงเพชร จังหวัดสุโขทัย ของชนิดนี้คนสะกอมใช้ ดักเครยหรือกุ้งเครย นำมาดักครึ่งแรกก็ได้ลูกปลาเก่าคิดเป็นราคากลาง ๓๐,๐๐๐ บาทต่อคืน ทำให้ชาวบ้าน ที่อยู่ทางฝั่งอ่าวไทย ตั้งแต่ อำเภอตาด ใน จังหวัดนราธิวาส ไปจนถึงชาวบ้านปลายแหลม สนใจการทำประมง ชนิดนี้ ก่อนหน้านี้ ชาวบ้านตั้งแต่ตากใบถึงตะโลกาโปร์ ดักปลาเก่าด้วยการวางกิ่งไม้สนบกหรือยานลิ เพา ซึ่งชาวบ้านบอกว่าการวาง ของพังดักปลาเก่าฝั่งอ่าวไทยเป็นสาเหตุหนึ่งที่ให้ลูกปลาเก่าตัวเล็กๆ ที่ว่าย เข้าไปในอ่าวปัตตานีลดจำนวนลง

ชาวบ้านคนด้าโต๊ะบอกว่า เมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว ปลาเก่าไม่มีราคาเลย หากชาวบ้านจับได้ตัวเล็กก็จะทิ้ง ลงอ่าวเอาเฉพาะตัวใหญ่ๆ มาทำกับข้าวกินกันภายในครัวเรือน ประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว ก็เริ่มมีการซื้อปลา เก่า ขายแต่จะซื้อเฉพาะตัวใหญ่ขนาดความยาว ๒-๘ นิ้ว ขึ้นไป ต่อมาเมื่อประมาณ ๑๘ ปีมาแล้ว ปลาเก่าตัวเล็ก เริ่มมีราคาและเป็นสินค้าส่งออก เช่น เวียดนาม ได้วันและตลาดภายในประเทศทางอ่าวไทยตอนบน และอันดามันเพื่อเลี้ยงต่อในกระแส จึงทำให้จำนวนปลาเก่าในอ่าวปัตตานีลดลง

ปัจจุบันส่วนที่เป็นลาโจลูกทำลายด้วยการทำกุ้งส่งซึ่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกับลาโจอย่าง มากและบริเวณปากลาโจแคนลงและปิดตายจนน้ำไม่สามารถไหลเข้าออกได้ ทำให้พากปลากระเบน ปลา กะพง ปลาดุก ไม่เข้าไปอาศัย สัตว์น้ำที่ชาวบ้านจับได้เป็นครึ่งคราวคือ ปลากระบอก กุ้ง ปลาทรายและปู ชาวบ้านที่จับสัตว์น้ำในบริเวณนี้เป็นครึ่งคราวคือชาวบ้านตะโลกาโปร์ บ้านบุดี บ้านตะโละสะมีแลใช้วัน ล้อมปลากระบอก การจับกุ้งชาวบ้านบุดีใช้วันลอยกุ้งและแทงกุ้งด้วยชนาวในเวลากลางคืน โดยเฉพาะ แทงกุ้งน้ำมีหัวผู้ใหญ่และเด็กในวัยเรียน แต่คนด้าโต๊ะส่วนใหญ่ใช้ลาโจนี้ในการวางอวนจมปูท่าน้ำ

ลาโจบี๊เดาะ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันหลาย ลาโจ ที่อยู่บนปลายแหลม เพราะโดยปกติ แล้ว ลาโจ แต่ละแห่งจะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่สำหรับลาโจบี๊เดาะ จะแตกต่างกับลาโจอื่นๆ นั้น เพราะบริเวณปากลาโจจะเป็นพื้นน้ำที่มีรูปร่างโค้งปากกว้างคล้ายกับตื้อ โละและเป็นดินเลน บางคันจะ เรียกว่า ตื้อ โละบี๊เดาะ หรือ บี๊เดาะ

ตั้งแต่บ้านบางปูไปจนถึงบ้านบานาจะ ไม่มีลาโจ อาจจะเป็นพระบริเวณนี้พื้นที่ชาบ่อเป็นดินเลน และทรัพย์ซึ่งไม่ได้ยื่นออกไปในทะเล ส่วนทางปลายแหลมเป็นทรายและทุกๆ ปีปลายแหลมจะยื่นออกไป ในทะเลมากขึ้นๆ ซึ่งชาวบ้านมีความคิดว่าเป็นจุดกำเนิดของลาโจ

แต่ละ ลาโจ จะมีสภาพที่คล้ายกันคือล้อมรอบด้วยป่าชายเลนและน้ำในตัวของ ลาโจ สามารถ ระบายน้ำออกสู่อ่าวปัตตานี ในยามที่น้ำทะเลนุนสูงสามารถเก็บน้ำเพื่อรักษาสภาพป่าชายเลน

ลาโจยือเบะ ในอดีตมีสัตว์น้ำหลายชนิดที่เข้าไปอาศัยในระหว่างที่น้ำทะเลนุน เช่นปลาเก่า ปูดำ ปลาเก้า ปลากระบอก ชาวบ้านที่เข้าไปหาปลา ส่วนใหญ่เป็น คน ดาโต๊ะ คนบุดี ส่วนคนบุดี ไม่ค่อยเข้าไป จับปลา เพราะคนบุดีส่วนใหญ่มีอาชีพทำอวนลอยกุ้ง ไม่เหมาะสมกับอาชีพนี้ในลาโจ เพราะในลาโจน้ำไม่ ดีน

ลาໂຈະສື່ໂລດຄາແລ້ ຄນນູດຶນອກວ່າ ລາໂຈະນີ້ເປັນລາໂຈະທີ່ແຕກຕ່າງກັນລາໂຈະອື່ນໆ ຄື້ອ ນໍ້າລຶກແລະດິນກິນ ລາໂຈະກີລຶກ ມີປາກຮະບອກຕັວໃໝ່ງໆ ຊຶ່ງເປັນພື້ນທີ່ສໍາຫັນໜາວປະມານຊື່ງມີອວນລ້ອມປາກຮະບອກຍ່າງຄນຕະ ໂລະສະມີແລ້ແລະຄນນູດີ

ລາໂຈະເປົາໂກະ ແລະ ລາໂຈະເປົາອະ ສັຕິວິນໍາທີ່ເຂົ້າໄປຢູ່ຈະເປັນສັຕິວິນໍາຕັ້ງລຶກງາເພຣະນໍາຕື່ນ ສ່ວນໃໝ່
ຄົນນາງປູຈະເຂົ້າໄປຈັບສັຕິວິນໍາ ໂດຍໃຊ້ເຮືອເລັກເຂົ້າໄປແທງກຸ່ງໃນຕອນກາງຄືນ ອວນລ້ອມປາກາຍອ ປາຫນອເທັກ
ອວນລາກຕົ້ງປາກຮະບອກ (ນູກະແອແຮະແມ່ອື່ແກບີ້ລານນະ) ຂາວນ້ຳນາງປູຈະເຂາອວນລອຍກຸ່ງສາມໜັ້ນທີ່ເໜືອ
ໃຊ້ລອຍກຸ່ງມາດັດແປ່ງ ໂດຍຈະຕັດອອກເລົາພະຕາວຸນໃນສ່ວນທີ່ມີໜັ້ນເດີຍວ່ອຢູ່ຕຽບປັບສຸດຂອງອວນ

ลาໂຈສະເມັກາຢືນ ເກີດບື້ນຫລັງຈາກທີ່ຮັສສ້າງກະໂຈນໄຟ ເພື່ອບອກຈຸດປາຍແຫລມຕາຫີ່ ເມື່ອປະມານ
၃၀ ປີທີ່ແລ້ວ ເປັນຫຼື່ອທີ່ໜ້ານຕັ້ງບື້ນມາພະຈະກະໂຈນໄຟ ຮູມະເກົມຢືນ ໃນບົຣເວນປາກນໍ້າອອນລາ ໂຈສະເໜີ້ທະເລ
ຊື່ເປັນແຫລ່ງພັນຖຸຂອງປາເກົ່າວ່າຍອ່ອນທີ່ເຂົ້າມາຈາກຝຶ່ງອ່າວ່າໄທ ແລ້ວ ແກ້ວມາໃຫ້ປະໂຍບນໍ້າຈາກ ລາໂຈສະເມັກາຢືນ
ສ່ວນໃຫຍ່ເປັນຄົນນ້ຳນາດຕາໂດຍທີ່ມາຮູນຮະວະປາເກົ່າ

ລາໄຈຮາຍອນນີ້ລະ ມື້ລະ ຄື່ອ ໂປ່ນໜ້າຕື່ນໃຫ້ດັກກຸງ ໃນອົດເປັນແພລ່ງຂອງກຸງທີ່ໜ້າມີນ ໂຕ້ະ ໂສມມາວງ
ໄປໜ້າຕື່ນ ໄດ້ກັບຮັງລະມາກ່າ ຜ້າມີນ ໂຕ້ະ ໂສມມາວງທີ່ນີ້ ແລະ ກລັບໃນຕອນເຫົ້າຫລັງຈາກທີ່ເກີນນີ້ລະເຮີບຮ້ອຍ
ແລ້ວ ເມື່ອໜ້າວັນ ອະ ປີທີ່ແລ້ວ ຍັງພບເກີນໄດ້ແຕ່ປົງຈຸນສູນຫາຍໄປແລ້ວ

ลาໂຈະແຄນທອງຫົວໜ່ວມຕາຫີ່ຫົວໜ່ວມ ຈະຍູ່ປາຍສຸດຂອງປາຍແຄນ ລາໂຈະນີ້ໃນອົດຕືອນ ເປັນທີ່ອາສີຍຂອງປາດຸກທະເລ ປາກຈົດ ປາກຮະບອກ ໃນປັຈຈຸບັນ ປາດຸກກັບປາກດີມີໄໝນັກທີ່ຍັງມີຍູ່ຄືອ ປາກຮະບອກ ຜົ່ງໜາວປະມົງບ້ານຕະ ໂລະສາມີແລ້ວ ບ້ານະ ໂລະກາໂປ່ງ ບ້ານນູດ ຜົ່ງອອກມາວາງອວນໃນຕອນ ກລາງວັນແລ້ວໜາວບ້ານໃນແມ່ນໍ້າປັດຕານີ້ ເຊັ່ນ ບ້ານໂຮງໝໍາ ຈົ່ງແຮນິບງ (ຫລັງໂຮງພຍາບາລປັດຕານີ້) ທີ່ມາລື້ອມ ປາກຮະບອກໃນເວລາກລາງຄືນ

ลาໂຈະດື່ອເຮົ້າໃນອົດຕີເປັນແຫ່ລ່ງປ່າກຮະບອກແລະປຸດໍາ ຂາວບ້ານທີ່ມາທອດແຫ່ເປັນຄົນນຸດີ ເມື່ອມາດູ ປຸາທີ່ປາກລາ ໂຈະເວລານໍ້າລັດ ປຸາຈະວ່າຍຳອົກມາລັງອ່າວປັດຕານີ ກີ່ຈະທອດແຫ່ ສ່ວນຂາວບ້ານທີ່ມາດັກປຸດໍ້ວ່າ ລອບປຸນ້ຳເປັນຄົນບາງປຸ ທີ່ ລາໂຈະດື່ອເຮົ້າ ເລັກນໍວ່າຄົນທີ່ມາສ່ວັງກະຮະທ່ອມເລັກໆ ຂໍ້ດື່ອເຮົ້າເປັນຄົນບ້ານນຸດີ ດັ່ງເດີມມີອ້າງີພທອດແຫ່ທີ່ປາກລາ ໂຈະ ຜົ່ງຈະຈອກທອດແຫ່ໃນເວລານໍ້າເຮັ່ມເຂົ້ນແລະເວລານໍ້າລັດ ຖຸກໆ ລາໂຈະມີຜູ້ເຂົ້າໄປ ຈັງຈອງໄປສ່ວັງກະຮະທ່ອມເພື່ອຈັບປາໃນລາໂຈະແຕ່ລະແໜ່ງ ຈຶ່ງນໍາເຫຼືອຄົນແຫ່ລ່ານັ້ນໄປຕັ້ງໜ້ອສຖານທີ່

ปัจจุบัน คนที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในลาโจต่างๆ ก็ไม่ใช่คนรอบอ่าวอย่างเดียว เพราะหลังจากที่รัฐสร้างถนนเข้าไปถึงปลายแหลมทำให้คนต่างท้องถิ่นต่างอ้าวกร ต่างจังหวัด เข้ามารามาหากินร่วมด้วย เช่น คนต่างด้าวแม่เราะ คนภูมิ คนท่าด่าน คนยามูเนลิม จากอำเภอยะหริ่ง แม้กระหั้นคนปะแต่ ในอำเภอยะหา ก็มาแหงกุ้ง บางคืนรถต่างถิ่นที่มาแหงกุ้งในตอนกลางคืนมีมากถึงร้าว ๑๐๐ กว่าคันต่อคืน ชาวบ้านบางคน

สะท้อนความรู้สึกว่า หลังจากที่มีถนนเข้าไปถึงปลายแหลม สัตว์น้ำลดลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะกุ้ง แต่ก็ไม่สามารถห้ามได้ เพราะเป็นพื้นที่สาธารณะ การจับจ้องเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียวช้าบ้านถือว่าผิดหลักการที่พระเจ้าประทานมา

แม้แต่คนที่เป็นไทยพุทธ เช่น คนที่มาจากอำเภอโขกโพธิ์ แม่ล้าน มาจับปูเปรี้ยวในเวลากลางคืน ชาวบ้านก็ไม่ห้าม แต่ ลาโว ในปัจจุบันก็ไม่ค่อยมีสัตว์น้ำเข้าไปอยู่แล้ว เพราะน้ำตื้นและปากลาโวปิดโดยธรรมชาติ และเกิดจากการทำนากุ้ง

บือติง

บือติง หมายถึงสันค่อนทรารย์ที่เกิดขึ้นในอ่าว ส่วนใหญ่มีอยู่ที่ตำบลแหลมโพธิ์ ตั้งแต่หมู่บ้านค่าโต๊ะ จนถึงปลายแหลม ยกเว้น บือติงตะโภะ ที่อยู่ในตำบลตันหยงลู โละและ บือติงป่าสตอเละบารอ ที่อยู่ในระหว่างตำบลตันหยงลู โละกับบ้านบานา

บือติงบอยอ อยู่ในหมู่บ้านบูดีมีสัตว์น้ำตระกูลหอยที่ไม่ใช่หอยแครง เช่น หอยลาย หอยขาวหอยนางรม หอยแมลงภู่ คนที่มาจับหอยคือชาวบ้านบูดีและชาวบ้านที่อยู่บนในแผ่นดิน เช่น คนตะเนาะแม่รำ คน ตากะ มากับเรือหางตัดที่บรรทุกคนประมาณ ๑๐ – ๑๕ คนต่อลำ โดยจะจอดเรือรับที่ นาคลาดูอ หรือ ที่ โต๊ะ โสม ซึ่งเจ้าของเรือจะเก็บค่าเรือประมาณ ๒๐ บาทต่อคน บางครั้งเจ้าของเรือก็จะหาหอยขาวด้วย

บือติงแซ เชื่อกันว่าอาจจะเกิดขึ้นหลังจากที่ชาวบ้านทำแซหรือไฟฟาง เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว เมื่อทำแซแล้วทำให้น้ำไหลช้าลง ทำให้เกิดสันค่อนขึ้นมา ชาวบ้านที่มาทำประมงในบริเวณนี้คือคนบูดี คนแหลมนก ส่วนคนค่าโต๊ะมาวางอวนจนปู ในถุ่ปู คือ นูเซน กือแต่ ประมาณเดือนตุลาคมจนถึงปลายเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงลมตะวันออกเฉียงใต้หรือ อาจงิดือพารอ

บือติงลา กอ บริเวณนี้ผู้คนจะไม่เรียน มีหลุมเป็นจุดๆ และน้ำกึ่ลึกกว่าล้าน้ำเปรี้ยบเทียบกับบือติงทั่วไป เวลานาน้ำขึ้นเต็มที่ประมาณ ๓ เมตรและเวลานาน้ำลดเต็มที่ลึกกว่า ๑.๕๐ เมตร บริเวณ บือติงลา กอ ในอดีต เวลามีลมแรงนักจะมีคลื่นรุนแรงชาวบ้านจึงไม่ผ่านแต่จะอ้อมเลียบชายฝั่งผ่านหน้าคลาโวต่างๆ แทน สัตว์น้ำที่มีมากในบือติงลา กอ ได้แก่ ปลาดุก ปลาเก้า หอยนางรม หอยแมลงภู่ ปูทะเล แต่ปัจจุบันปลาดุกและปลาเก้ามีน้อยลงมาก ส่วนหอยนางรม หอยแมลงภู่และปูทะเล มีชาวบ้านต่างๆ ที่ชานานมาจับสัตว์น้ำประเภทต่างๆ มาจับกัน เช่น คนค่าโต๊ะมาวางอวนจนปู คนบูดีมหอยแครง คนแหลมนกงมหอยแมลงภู่และหอยนางรม

สำหรับคนแหลมนกจะใช้เครื่องช่วยหายใจโดยเอาเครื่องยนต์ขันม้าปั่นออกซิเจนสำหรับคำน้ำเก็บหอยให้ได้นานขึ้น

บือติงปลาอเตะ มีการบอกเล่าว่า เคยคนจีนมาสร้างกระตือบเพื่อซื้อปลาของคนบูดี ชื่อ ไ้อเตะ จึงตั้งชื่อตาม บือติง นี้ สามารถมองเห็นเมื่อน้ำลดเพราะพื้นที่บือติงติดชายฝั่ง มีสัตว์น้ำตัวเล็กๆ เช่น กุ้ง ปลากระบอกอาศัยอยู่ เวลานาน้ำลด ชาวบ้านสามารถจับปลาได้โดยไม่ต้องใช้เรืออวนปลากระบอกหากด้วยคนและเดินทางกุ้งได้ตอนกลางคืนและทอดแท้ ซึ่งคนที่มาทำส่วนใหญ่เป็นคนบูดีและคนต่างดิ่น

ນຶອດິງໂຕະປາກ ແບ່ງອອກເປັນ ໂ ແທ່ງ ຄືອ ໂຕະປາກຄູວາ ພຣີນຶອດິງ ໂຕະປາກນອກ ຈະອູ່ຫ່າງຈາກ ຂາຍຝຶ່ງປະມາມ ໂ ກີໂລເມຕຣ

ໂຕະປາກດາຣະ ນຶອດິງທີ່ອູ່ຕົດກັບຫາຍຝຶ່ງຄືອ ດາຣະ ນຶອດິງທີ່ສອງອູ່ທີ່ບ້ານນູດີ ແລະ ໄນສາມາດນອນອ່ານເຫັນໄດ້ຄື່ງແນ້ວໜ້າຈະລດເຕີນທີ່ເປັນນຶອດິງທີ່ຫາວໜ້າຮອບອ່າວໃຫ້ທຳມາຫາກິນນາກທີ່ສຸດ ຫາວໜ້າຫາຫອຍແຄຮງ ໂອຍ ນາງຮມ ມອຍຫາຫອຍແມລັງງູ້ ສັຕິວັນໜ້າທີ່ກ່າວມາຈະມີຕລອດທີ່ປີ ສ່ວນສັຕິວັນໜ້າທີ່ມີຕາມຄຸງກາລ ເຊັ່ນປາກຮະບອກ ກຸ່ງ ແລະ ປູ້ ຈະມີກີ່ຕ່ອມເມືອໃນອ່າວມືລົມແຮງທ່ານ້ຳ

ນຶອດິງນູແວນຶອໜ້າ (ສັນດອນທຣາຍໃຫຍ່) ອູ່ທາງຂວາມຝຶ່ອຂອງອາໄລສາໄອະ ຄ້າຫັນໜ້າໄປທາງທີ່ສະວັນຕົກ ຂອງອ່າວ ເປັນພື້ນທີ່ສໍາຫັບຄົນດາໂຕະທອດແຫວເລານໜໍາລັດ ແລະ ມອຍຫາວີໃນຕອນກລາງວັນ ສ່ວນກລາງຄືນເປັນ ພື້ນທີ່ແທງກຸ່ງຂອງຄົນບາງປູ່ແລະ ເຄີກາ ດາໂຕະ

ນຶອດິງນູແວກີ່ອຈີ (ສັນດອນທຣາຍເລັກ) ອູ່ທາງໜ້າມຝຶ່ອຂອງ ອາໄລສາໄອະ ເປັນສັນດອນທີ່ມີເນື້ອທີ່ເລີກກວ່າ ນຶອດິງນູແວນຶອໜ້າ ເປັນພື້ນທີ່ສໍາຫັບຄົນດາໂຕະຫາໄສ້ເດືອນທະເລເອມາທຳແໜ່ອປາຄຸກ

ສໍາຫັນ ນຶອດິງ ທີ່ອູ່ຈັກຈະຈາຍໃນອ່າວນ້ຳມີຄວາມສໍາຄັນນາກກັບຄົນໃນພື້ນທີ່ຈຶ່ງມີຄວາມໝານາຍໃນ ພາກຫອຍ ເພຣະ ໄນໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າຄົນຮອບອ່າວສາມາດທຳປະມາງໄດ້ທຸກອຍ່າງແລະ ໃຊ້ອຸປະນຸມເກິ່ນທຸກໆນິດ ໃນນຶອດິງກີ່ມີຄວາມເປັ້ນແປລົງທ່ານໃຫ້ຄົນຕ້ອງປັບຕົວຕາມໄປດ້ວຍ ສັຕິວັນໜ້າທີ່ເຂົ້າໄປອູ່ຈຳກັດທີ່ເປັນສັຕິວັນໜ້ຳກັບທີ່ ພວກຫອຍຈະມີອູ່ຕລອດ ນາກຮ້ອນໜ້ອຍທີ່ນີ້ອູ່ກັບຄວາມອຸດນົມສົມບູຮຸນົມຂອງອ່າວໃນຂ່ວງເລານ້ຳ ສ່ວນສັຕິວັນໜ້າພວກ ປຸລາຈະເຂົ້າໄປອູ່ຈຳກັດທີ່ມີມືລົມແຮງທີ່ຈະເຂົ້າໄປກິນອາຫາວຸກຕະກອນທີ່ອູ່ໄດ້ເສຍເປັ້ນນຶອດິງ ເມື່ອລົມພັດແຮງາ ເສຍຫອຍຈະຈະຈາຍດ້ວຍຄືນຕໍ່ຕະກອນທີ່ອູ່ໄດ້ຈຳກັດຫອຍກີ່ຈະບື້ນມາແໜ້ນໜ້າເປັນອາຫາວຸກຂອງປາ ນານາໜິດ

ປະມາມ ៥០ ປີທີ່ຜ່ານມາ ເລັກນ້ວ່າ ຫາວໜ້າຝຶ່ງຕຽນຫັນຄືອຄົນ ໂຕະ ໂສມາທໍາ ຕົ້ມມືອແຮ ທັ້ງສອງໜ້າ ຂອງອາໄລສາໄອະ ທຳດ້ວຍກິ່ນ ໄນຈຳກັດຫອຍເລັນພວກ ກິ່ນໂກງກາງ ແສນດໍາ ແສນຫາວ ເປັນຕົ້ນ ແຕ່ສ່ວນໄຫຍ່່ຫາວໜ້າ ນິຍມໃຊ້ໄໝໂກງກາງເພຣະອາຍຸກາຣ ໃຊ້ປະ ໂຍໜ້ນນາກກວ່າ

ຕ່ອມປະມາມ ៣០ ປີ ມາແລ້ວ ຄົນດາໂຕະເຮັ່ງສ້າງ ຕົ້ມມືອແຮເພຣະອາຍຸກາຣໄດ້ຄືກວ່າບຣດາເຄຣື່ອງມືອທຳ ປະມາງອື່ນ ຈຶ່ງທຳໃຫ້ນັກຮັ້ງມີປັບປຸງຫາກັບຫາວໜ້າດ້ວຍກັນ ເພຣະຫາວໜ້າຈະປັກຮະຫັ້ງເລື່ອປາກະພິໄມ່ໄດ້ ເພຣະພື້ນທີ່ຄູກທຳຕົ້ມມືອແຈນໜົດ ອົກທີ່ ໃນບຣີເວນຕຽນກລາງຂອງ ອາໄລ ທີ່ເປັນເສັ້ນທາງເດີນເຮືອຂອງຫາວໜ້າ ຖຸກຂໍາຍາຍໃຫ້ເປັນພື້ນທີ່ຂອງ ຕົ້ມມືອແຮ ທຳໃຫ້ການເດີນເຮືອຂອງຫາວໜ້າມີປັບປຸງຫາມາກເວລາທີ່ນໍາລັດ ເພຣະຈະເດີນເຮືອ ຜ່າໄລທັ້ງສອງໜ້າໃໝ່ໄດ້ເນື່ອງຈາກນໍ້າແໜ່ງ ຈະເດີນເຮືອຕຽນກລາງອາໄລກີ່ໄມ່ໄດ້ເພຣະນີ້ ຕົ້ມມືອແຮ

ເລະອາຕັສ

ເປັນຫຼື້ພື້ນທີ່ທ່ານາຍແໜ່ງທີ່ຄົນດາໂຕະໃຊ້ເຮີກຫຼື້ວ່າມາ ຈາກບຣີເວນໂຮງເຮີນບ້ານດາໂຕະຈົນລົງບ້ານ ໂຕະ ໂສມ ເຊັ່ນ ກາແລປະດອ ອາໄລແວຈີ ອາໄລນຶອຮາຍໜ້າ (praih) ຄລອງປາກແລະ ພຣີອົກລອງຍະຫວີ່ ຕານາຈາປິງ ອາໄລກູດົງ ອາໄລຕື່ອເງຈະ ຄລອງບາງປູ່ ອາໄລວອແກ ອາໄລປາລອນບາຕັສ

สาเหตุที่ชาวบ้านเรียกชื่อ เ擂าตั๊ส เพราะเป็นเรื่องทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง ซึ่งนัยว่าเพื่อปกปิด ผลประโยชน์ในการทำมาหากิน เมื่อไปวางอวนในบริเวณเหล่านี้แล้วได้ปลามาก คนอื่นๆ ต้องมาตามว่าเมื่อ คืนไปวางอวนที่ไหน ก็จะตอบว่า เ擂าตั๊ส ถ้าไม่ตามต่อ ก็ไม่รู้แหล่งที่เราไปวางอวน แต่ถ้าตามต่อว่า เ擂าตั๊ส ก็อตรงไหน จึงจะนกอพื้นที่ซึ่งไปวางอวน เช่น กาแลปะดอ เป็นต้น

擂าตั๊ส จึงเป็นชื่อรุ่นๆ เลพะคนด้าโต๊ะเท่านั้นที่เรียกใช้ เพราะแต่ละพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันออก ของหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า พื้นที่ด้านบนของหมู่บ้านคือ เ擂าตั๊ส คนทำงานในอ่าวจะรู้มาตั้งแต่บรรพ บุรุษ

ในขณะเดียวกัน เ擂บานวะห์ เป็นพื้นที่ที่อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ตั้งแต่ โต๊ะปาก จนถึง ปากคลองยามูและปากคลองบางปู บางคนเพียงดูป่าของเพื่อนที่จับได้ก็สามารถคาดเดาได้เลยว่าเป็นปลา จากพื้นที่ไหน เช่น ถ้าปลาดุกมีจุดสีขาวตามลำตัวแสดงว่าเป็นปลาที่อยู่ในคลองหรืออาโภป่าบนตั๊ส หรือ ถ้าพื้อนจับได้ปลากระพงและปูดำเป็นจำนวนมาก แสดงว่าเป็นสัตว์น้ำที่จับได้ในคลองยะหริ่งหรือคลองบางปู เป็นต้น

แลโอมรีํะ

แลโอมรีํะ เป็นบริเวณที่คนด้าโต๊ะจับสัตว์น้ำมากที่สุด เพราะอยู่ใกล้กับหมู่บ้านและเป็นพื้นที่ซึ่งมี สัตว์น้ำตลดอดีและตามชนิดตามฤดูกาล สภาพพื้นที่เป็นหลุมเนินบ่อเป็นโพรงสำหรับสัตว์น้ำเข้าไปอยู่ โดยเฉพาะปลาดุก ในอดีตชาวบ้านด้าโต๊ะเคยวางเบ็ดราวน้ำปลาดุกได้ถึงวันละ ๓๐ กิโลกรัม

ดังนั้น บริเวณนี้จึงเป็นพื้นที่สำคัญมากของชาวบ้านในเวลาที่ไม่สามารถออกไปหาปลาในพื้นที่อื่น ในยามทະเลมีคืนแรง ชาวบ้านจะมาวางเครื่องมือประมงในบริเวณนี้ แต่ก่อนน้ำลึกประมาณ ๓ เมตร และ มีสัตว์น้ำหลากหลาย แต่ชาวบ้านจะจับปลาตามที่อุปกรณ์เครื่องมือของตนเองเพียงไม่กี่ชนิด เช่น ปูกระจิ้ง หวานloyกุ้ง หวานปู และเบ็ดราวน้ำปลาดุก แต่ประมาณ ๑๐ ปีแล้วชาวบ้านต้องเลิกวางเบ็ดราวน้ำปลาดุก เพราะ รายได้ไม่เพียงพอ กับดันทุน

การวางเบ็ดราวน้ำต้องมีความอดทนสูง เพราะลักษณะงานมีหลายขั้นตอนกว่าจะได้ปลา คือ

ไปงมหาเหยี่อ เช่น ไส้เดือนทะเลหรือ ປะปง ในเวลาที่น้ำทะเลลดิใช้เวลาประมาณ ๒ - ๓ ชั่วโมง เกี่ยวเหยี่อ กับตาเบ็ดประมาณ ๕๐๐ - ๓๐๐ ตา ใช้เวลาาว ๑ ชั่วโมงครึ่งถึง ๒ ชั่วโมง แล้วไปวาง เบ็ดราวน้ำต้องวางตามกระแสน้ำเมื่อน้ำเริ่มขึ้นในเวลากลางคืน ถ้านำขึ้นแล้วแต่ยังเกี่ยวเหยี่อ ไม่เสร็จ ก็ ต้องรอให้น้ำเริ่มลดก่อนจึงจะไปวางเบ็ดอีกได้ เพราะชาวบ้านรู้ว่าเมื่อน้ำเริ่มขึ้นปลา ก็จะเริ่มออกหาอาหาร พอน้ำเริ่มลดชาวบ้านรู้ว่าปลาจะออกไปอยู่ในหลุมและที่มีน้ำลึก ดังนั้น เมื่อวางเสร็จแล้วรอประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมงจึงจะเก็บ

การวางแผนเบ็ดรวมที่ใช้ไส้เดือนจะให้ตาเบ็ดอยู่ในน้ำไม่นาน เพราะไส้เดือนจะเลนอ่อนไม่สามารถทนได้นานเนื่องจากปลาอื่นที่ตัวเล็กๆ กัดกินเหยื่อ ดังนั้น จะต้องวางแผนให้ถูกเวลา ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าหัวน้ำ (ปลาออย)

แต่ถ้าหากเป็นเหยื่อที่ไม่ใช่ไส้เดือนจะเลน หอยสังข์ แมงดาจะเลน จะใช้ช่วงที่น้ำทะเลเปลี่ยนเริ่มเป็นน้ำจืดประมาณเดือนตุลาคมจนถึงเดือนธันวาคม หรือฤดูร้อน

การวางแผนเบ็ดรวมปลาดุกโดยใช้หอยและแมงดาจะเลนเป็นเหยื่อ แตกต่างกับเหยื่อไส้เดือน เพราะไม่ต้องคุณ้ำขึ้นน้ำลงปล่อยให้ตาเบ็ดอยู่ในน้ำได้นาน ถ้าไปวางตอนกลางวันก็ไปเก็บรุ่งเข้า เพราะเหยื่อสามารถทนให้ปลาเล็กๆ กัดกินได้นานกว่า ถึงแม้ว่าปลาดุกไม่ชอบกินเหยื่อที่ก่อร้าวมาข้างต้น เช่น แมงดา หอยสังข์ แต่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพวางแผนเบ็ดรวมที่ไม่สามารถหาเหยื่ออื่นที่ทนกับสภาพน้ำได้

การวางแผนเบ็ดรวมปลาดุกโดยใช้หอยและแมงดาจะเลนเป็นเหยื่อ แตกต่างกับเหยื่อไส้เดือน เพราะไม่ต้องคุณ้ำขึ้นน้ำลงปล่อยให้ตาเบ็ดอยู่ในน้ำนาน ได้ถ้าไปวางตอนกลางวันแล้วไปเก็บรุ่งเข้า เพราะเหยื่อสามารถทนให้ปลาเล็กๆ กัดกินได้นานกว่า

ชาวบ้านที่เคยวางแผนเบ็ดรวมปลาดุกพายามแก้ปัญหาต้นทุนที่สูงขึ้นโดยเปลี่ยนไปทำสวนปูแทน แต่ก็ทนไม่ไหวกับรายจ่ายของครอบครัวที่มีมาก เพราะมีลูกหลายคน จึงส่งลูกๆ ไปทำงานหาเงินที่มาเลเซีย

ตือมือแรสูเวะ

สูเวะ หมายถึง เว็นระยะหรือไม่มีสิ่งที่ปิดกั้นไว้ในบริเวณนั้น ภาษาลิ้นเรียกว่า คำศูเวะ หรือเปรียบเทียบว่า หน้าพากกว้าง ไม่มีผนวกหรือกั้นกับตือมือแรสูเวะ อยู่อีกฝั่งหนึ่งของ ตือมือแรตะ โภชี ซึ่งเป็นพื้นที่กึ่งกลางระหว่างสองตือมือแร

บริเวณท้องน้ำเป็นดินรายปันกับเลน เป็นบริเวณที่มีกุ้งซึ่งชาวบ้านค่าโถะและชาวบ้านฝั่งตรงข้ามอ่าา เช่น บ้านบางปู ป่าระ บานา และต้นหยงลู โละเข้ามาทำอวนกุ้ง ในขณะเดียวกันชาวบ้านโถะ โสมและแพลงก์โนมาระร้าง ตือมือแร เพื่อให้ปลาเข้าไปอยู่ เช่น ปลาระนก ปลาดุกทะเล และปลา กิต้า

ตือมือแรน หมายถึง โภชี ๖ ลูก เมื่อประมาณ ๓๐ ปีก่อน มีชาวบ้านโถะ โสมมาทำ ตือมือแร ในพื้นที่นี้ประมาณ ๖ ลูก เนื่องจากเว็นพื้นที่ไวสำหรับคนรอบอ่าวทำอาชีพประมงชนิดอื่นๆ ปัจจุบัน บริเวณนี้มี ตือมือแร มากกว่า ๑๐ ลูก ส่งผลต่อชาวบ้านที่ทำประมงชนิดอื่นๆ ซึ่งใช้พื้นที่นี้ เช่น มีปัญหากับชาวบ้านค่าโถะ บ้านป่าระ ที่มาระบุนโดยกุ้ง เพราะอวนไปติดไม่ของ ตือมือแร ทำให้อวนเดียหาย

การที่เจ้าของ ตือมือแร จะจับปลาต้องจับเวลาที่น้ำทะเลลด โดยเอาไม่ไฟที่สานให้ติดกันมาล้อมและค่อยๆ บีบให้แคบลงจนเหลือราก ๑ ราก แล้วจึงตักด้วยสิ่ง ถึงแม้ว่าการสร้าง ตือมือแร เป็นการจับของพื้นที่สาธารณะแต่ก็ยังดีกว่าการจับของพื้นที่เพื่อเลี้ยงหอยแครงของนายทุน

การสร้างตือมือแรเป็นการสร้างปะการังในตัว เพราะไม่ทำให้หน้าดินเสีย ชาวบ้านสามารถไปตกปลาได้ในตือมือแร เช่น ตกปลากระพงและปลาเก้า ซึ่งชาวบ้านรู้ว่าวิธีไหนที่ใช้จับปลาในตือมือแรโดย

เจ้าของไม่โกรธ ทั้งที่เจ้าของตือมีอเรกีไม่ได้ประกาศในที่สาธารณะว่าขินยอม แต่ด้วยความมีจิตสำนึกที่เป็นชาหะเลด้วยกันจึงไม่รู้ว่าอะไร อาจจะเรียกว่าเป็น วิถีตือมีอเร ที่อยู่ร่วมกันในสังคมทะเลมานาน ซึ่งแตกต่างกับการของพื้นที่เพื่อเลี้ยงหอยแครงที่ระบบทบกับชีวิตของชาวบ้านดั้งเดิม เพราะเป็นการทำลายหน้าดิน บริเวณนอกพื้นที่ ตือมีอเร ทราบกันว่าเป็นพื้นที่ของชาวบ้านดันหยงลูโละ ซึ่งคนด้าโต๊ะไม่สามารถร้องขอหรือห้ามไม่ให้มีการเลี้ยงหอยแครงได้

ตือมีอเรแน หมายถึง ตือมีอเร มี ๖ ลูก เพราะ ๘๘ หมายถึง ๖ เพราะเมื่อประมาณ ๔๐ ปีที่แล้ว ตือมีอเร มีแค่ ๖ ลูก เป็นของชาวบ้านโต๊ะโสม ปัจจุบันได้ขยายตือมีอเรประมาณ ๑๐ กว่าลูก เป็นพื้นที่ซึ่งชาวบ้านคิดว่าเป็นเขตติดต่อระหว่างบ้านดันหยงลูโละกับบ้านด้าโต๊ะ สำหรับชาวบ้านที่มาใช้พื้นที่คือคนด้าโต๊ะเป็นส่วนใหญ่ นานๆ ครั้ง จึงจะมีชาวบ้านปาระกับดันหยงลูโละมาวางแผนกุ้ง

กาแลปะดอ

ในอดีตคือคลองเล็กๆ จากอ่าวปัตตานีไปยังฝั่งอ่าวไทย เป็นเส้นทางเรือของชาวบ้านที่สามารถเข้าไปถึงบริเวณชายหาดฝั่งอ่าวไทย ที่เรือบีโอลสามารถเข้าไปได้ถึงชายฝั่งอ่าวไทยได้ เมื่อคนตากะ คนบางปู คนโต๊ะโสมมาบุชาชายหาดที่อ่าวไทยก็จะใช้เรือบีโอลมาตาม กะแลปะดอ แต่ทุกวันนี้คลองแคนเล็กๆ ไม่สามารถเข้าไปได้เนื่องจากลูกปิดด้วยป่าชายเลน

อาโลแวง

คลองอยู่ห่างจาก กะแลปะดอ ประมาณ ๑ กิโลเมตร และอยู่ทางขวาของ อาโลแวง ที่ติดกันจะมี อาโลบีอรายห์ เป็นภยามาลัยห้องถินที่มีความหมายว่า แม่ค้า เป็นเส้นทางพายเรือของแม่ค้าด้าโต๊ะ ตะโละ สามีแล และบุคคลาภัยสัตว์น้ำที่ ตลาดนัดปalaobatass ในเวลาลามแรง แม่ค้าไม่สามารถพายเรือในอ่าวได้ ก็จะพายเรือเลียบตามป่าเข้าในอาโลนี ซอกแซกจากคลองเล็กๆ จนถึง อาโลปalaobatass

เป็นบริเวณที่แม่ค้ารับซื้อสัตว์น้ำของชาวประมงรอบอ่าวใช้เส้นทางขนส่งสัตว์น้ำไปยังตลาดนัดปalaobatass เพราะเวลาลามแรง แม่ค้าไม่สามารถพายเรือในอ่าวได้ก็จะเลียบตามป่าเข้าในอาโลนี ซอกแซกจากคลองเล็กๆ จนถึง อาโลปalaobatass

สัตว์น้ำที่มีในอาโลทั้งสอง คือ กุ้งกุลาดำ กุ้งแซบวัย ปลากระพงแดง ปลากระพงขาว ปลากระบอก และกุ้งก้ามกรามในฤดูน้ำท่วมเพราะซ่วงนั้นน้ำจะจัดตลอดเวลา ชาวบ้านที่มาจับปลาส่วนใหญ่เป็นคนด้าโต๊ะ คนบางปูคนปาระ คนโต๊ะโสม และคนตะโละกาโปร์ แต่ชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์มากที่สุดคือคนบางปู เช่น ทำลอบปู แหงกุ้ง ลอบกุ้งก้ามกราม ทอดแทดอนกลางคืน สำหรับพื้นที่ปากอาโลทั้งสอง ตอนกลางวัน คนตะโละกาโปร์มาวางแผนล้อมปลาระบก ส่วนคนด้าโต๊ะมาวางแผนกุ้งและอวนปู

อาโลปalaobatass

เป็น อาโล ที่ เชื่อมกับตลาดนัด ป่าลอบาตัส เป็นเส้นทางเรือรับจ้างของชาวบ้านค่าโดยเป็นพื้นที่ทำประมงลอบปูของชาวบ้านบางปู และเป็นพื้นที่ วาง มือลํะ ของชาวบ้านโดย โสม ส่วนพื้นที่ปากอาโลเป็นบริเวณทำ ปูกระหาริ่ง ของชาวบ้านตันหยงลูกโล๊ะ

คลองยะหริ่ง (คลองยามู)

เป็นคลองที่เรือสำราญในอดีตบรรทุกสินค้าจากต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เกาหลีตะวันออก หมายที่ปัตตานี โดยชื่นไปตามลำคลองยะหริ่งแล้วไปเที่ยบเรือที่บริเวณสะพานยะหริ่งในปัจจุบันนี้ คลับจะบรรทุกເเอกสารลือ ยางพาราไปขายต่อ ผู้สูงที่ยะหริ่งอายุร้าว ๙๕ ปี บอกว่าบ้านของตนเองอายุประมาณ ๑๐๐ ปี ไม่ที่สร้างบ้านพ่อของแม่ซึ่งมาจากเรือสำราญที่มาจากการค้าประมงสิงคโปร์

ชาวบ้านในคลองยะหริ่งส่วนใหญ่เป็นคนตะ โลละอาโหร์ มาทำประมงประเกหวง โพงพาง awan ปลากรดหวานปลากระพง เบทามูเริ่มจากหลังบ้านตะ โลละอาโหร์ที่เรียกว่าสามแยก คลองตะ โลละอาโหร์ แยกขวาไป อาโโลตีเงาะ อาโโลกุดง และคลองบันงปู ซึ่งทั้งสามอาโโล ซึ่งเป็นลักษณะร่องน้ำหรือคลอง สามารถออกໄไปสู่อ่าวปัตตานีได้

ชาวบ้านเลี้ยงปลากระเพงในกระชัง เพราะส่วนหนึ่งมาจากโครงการพระราชดำริฯ การเลี้ยงปลากระเพงในกระชัง ถ้ากระชังไม่แตก เพราะปูดำกัดหรือถูกขโมย รายได้ก็พ้ออยู่ได้ เพราะได้กำไรจากการหักค่าจ่ายทั้งหมดประมาณ ๕,๐๐๐ – ๘,๐๐๐ บาทต่อกระชัง

แต่ถ้าปลายทางต้องติดหนี้ค่าอาหารปลา เนื่องจากอาหารปลาต่อกระชังนั้นสูงมาก ประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทต่อกระชัง บางครนให้ถ้าแก่ซื้อปลาอุดค่าอาหารปลาจะพงก่อน แล้วค่อยหักต้นทุนตอนยกปลาขาย ถึงแม้ว่าราคาปลาจะพงจะถูกผูกขาดกับถ้าแก่คนเดียวทำให้ราคาไม่สูงนัก แต่ชาวบ้านก็ต้องทำใจ เพราะไม่มีทันของคนเอง

คลองยะหริ่ง ชุมชน มีความชัดเจนมากในการแบ่งพื้นที่ เช่น ที่ดักโพงพางของชาวบ้านตะโล อาหรือ ตึ้งแต่ปากคลองจนถึงสามแยกหน้าบ้านตะโล อาหรือ บริเวณนี้ไม่มีที่เลี้ยงปลากระเพง ส่วนคลองที่แยกจากหน้าบ้านตะโล อาหรือ ไปสู่ตัวอำเภอยะหริ่งนี้ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของชาวบ้านยะหริ่งที่เลี้ยงปลากระเพง ถึงแม้จะเป็นพื้นที่สาธารณะในมุมมองของคนทั่วไป แต่ความเป็นจริงชาวบ้านในพื้นที่รู้ว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ของใคร แต่ไม่ได้หมายความว่าบุคคลนอกพื้นที่ไม่สามารถใช้พื้นที่นี้ได้ แต่อยู่ที่การใช้อุปกรณ์ประมง เช่น วงวนลอยกุ้ง วงวนปลากระเบน กะหรือ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้บางครั้งเท่านั้น ไม่เหมือนกับการเลี้ยงปลากระเพงและโพงพางที่ต้องใช้พื้นที่ติดตัวกัน สามารถได้มาด้วยการจับของสิทธิเท่านั้น และสามารถขายสิทธิที่สืบทอดนี้แก่ผู้อื่นได้ ชาวบ้านตะโล อาหรือ คนหนึ่งบอกว่า สามารถขายที่วางโพงพางของพ่อในราคากว่า ๒๐.๐๐๐ บาทต่อหนึ่งโพงพาง

คลองบางปู เรียกว่า ชุมชนปู หรือ อาโภบางปู เป็นพื้นที่ของชาวบ้านบางปูเลี้ยงปลากระเพรา ประมาณ
อวนปลากะรังบอก และลอบปู (บีโต)

พื้นที่ปากคลองยะหริ่งที่เกิดเป็นสันดอนเลนพอมองเห็น ได้ยามน้ำลด ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า บ่าโง มีความแตกต่างกับ บีอ็ติง เป็นดินทราย ส่วน บ่าโง เป็นดินเลนเป็นบริเวณที่มีจำพวกหญ้าทะเล สาหร่ายทะเล ส่วนสัตว์น้ำจะเป็นพวกปลากระบอก ปลาดุกทะเล ปลากระพง ปลาเก้า และปูดำ

ชาวบ้านที่มาจับปลาคือคนบางปู ตะ โลกาปอร์ ป่าระ โต๊ะ โสม ตันหยงลู โลซึ่งแบ่งลักษณะ อุปกรณ์ประมง เช่น คนบางปู คนด้าโต๊ะ คนป่าระ คนตันหยงลู โล วางอวนกุ้ง คนโต๊ะ โสม วางอวนลาก คน (ปูกระเบิง) คนตะ โลกาปอร์ วางอวนปลากระบอก

และพื้นที่ซึ่งอยู่ซึ่งอยู่ทางด้านซ้ายของคลองยะหริ่ง หากมองจากปากคลองหันหน้าไปทางทิศตะวันออก คือ เปะและหรือบานโง เปะและ มีอาโลเล็กๆ ซึ่ง อาโลเชิงมาตรฐาน ๑๐๐ ปีที่แล้ว มีคนซื้อเชิงมาตรฐานที่ตรงนี้นึ่งจากคนฝั่งตรงข้ามอาสาพนายเชิงมาตรฐานที่อาโลนี้ ซึ่งอาโลนี้จึงหมายถึงคนซื้อเชิงมาตรฐานนี้

ตือมือแรตะໂໂນ

ตือมือแรตะ ໂໂນ เป็นพื้นที่อยู่ในเขตบ้านตันหยงลู โล ที่มีการนักเล่าว่าเป็นคำที่เพี้ยนมาจากภาษาจีน คือ อาโก๊ะ ซึ่งเป็นพื้นที่ชายของเจ้าแม่ลิ่มก่อหนี่ยว ซึ่ง ลิ่ม โต๊ะเกี้ยม คำว่า ตะ ໂໂນ เพี้ยนจาก อาโก๊ะ แต่ชาวบ้านบางคนก็กล่าวว่าคำว่า ตะ ໂໂນ อาจหมายถึงตากโภคที่แปลว่ากลักษ์ได้ และตือมือแร แปลว่า ໂປ๊ะ

เพราะบริเวณเดียวกันเคยเป็นที่ตั้งของสุสานของเจ้าแม่ลิ่มก่อหนี่ยวที่ปัจจุบันพังทลายและอยู่ในน้ำ ไปแล้ว ชาวบ้านจะเรียกว่า ยะระ หมายถึง หัวชี้ ของคนจีน เมื่อก่อน ๔๐ ปีที่แล้ว เพราะชาวบ้านไปหาสัตว์น้ำในละแวกนี้ต้องนึกในใจเสมอขออย่าให้ทำร้ายตนเอง เพราะจะมาทำมาหากิน ถ้าคิดไม่ดีเช่นจะไปขโมยปลาที่ติดอวนของคนอื่นอาจทำให้เรือติด หรือถูกหลอกในรูปแบบต่างๆ เช่น เห็นคนกำลังวายน้ำเข้ามาหาบ้านและทุกปีชาวบ้านต้องไปปักธงเพื่อเป็นการแสดงว่าชาวบ้านยังดูแลอยู่

ปัจจุบัน หัวชี้อยู่ในน้ำห่างจากฝั่งประมาณ ๑๐๐ เมตร เล็กน้อย ในอดีตเวลาญาติๆ ของเจ้าแม่ลิ่ม ก่อหนี่ยวมาเยี่ยมศพ ต้องผ่านส่วนผักของชาวบ้านตันหยงลู โล บางครั้งมีการเหยียบส่วนผักจนทำให้มีการเชกุวิญญาณของเจ้าแม่ ไปที่หน้ามัสยิดกรือเชะปัจจุบัน

เมื่อ ไม่นานมานี้ ราชการสร้างสะพานเชื่อมจากชายฝั่งจนถึงที่ฝั่งศพของเจ้าแม่ลิ่มก่อหนี่ยวเดิม ระยะทางประมาณ ๑๐๐ เมตร และสร้างศาลาไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินเข้าไปจันถั่งจุดที่เป็นตำแห่งฝั่งศพ ได้สร้างกำแพงหรือเขื่อนเพื่อกันคลื่นพัง ซึ่งน่าเสียมากที่เออเศษก้อนหินและเศษส่วนหนึ่งจากการบูรณะ มัสยิดกรือเชะหลังจากเกิดเหตุการณ์รุนแรงมาทำเขื่อน

บริเวณ ตะ ໂໂນ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ตือมือแร เป็นดินเลนเหมาะสมแก่การปักไม้ทำโภะ ส่วนใหญ่เป็นคน โต๊ะ โสม จ้างคนงานที่มาจากภาคอีสาน ต่อมานี้ประมาณ ๑๕ ปีที่แล้ว มีคนแหนมนกเริ่มเข้ามาทำ ตือมือแร ในบริเวณนี้

ອີກສ່ວນໜຶ່ງເປັນ ບື້ອຕິງ ຜົ່ງເຄຍມື່ຫຍຍກະພງເປັນຈຳນວນນາກ ດນນາງນຸ່ມາກົບເພື່ອເປັນອາຫາເປົດ ເພົະເນື່ອຮາກກ່ອນ ๓๐ ປີທີ່ແລ້ວ ຂາວບ້ານບາງປູເລີ່ມເປົດເປັນອາຊີພໍລັກ ແມ່ກະຮ່າງຄົນຕາບອດເວລາຜ່ານໜ້າໜຸ້ບ້ານນີ້ຈະຮູ້ເລີຍວ່ານີ້ຄືບ້ານບາງປູພະຣາຍ໌ເໜີນນີ້ເປົດຄູ່ງ ໃນອົດທາວບ້ານທີ່ມາຈັບສັກວົ້ນໃນບຣິເວັນນີ້ ສ່ວນໄຫວ່ງ ເປັນຄົນ ບານາ ດນນາງປູ ດນປາຣະ ດນຕັນຫຍງລູໂລ ແລະ ດນໂຕ້ສົມ ແລະ ດນໂຕ້ສົມ ທີ່ມີລັກຍະຈານພອທີຈະແປ່ງເປັນຫວັງ ກື້ອ ດນຕາໂຕ້ ໃຊ້ພື້ນທີ່ບົອຕິຕະໂໄນ໌ ວັງວົນປູ ເບີດຮາວ ວັນລອຍກຸ່ງສາມໜັ້ນ ດນຕັນຫຍງລູໂລ ວັງເບີດຮາວປາດຸກທະເລ ວັນລອຍກຸ່ງສາມໜັ້ນ ດນປາຣະ ດນບານາ ວັງວົນລອຍກຸ່ງສາມໜັ້ນ ດນໂຕ້ສົມ ວັງ ຕົວມື້ອແຮ (ໂປ່ນໜຳຕົ້ນ)

ປັຈຸບັນ ພື້ນທີ່ ຕະໂໄນ໌ ດນຕະ ໂລະສະມື່ແລແລກນຸດີເຮັນມາໃຊ້ປະໂຍໜ້ນດ້ວຍກາວວາງວົນລອຍກຸ່ງສາມໜັ້ນ ແລະ ດນແຫລມນກມາງມາຫຍ່າຍແມລັງກູ່ແລ້ວ ອອຍນາງຮມ ສ່ວນກາລາກື່ນມີຂາວບ້ານທີ່ຄົນຮອບອ່າວເຮີກວ່າ ດນໃນຄລອງ (ອອແຮ ດາແລ ທຸງາ) ເຊັ່ນຄົນໂຮງໝໍາມາຈັບປາກຮະບອກໃນບຣິເວັນນີ້ ຜົ່ງຄົນພວກນີ້ຈະໃຊ້ເຮືອຍາວ (ປື້ອ ຮາຫຼຸບປາຍ) ທີ່ໄປໜີ້ອມາຈັກຄຣີຮຽມຮາຈານໃຊ້

ພື້ນທີ່ທີ່ອູ້ຕິດກັນ ບື້ອຕິຕະໂໄນ໌ ກື້ອ ມູກອແໜ (ໜ້າໂພງພາງ) ໃນອົດປະປາລ ៥០ ປີທີ່ແລ້ວ ພື້ນທີ່ແໜ່ງນີ້ເຄຍເປັນບຣິເວັນທີ່ມີໂພງພາງນາກກ່ອນ ແຕ່ທຳໄດ້ໄໜ່ນານກີ່ຕ້ອງເລີກພະຣາທນກະແສກາຕ່ອຕ້ານຈາກຂາວບ້ານຮອບອ່າວໄມ່ໄດ້ ສັກວົ້ນນີ້ທີ່ມີການໃນບຣິເວັນນີ້ເປັນປະເກທຫຍຍ ເຊັ່ນ ອອຍແຄຮງ ອອຍກັນ ອອຍແມລັງກູ່ ອອຍນາງຮມແລ້ວ ອອຍຫາວ ປັຈຸບັນພື້ນທີ່ແໜ່ງນີ້ກາຍເປັນພື້ນທີ່ເລີ່ມຫອຍແຄຮງຂອງດນຕັນຫຍງລູໂລ ໂລະ

ສາເຫຼຸດທີ່ມີສັກວົ້ນນຳພວກຫອຍເຍອະຂາວບ້ານນອກວ່າ ເພຣະສກາພພື້ນທີ່ເປັນດິນປັນທຣາຍ (ສື່ອຄຸຫາໄປຕາເນາະ) ແຕກຕ່າງກັບດິນເລັນທ່າວີໄປ ເວລາຄື່ນແຮງພື້ນດິນກີ່ໄມ່ທັນຫອຍຈົນຕາຍ ສ່ວນສັກວົ້ນຈຳພວກປາກ ກຸ່ງແລ້ວປູ້ອາສີຍເປັນບັນຫວັງເພີ່ມເປັນພື້ນທີ່ສໍາຮັບຫາອາຫາຣໃນເວລາຄື່ນລົມແຮງ

ຕື່ອມອແຮຕີ້ຂອ (ໂປ່ນສາມລູກ)

ເປັນພື້ນທີ່ທີ່ອູ້ທາງດ້ານທີ່ສະຫະອອກຂອງບື້ອຕິຕິດຕອດເລາບາຮອເປັນທີ່ອາສີຂອງປູ້ດຳແລ້ວປາກຮະບອກປັຈຸບັນພື້ນທີ່ຄູກຈັບຈອງເລີ່ມຫອຍແຄຮງຂອງດນຕັນຫຍງລູໂລ ໂລະ

ບື້ອຕິງປາເສດຕອເລາບາຮອ

ດນເຜົ່າຄົນແກ່ໃນໜຸ້ບ້ານແລ້ວວ່າ ມີເຮືອສໍາເກາຂອງຕ່າງໆ ດົມໄຮ້ກົລື່ອທີ່ບ້ານບານາແລ້ວດັນຫຍງລູໂລ ໂລະ ເວລາມາເຂົ້າຂອງເຮືອຈະບຣຖຸກທຣາຍເພື່ອໄໄມ່ໄໜ່ເຮືອໂຄລົງໄປມາ ພອຖື່ງເວລາບຣຖຸກເກື້ອຈະກັບປະເທດຕົ້ວອອງ ຕ້ອງເອາຫາຍທີ່ໃນທະເລ ໃນບຣິເວັນທີ່ເຮີກວ່າ ບື້ອຕິງປາເສດຕອເລາບາຮອ

ໃນປັຈຸບັນ ປາສ ມາຍຄົງທຣາຍ ຕອເລາບາຮອ ມາຍຄົງອອກຈາກບ້ານ ໄປຄ້າງ ໃນພື້ນທີ່ໜຶ່ງຂ້້ວຄຣາວ

ຕື່ອມື້ອແຮນູ່ຂອແໜ (ໂປ່ນທີ່ອູ້ຫັງໜ້າໂພງພາງ)

เป็น ตือมือแ雷 หมายถึง โป๊ะที่อยู่ระหว่างบ้านด้า โต๊ะกับบ้านดันทงลู โล๊ะ ปัจจุบัน โพงพาง ไม่มีแล้ว เหลือแต่ โป๊ะอย่างเดียวเป็นของคน โต๊ะ โสม และ คนแ Helen Ng เป็นพื้นที่ของคนด้า โต๊ะ ไปตอกปลากระพง และ ปลาเก้า

ปีอแหนxaแ雷

เป็นพื้นที่ชายฝังที่อยู่ในเขตหมู่บ้านบูดีกำปง ในอดีตประมาณ ๑๐ ปีที่แล้ว พื้นที่อยู่บนบกชายฝังที่ ชาวบ้านบูดีทำงานเกลือเพื่อบริโภค เมื่อทิ้งสักพักใหญ่ๆ ประมาณ ๒๕ ปี พื้นที่ลูกขายให้กับคนบางปูเพื่อทำ ธุรกิจบ่อถัง แต่ทำมาประมาณ ๗ ปีก็ต้องเลิก เพราะขาดทุน คนบูดีปรับเป็นที่เลี้ยง สาวร่ายผวนนาง โดยเอา พันธุ์ในพื้นที่ไปพึงในบ่อจนถึงปัจจุบัน

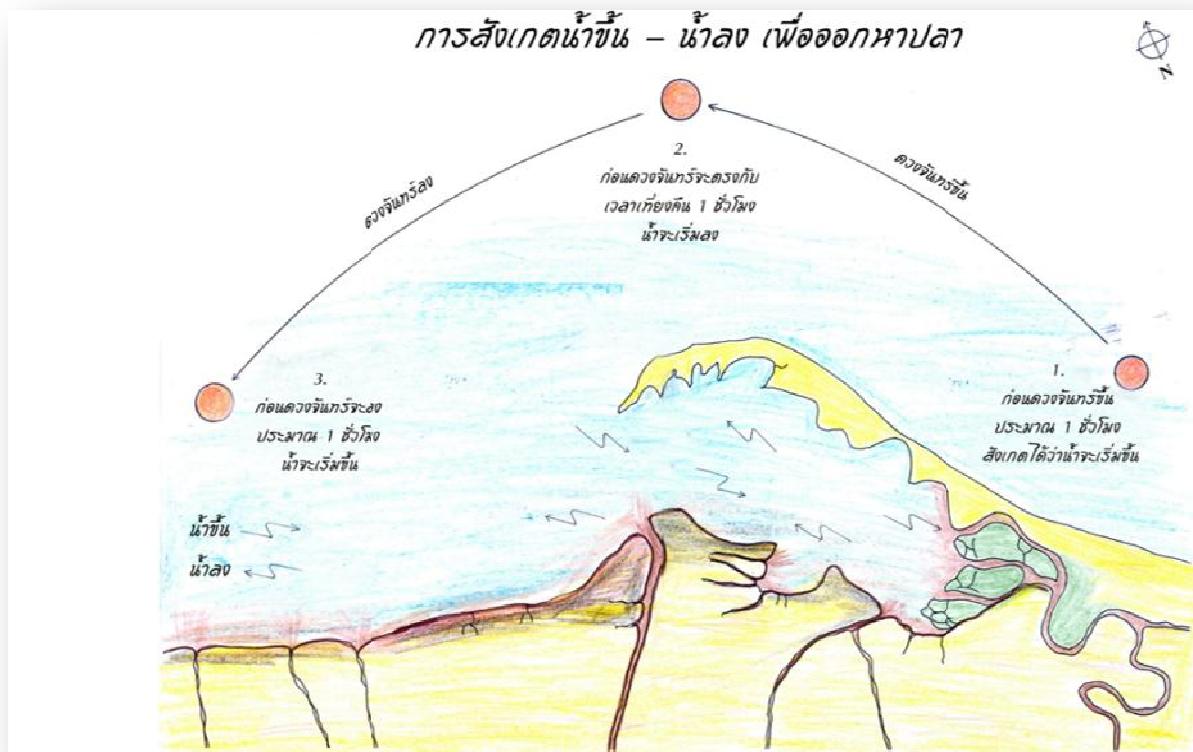
การตั้งชื่อของพื้นที่ชายฝังก็มาจากการทำงานเกลือในอดีตนี้เอง เป็นที่ทำประมงของเด็กๆ บ้านบูดี แหงกุ้งและเป็นที่วางเบ็ดรากปลาดุกทะเลของชาวบ้านด้า โต๊ะ

ป่าลอบบูดี (หัวบูดี)

เป็นเขตระหว่างหมู่บ้านตะ โล๊ะ สามี และ กับหมู่บ้านบูดี ลักษณะพื้นที่เป็นรายที่ยื่นออกไปในทะเล ประมาณ 100 เมตร คนที่ใช้พื้นที่สวนใหญ่เป็นคนด้า โต๊ะ กับ ตะ โล๊ะ สามี และ ที่ใช้อุปกรณ์ประมงที่ต่างกัน เช่น คนด้า โล๊ะ สามี และ ใช้อวนปลากระบอกกับอวนลอยกุ้งสวนคนด้า โต๊ะ ใช้เป็นที่วางอวนจมูก

บริเวณฝังอ่าวไทย

พื้นที่ฝั่งอ่าวไทยที่ชาวบ้านในละแวกเดียวกัน กือ บ้านตะ โลละกาโปรด บ้านบูดีป่าตา บ้านบูดีกำปง บ้านดาโต๊ะและบ้านตะ โลละ神圣 แลใช้ร่วมกันในการจับสัตว์น้ำ ใช้อุปกรณ์ประมงตามความถนัดที่ไม่เหมือนกันและแตกต่างกันไปตามคุณภาพ ได้แก่ คนดาโต๊ะทำลอบปูม้า ประมาณเดือนเมษายนจนถึงเดือนสิงหาคม ในขณะเดียวกันบ้านบูดีกับบ้านตะ โล๊ะสามีแล วางแผนลอยกุ้ง โดยใช้พื้นที่ตั้งแต่ปลายแหลม ปลายแหลม จันถี ไม้กาเมือง

แสดงบริเวณฝั่งอ่าวไทยที่ใช้การสังเกตน้ำขึ้น-น้ำลง เพื่อออกหาปลา

บือติงจีนอ (สันดอนทรายจีนฝั่งอ่าวไทย)

เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกชายฝั่งกาแลบูดี (ท่าเรือบูดี) ประมาณ ๒ กิโลเมตร ผู้สูงอายุในพื้นที่ตั้งข้อสังเกตุว่า ทำไม่ชื่อ บือติงจีนอ จีนอ หมายถึง คนจีน ซึ่งไม่เคยมีการบอกรเล่าความเป็นมาที่ไปเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์จีน ได้อย่างไร

คนในพื้นที่บอกว่าในช่วงฤดูร้อน ต้องการในบริเวณบือติงจะมีคลื่นแรงมากกว่าพื้นที่ทั่วไป เพราะบือติงเป็นพื้นที่น้ำตื้น เป็นสาเหตุในพื้นที่แห่งนี้มีคลื่นสูง เรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ไม่กล้าที่จะผ่าน ในบริเวณนี้มีปลากระเบน ปลาทราย และปูทะเล

ชาวบ้านบอกว่าปลากระเบนกับปลาทรายจะชอบมากินอาหารในบริเวณพื้นที่ที่เป็นทราย ฉะนั้น คนที่ใช้พื้นที่แห่งนี้ใช้เครื่องมือประมงที่ไม่หลากหลาย เช่น พื้นที่ในบริเวณอื่นๆ และแตกต่างกับพื้นที่บือติงใน

อ่าวปีตานี เพราะว่าสามารถหาหอยต่างๆ ได้ เพราะน้ำดี ในขณะเดียวกัน มีอัตติ ด้านอ่าวไทย ก็มีหอยต่างๆ เมื่อนกัน จากการสังเกตุที่ชาวบ้านไปวางอวนจนปูแล้วติดหอยต่างๆ เช่น หอยเชลล์ หอยสังข์เป็นจำนวนมาก แต่ชาวบ้านไม่สามารถหาด้วยมือได้

ตะเนะลือแมะ

เป็นพื้นที่ระหว่างบ้านตะ โละสะมีแลกับบ้านดา โต๊ะ เป็นดินเลนซึ่งเป็นที่อาศัยของปลาดุกทะเล นู ดำ และปลากระบอก บีหล่าลประจำมสิกดา โต๊ะเล่าว่า ตอนเองมีอาชีพทอดแห่ปลากระบอกตั้งแต่อายุ ๒๐ ปี (จากภาษาล้อ喻) โดยนำใบมะพร้าวไปวางในทะเลซึ่งทำเป็นบ้านของปลา (喻) พอดีเวลาพระอาทิตย์ ใกล้จะตกก็จะไปทอดแห่ที่喻 พื้นที่ ตะเนะลือแมะ เป็นบริเวณที่ปลากระบอกชอบอยู่ ซึ่งบางครั้งจะได้กุ้งและปูด้วย

จากภาษาล้อ喻 ในอดีตนั้นไม่มีการแบ่งเขตสำหรับวาง喻 ใครชอบตรงไหนสามารถทำได้เลย ต่อมามีราก ๓๐ ปี ชาวบ้านบูดิเริ่มหะเลากันในร่องจับของพื้นที่และแบ่งกันเองตามสัดส่วน ทำให้คนดา โต๊ะต้องแบ่งด้วยพระกัลวะหะเลากัน คือแบ่งพื้นที่คนละ ๑๐喻 หน้าบ้านดา โต๊ะ คนที่ทำงานประเกท นี้ในสมัยนั้นมีประมาณ ๘ คน ปัจจุบัน คนที่ทำงานเป็นอาชีพหลักเหลือเพียงสองคนเท่านั้น

กุ้ดที่ปลากระบอกเข้า喻 ประมาณเดือนธันวาคมจนถึงปลายเดือนมีนาคม ชาวบ้านจะเรียกว่า喻 มากอ พอเข้าเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนเมษายนปลากระบอกไม่เข้า喻 เพระทะเลสงบและมีน้ำใส ถึงเดือนพฤษภาคมเป็นกุ้ด บาระ ปลาจะเริ่มเข้า喻 อีกครั้ง (喻ยนบาระ) ประมาณเดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนพฤษจิกายนทั้งสอง喻ปลาจะเข้าเต็มที่ประมาณ ประมาณขึ้น ๘ ค่ำ จนถึงขึ้น ๑๔ ค่ำ

สำหรับการทอดแห่ อีเกยนาแล (ปลาเดิน) ไม่มีการแบ่งพื้นที่สามารถทำได้ทุกแห่งที่เป็นทะเลไทย แต่แตกต่างจากหอยเชลล์ คือ ชาวบ้านที่ทำอาชีพนี้จะออกไปฝ่าปลาที่ชายหาด คุปลานเดิน ซึ่งมีลักษณะ พิเศษ เวลาครึ่งเดือนปลาจะก่อ คุนนั้นมีสิทธิ์ในฝูงปลาหนึ่น คนที่มีสายตาดีจะได้เปรียบ เช่น คนตะ โละสะมีแล คนหนึ่งเป็นคนสายตาไว จนเป็นที่รู้กันในกลุ่มคนหอแด่ด้วยกัน

ส่วนพื้นที่นอกชายฝั่งเป็นแหล่งของสัตว์น้ำตัวใหญ่ เช่น ปลากระพง ปลาอินทรี และปูม้า ปูทะเล ซึ่ง ชาวบ้านที่มาทำประมงบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นคนดา โต๊ะกับคนตะ โละสะมีแล ในช่วงทะเลสงบจึงจะวาง อวนลอยกุ้ง ในขณะที่อุปกรณ์ที่ทำประมงแตกต่าง คือ คนดา โต๊ะ วางลอบปู คนตะ โละสะมีแล วางอวนปลา ทราย

เมื่อ ๔๐ ปีมาแล้ว บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของตั้งเกและปีปันน้ำดี ชาวบ้านบอกว่าเจ้าของปีปันน้ำดี ไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่รู้ว่ามาจากบาระ หรือແບນภาครได้ตอนบน ซึ่งอาจหมายถึง นครศรีธรรมราช ถูรากูร ชานี ก็ได้ แต่บันบกที่ติดกับชายฝั่ง ตานะลือแมะ เป็นพื้นที่ของชาวบ้านตะ โละสะมีแล ใช้ทำพิธีกรรม เกี่ยวกับความเชื่อ

กาแลบูดี (ท่าเรือบูดี)

สาเหตุที่ชาวบ้านตั้งชื่อ กาແລນຸດີ เพราะอยู่หน้าบ้านบຸດີ เป็นบริเวณที่คนจีนมาอยู่อาศัยและเป็น คนจากป่ามาเรามาก้างคืน (บາແນ) ส่วนพื้นที่นอกชายฝั่งเป็นที่วางของกุ้งของคนจากบ้านบຸດີเป็นครั้งคราว คนด้าโต๊ะและคนตะโละสะມີແດ วางของกุ้ง และเป็นบริเวณสำหรับของคนด้าโต๊ะที่มาวางของปู ส่วนคนตะโละກາໂປ່ມวางของบนปู ส่วนพื้นที่นอกชายฝั่งห่างจากชายหาดออกไปประมาณ ๓ กิโลเมตร เป็นพื้นที่ของชาวบ้านบຸດີที่ออกໄປตกเบ็ดปลาอินทรี

บริเวณ กาແລນຸດີ เป็นพื้นที่ซึ่งมีสัตว์น้ำจำพวกกุ้งและปลามากที่สุดในบริเวณใกล้ชายฝั่งและ vague เดียวกัน เพราะเป็นดินปนทราย ตั้งแต่ กาແລນຸດີ ຽມເມາວີປາລອປາເສ หมายถึงหัวทรายหรือแหลมตาชີ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าบริเวณทั้งสามอยู่ใกล้กับปากอ่าวปัตตานี ดังนั้น สัตว์น้ำที่จะไปวางไข่หรือออกหาก่ออ่าวปัตตานีจะพักบริเวณนີ້

สังเกตได้ว่าพื้นที่ทั้งฝั่งอ่าวปัตตานีและอ่าวไทยที่บริเวณปลายแหลม มีสัตว์น้ำประเภทตัวเล็กๆ เช่น กุ้ง ปู ปลา ตลอดทั้งปี น่าสังเกตว่าลูกปลาอินทรีเล็กๆ ประมาณ ๓ - ๔ นิ้ว จะมีชูกชุมมากในบริเวณนີ້ แต่ ปลาอินทรีตัวใหญ่ๆ ไม่มี เป็นเหตุผลหนึ่งที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่า อ่าวปัตตานีเป็นทั้งมดลูกและเป็น โรงพยาบาลที่รองรับสัตว์น้ำจากอ่าวไทย ชาวบ้านที่คิดเช่นนີ້ส่วนใหญ่เป็นแกนนำที่ทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคนรุ่นใหม่ที่ได้รับสืบทอดในการรักษาอ่าวจากสืบหนังสือพิมพ์และโทรศัพท์ บางคนเปรียบเทียบว่า อ่าวเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของพวกเรา เราต้องดูแล ปกป้องและใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด

บริเวณที่เรียกว่า ຽມເມາວີປາລອປາເສ แปลความหมายตรงๆ ก็คือ บ้านไฟ แต่ที่นี่หมายถึงเป็นสถานที่ตั้งศูนย์อุทกศาสตร์ ของกรมเจ้าท่าที่มีกระโจมไฟเพื่อให้เรือที่อยู่ในอ่าวไทยมองเห็น ชาวบ้านบอกว่าตอนที่ สร้างใหม่ๆนั้นปลายแหลมอยู่ที่จุดนີ້แต่ไม่สามารถระบุช่วงเวลาได้

บริเวณชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สำหรับคนบຸດີใช้ทอดแทะ ส่วนบริเวณนอกชายฝั่ง ๕๐ เมตรเป็นพื้นที่ของคนบຸດີวางของลอยกุ้งและตกเบ็ดปลาอินทรี นอกชายฝั่งประมาณ ๓-๔ กิโลเมตร เป็นพื้นที่ของคนในคลองปัตตานี เช่น บ้านยูໂຍ บ้านນີ້ອຕີ และบ้านຮູສະມີແດ ใช้ทำประมงของลอยปลากรุ่นและคนตะโละກາໂປ່ມวางของกุ้ง

แต่การกันพื้นที่ดังกล่าวนີ້ ไม่ได้หมายความว่าจะทำประมงตามพื้นที่จำกัดเพียงเท่านີ້ เพราะบางครั้งก็มีการเปลี่ยนแปลงแต่ไม่นานนัก เพราะเมื่อทำประมงต้องใช้อุปกรณ์จับปลาที่ตันน้ำดังและมีความชำนาญ

ปัญหาในการทำประมงของชาวบ้านด้วยกันก็มี เพราะอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน บางครั้งໄປทำลายอุปกรณ์ชนิดอื่น เช่น awan løy กุ้งหรือawan løyปลากรุ่นໄປทำลายลอยป้ากุ่น เพราะลอยป้ากุ่นที่ส่วนของกุ้งและawanปลากรุ่นตามกระแสน้ำ แต่ชาวบ้านบอกว่าต้องยอมกัน เพราะความเสียหายไม่เท่ากับการกระทำของawanรุนและawanลาก ชาวบ้านกล่าวว่า การที่ชาวประมงใช้อุปกรณ์แตกต่างนີ້เป็นที่ดี ถ้าใช้อุปกรณ์ที่เหมือนกันคงແຍ່ງกันทำมาหากินจนไม่สามารถอยู่รอดໄດ້

ປາລອປາເສ

หมายถึงปลายแหลมมีการเปลี่ยนแปลงมาก ถ้าเราย้อนไปรำ ๔๐ ปีที่แล้วพื้นที่แห่งนี้เป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำ โดยเฉพาะกุ้ง เพราชาวด้วยน้ำส่วนใหญ่ไปไม่ถึง มีแต่คนบุดีเท่านั้นที่ใช้พื้นที่ทำประมง หลังจากที่ราชการสร้างถนนถึงปลายแหลมทำให้คนต่างดิน เช่น คนตะนาวและชาวบ้าน คนภูมิ คนญาณุเคลิน คนท่าค่าน ในอำเภอยะหริ่ง และคนบันนังสะตา คนปูโรง จากจังหวัดยะลา เข้ามาหาปลากันเป็นครอบครัว

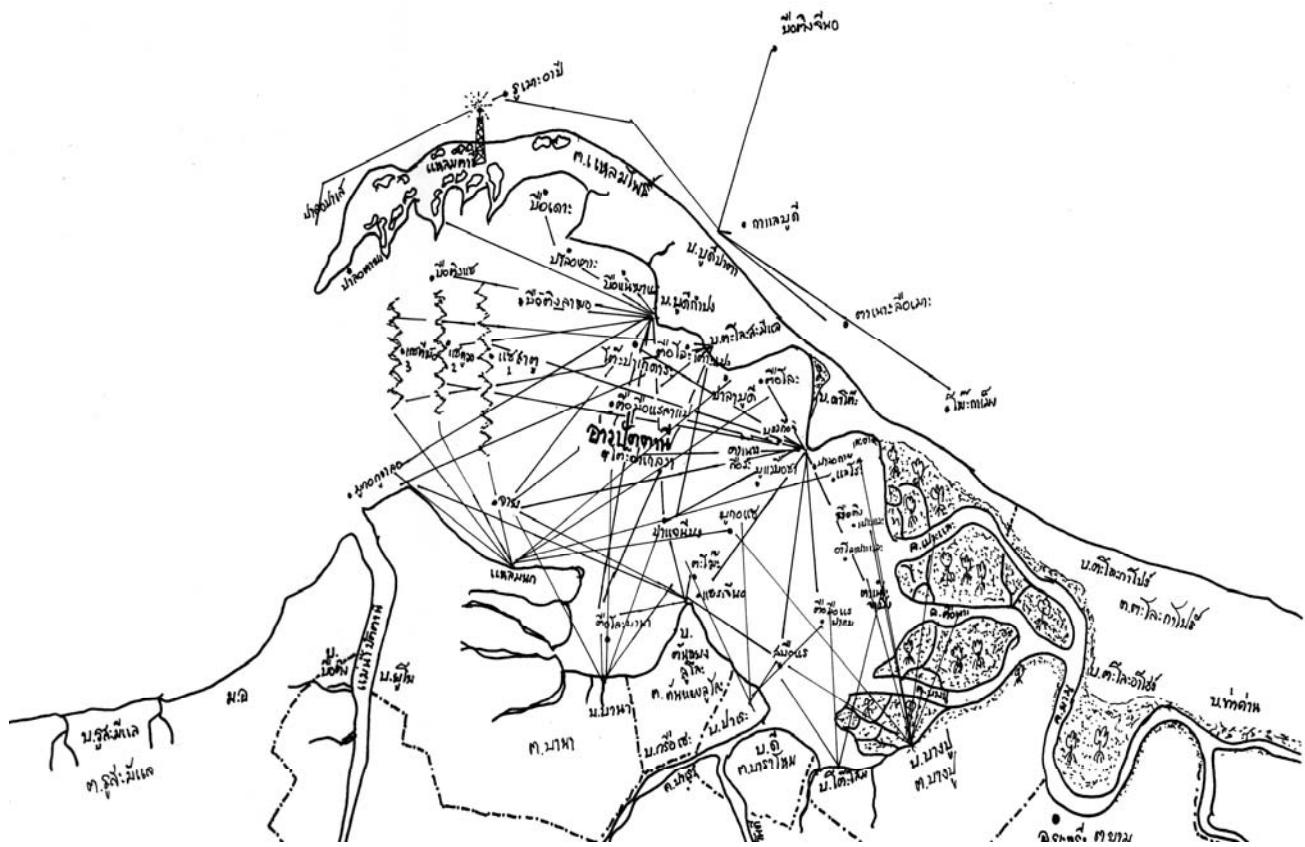
ส่วนชาวบ้านในละแวกเดียวกัน เช่น คนบุดี คนตะโลกาโปร์ ใช้เป็นที่จอดเรือ หลังจากที่ราชการได้สร้างเขื่อนยื่นออกไปในอ่าวไทย โดยอ้างว่ากันไม่ให้ทรัพย์หรือเล่นไปปั่นไปทับปากอ่าวปัตตานีที่เป็นร่องน้ำสำหรับเรือพาณิชย์ ทำให้ทรัพย์ที่ปลายแหลมด้านอ่าวไทยออกขึ้นมาใหม่ยาวประมาณ ๑ กิโลเมตร และเป็นตือโละ คล้ายๆ กับอ่างเก็บน้ำและน้ำเข้าออกได้ ทำให้ชาวบ้านที่ก่อร้ำใช้เป็นท่าเที่ยงเรือประมงพื้นบ้าน

โฆษณาเมือง

โฆษณาเมือง คำว่า โฆษณา หมายถึง คอก กามัง หมายถึง แพะ เป็นพื้นที่เลี้ยงแพะเมื่อประมาณ ๔๐ ปีที่แล้ว เป็นคนด้าโต๊ะ ส่วนบริเวณนอกชายฝั่งเป็นพื้นที่ซึ่งคนตะโลกาโปรมาร่วงของอวนปูเป็นครั้งคราว เพราะไม่ค่อยมีสัตว์น้ำ จะมีแต่ชาวบ้านด้าโต๊ะเพียง ๒-๓ คนมาวางของปลากะพงประมาณเดือนพฤษภาคม จนถึงต้นเดือนกรกฎาคม

ในอดีต บริเวณนี้มีความสำคัญกับชาวบ้านที่ทำอวนล้อมปลาทูของคนด้าโต๊ะและคนตะโลกาโปรมาก และเป็นที่ทำอวนตั้งเกข่องชาวบ้านตะโลกาโปร์ ชาวบ้านบอกว่าการอูกอวนล้อมปลาทูของคนสมัยก่อนนั้นส่วนใหญ่จะออกไปใกล้ๆ กับบ้านตัวเอง น้อยครั้งที่จะออกไปหาปลาไกลๆ

ปัจจุบันชาวบ้านที่มีเครื่องยนต์บางครั้งออกไปไกลถึงต่างจังหวัด เช่น ปานะระหรือสายบุรี เป็นต้น พื้นที่นี้ในปัจจุบันจำนวนสัตว์น้ำลดลงอย่างมากจนชาวบ้านไม่ค่อยมาหาปลาบริเวณนี้ เว้นแต่ คนด้าโต๊ะเท่านั้นที่จะใช้ดักปลาเก้าในช่วงมรสุม ส่วนพื้นที่บันบกในอดีตนั้นเป็นที่ประกอบพิธีกรรมบูชาชายหาด ของคนไทยพุทธ บ้านตาแกะ และ บ้านกะดี และเป็นพื้นที่ของ ชาวบ้านบางปู ทำพิธี นานีป่าต้าซี แห่งอามะหรืออาบันน้ำ ทะเลชำระด้วยคลื่น

แสดงที่ตั้งของแหล่งทำมาหากินต่างๆ ในอ่าวปัตตานีและอ่าวไทย

-๔-

พิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิม ของคนรอบอ่าวปัตตานี

ถึงแม้ว่าการเข้ามาของอิสลามนุ้ญัตน์เพื่อการปฏิรูปศาสนาอิสลามที่ถูกต้องและเน้นว่าไม่ให้เชื่อสิ่งอื่นใดนอกจ้าอัลเลาะห์เพียงองค์เดียวจะเข้ามาสู่หมู่บ้านชาวประมงรอบอ่าวปัตตานีตั้งแต่เมื่อร้า ๓๕ ปีมาแล้วและเข้มข้นมากขึ้นเมื่อร้า ๑๕ ปีที่ผ่านมาณี่เอง แต่ในความเป็นจริงสำหรับผู้คนในโลกมลายูยังมีคนอีกหลายกลุ่มคนที่มีความเชื่อดั้งเดิมต่ออิทธิพลผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน และได้แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

ชาวบ้านรอบอ่าวในอดีต มีการเลี้ยงผีหรือไหว้ผีอย่างเปิดเผย มีการแสดงหนังตะลุง มะโย่ง สีละ ที่ให้ความบันเทิงไปพร้อมๆ กับรักษาคนไข้ แต่ปัจจุบัน ด้วยอิทธิพลของอิสลามนุ้ญัตน์ดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านที่ยังคงความเชื่ออยู่ไม่สามารถกระทำได้อีกอย่างเปิดเผย จะรักษาในหมู่เครือญาติและคนในชุมชนที่สนิทกันจริงๆ เท่านั้น ถือเป็นปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อพื้นฐานในสังคมชาวมลายูที่น่าสนใจ ได้เกิดผลกระทบอย่างไรบ้างต่ออิทธิชีวิตของผู้คนในสังคมชาวประมงรอบอ่าวปัตตานี

ในอดีตนั้นหลักศาสนาอิสลามไม่มีการเผยแพร่ก่อนอย่างทั่วถึง จะอยู่เพียงในวงจำกัด เช่น ในปอเนาะความเชื่อที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามซึ่งเป็นความเชื่อท้องถิ่นจะปรากฏให้เห็นเสมอๆ ในหมู่บ้านต่างๆ ก็มีความเชื่อเกี่ยวกับลัศก่องและอ่าวไทยที่ไม่แตกต่างกันกับหมู่บ้านในละแวกเดียวกัน

พิธีกรรมที่กำลังหายไป

ในความเชื่อเดิมที่ชาวบ้านถือปฏิบัติสืบกันมาในพื้นที่นั้น จะเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามที่ชาวบ้านนับถือไม่ได้ปฏิเสธความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติแต่อย่างใด และในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน ความเจ็บไข้ได้ป่วย การเรียกขวัญและกำลังใจยังถือเอาความเชื่อเดิมที่อยู่นอกเหนือหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามมา มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก

ต่อมาเมื่อร้า ๓๕ ปีที่แล้ว ในเขตจังหวัดยะลา มีโตีะครูซื้อ เล่าอินเดีย เป็นเจ้าของปอเนาะอามัน วิทยา ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นผู้ที่เผยแพร่หลักการในศาสนาอิสลามโดยเฉพาะการปฏิเสธความเชื่อเรื่องผี แต่ในเวลานั้นชาวบ้านละแกกไกลีเคียงไม่ให้ความเชื่อถือมากนัก ส่วนในเขตรอบอ่าวผู้ที่มีบทบาทในการเผยแพร่ อาทิ คือ บะซูมุ ผู้พ่อของ แบบโซะตันหยงดู โล๊ะ อะยีวันซู ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ส่วนในหมู่บ้านค่าโถะคือผู้ใหญ่บ้านเจ้าโซะ

ประมาณ ๑๕ ปีมาแล้วที่ มีโตีะครูสายเก่าคือ อิสманาอ ลือปาเย สอนที่มัสยิดกลางปัตตานี และด.ร อิสманานาอ ลุตฟี สอนที่โรงเรียนราโววิทยา ซึ่งเป็นกลุ่มสายใหม่ ทั้งสองมีความเห็นตรงกันและมีบทบาทต่อชาวบ้านมากในการต่อต้านพิธีกรรมดั้งเดิมในวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวมลายู นับเป็นสมัยที่มีอิทธิพลมากกับการเผยแพร่ที่ไม่ให้ชาวบ้านเชื่อเรื่องผี ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวบ้านที่ยึดมั่นและเชื่อถือหั้งสองกลุ่ม

ต่างก็ให้ความสนใจและยอมรับความเชื่อต่อ โต้ะครูมากขึ้นกว่าเดิมมาก เพราะ โต้ะครูทั้ง ๒ คน เป็นผู้มีความรู้ด้านศาสตร์ดับตันๆ ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และมีความชัดเจนในการตัดสินปัญหาของค่าสอน

ถึงแม้ว่าจะมีการต่อต้านในความเชื่อต่างๆ ที่ศาสนาไม่ให้กระทำ ที่มีความเชื่อเรื่องผีบรรพนธุรุษที่ต้องทำ กะดูรี ซึ่งหมายความว่า เมื่อจะจัดงาน เช่น งานแต่งงาน ต้องทำพิธีเลี้ยงผี เพื่อเสริมบัวญ (บัวเกะซีมองะ) ให้กับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อให้ผีบรรพนธุรุษปกป้องรักษา แต่การใช้เครื่องเช่นไหว์ก์จะลดจำนวนลง เช่น หมากพูด, ด้ายดิน, ข้าวสารผสมมนิล, ไข่ไก่, เทียน แล้วให้ญาติที่อาวุโสกว่าทำพิธีและจะทำกันแบบเงียบๆ แต่ยังมีกลุ่มชาวบ้านที่ยังมีความเชื่อแบบเดิมอยู่ เช่น

จะยอมรับความเชื่อที่ตั้งกัน กีริยาบันเรื่องผีและศาสนา แต่บางครั้งก็มีความเห็นที่แตกต่าง เช่น งานประเพณีมาลิด, งานอาชูรอ ชาวบ้านบางกลุ่มจะไม่สันบสนุนในเรื่องประเพณีเหล่านี้นื่องจากเห็นว่าไม่ได้เป็นชุมชนที่ (คือ การกระทำของท่านศาสตรา) แต่บางกลุ่มก็ยังมีที่สันบสนุนงานเหล่านี้อยู่

ส่วนประเพณีวัฒนธรรมที่ชาวบ้านรอบอ่าวให้ความสนใจ คือ งานมาลิดดุนนาบีมูหัมมัด งานกวนขหม้ออาชูรอ และการละเล่น เช่น ดีเกสูตุ เพราะประเพณีเหล่านี้ไม่ได้เป็นการตั้งภาคี คือความเชื่อในพระอัลเลาะห์และเรื่องอื่นๆ ร่วมกัน เป็นการสร้างความสามัคคีในท้องถิ่น โดยเฉพาะการละเล่นดีเกสูตุเป็นสืบที่สามารถสะท้อนความรู้สึกผ่านบทเพลง โดยบ่งบอกถึงความสำคัญในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งด้านสังคมล้วน การพัฒนา, การปกป้องและการเมือง

พิธีกรรมที่ปรับเปลี่ยนมาใช้หลักการในศาสนาอิสลามมากขึ้น แต่ก็ยังมีการทำพิธีกรรมในท้องถิ่นที่เป็นความเชื่อตั้งเดิม เช่น พิธีเข้าสุนัต คลิบส่วนปลายอวัยวะเพศชาย (มาโซะยาวี) พ่อกับแม่จะทำพิธีน้ำศรีสุบัวญให้ลูกที่เข้าพิธีสุนัต คือ จะทำข้าวเหนียวมันเจ็ดสี (บุโภะสีมองะ) พูนให้สูงเหมือนจอมปลวก และพ่อแม่จะนำไข่ไปปะงาดไว้บนยอดของนายศรี แล้วให้ลูกที่เข้าพิธี หยับกินส่วนใจส่วนหนึ่งเพื่อเสี่ยงทาย ถ้าลูกหยับไข่ที่อยู่บนยอดข้าวเหนียวมากินแล้วโดยไม่กินส่วนล่างการเสี่ยงทายก็ถือว่าไม่เป็นสิริมงคลในอนาคต แต่ถ้ากินจากส่วนล่างที่ไข่ไปถึงยอดนายศรีการเสี่ยงทายก็ถือว่าเป็นสิริมงคลกับลูกในอนาคต

โต้ะมูเดิง คือ หมอนบ้านที่มีหน้าที่คลิบอวัยวะต้องทำพิธีสวัดเพื่อเสริมบัวญให้ จะทำพิธีเสริมบัวญและแก้สิ่งที่ไม่เป็นสิริมงคลให้กับเด็กที่เข้าพิธี เพราะไม่เช่นนั้นเชื่อว่าจะเกิดอันตรายต่อเด็กในอนาคต เช่น อาจจะไปตัดส่วนที่เป็นเนื้อของอวัยวะทำให้ไม่มีความรู้สึกทางเพศได้ ซึ่งปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้ยังมีอยู่

หรือการทำบัวญข้าวของชาวนาที่บ้านตันหยงลู โล้ะเคลย์มีพิธีขอบคุณนาที่ให้ผลผลิตหรือการทำบัวญข้าว ก่อนที่ชาวนาจะเริ่มเก็บเกี่ยว ต้องทำพิธีเกี่ยวข้าวประมาณหนึ่งกำมือเริ่มตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้น โดยเก็บเกี่ยวใส่ในชูเปะ คือ ภาชนะที่ทำด้วยใบเตยหน้าหรือใบปาหนันทะเล ไปเก็บไว้ในรูเมะปาดีหรือซุ้งข้าวเพื่อนำไปเป็นพันธุ์ข้าวในปีต่อไป

หลังจากเก็บเกี่ยวจะทำพิธีละหมาดasha'a หรือผู้รู้ด้านศาสนาในท้องถิ่น เช่น โต้ะครู โต้ะอิหม่าม, โต้ะบีหล่าล ไปทำพิธีละหมาดasha'a ที่ทุ่งนาเพื่อขอบคุณพระเจ้าที่ประทานรีชกี(สิ่งที่อัลเลาะห์ประทานให้) เป็นการเปลี่ยนความเชื่อและการปฏิบัติให้เป็นศาสโนมากขึ้น

พิธีบุชาชัยหาด

ประเพณีบุชาชัยหาดของคนมลายูในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนทางฝั่งในแผ่นดินและมีทั้งคนมลายูและคนพุทธ เช่น บ้านบางปู บ้านโต๊ะโสม บ้านป่าระ บ้านตันหยงลู โล๊ะ บ้านตาแกะ เป็นต้น

โดยมีผู้นำที่เป็นตัวแทนแต่ละหมู่บ้านนำบวนเรือ มีการนัดหมายวันเวลาออกจากท่าของแต่ละหมู่บ้านแต่เช้าตรุก การละเล่นที่นำมาเล่นกัน คือ ดีกี ร้องเงิง ชาวบ้านจะนำอาหารเท่าที่จะหาได้มารวบรวมที่ชายหาดแล้วให้แก่นำอ่านคุਆห์ ขอพรต่อพระเจ้า ก่อนจะอ่านคุਆห์ต้องละหมาดชายหาด ก่อน

ที่บ้านตะโละสะมีแล มี พิธีบุชาชัยหาด ด้วยการเอาสิ่งของต่างๆ เช่น ไก่ย่าง ธูปเทียนและอื่นๆ ไปตั้งไว้ที่ต้นแสมซึ่งอยู่ใกล้กับชายฝั่ง คนที่ทำพิธีต้องเป็น หมอนบ้านหรือผู้นำ ที่ชาวบ้านแต่ตั้ง ปัจจุบัน พิธีบุชาชัยหาดสำหรับชาวมลายูลิมไม่ได้ทำแล้ว เพราะชาวบ้านถือว่าไม่ถูกต้องตามหลักศาสนา

คนพุทธที่ทำพิธีบุชาชัยหาดมีสองหมู่บ้าน คือ บ้านตาแกะ และ บ้านกะดี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยชาวบ้านตาแกะจะเป็นผู้นำและหักหานญ่าติฯ ที่บ้านกะดีมาด้วย ซึ่งยังทำอยู่ตั้งแต่อดีตและจนปัจจุบัน ทุกปีจะมานบุชาชัยหาดที่บ้านตาโต๊ะ การบุชาชัยหาดของสองหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านตาแกะเล่าว่า เดิมมีอาชีพทำนา หลังเสร็จสิ้นฤดูคำ ชาวบ้านจะมาอาบน้ำทะเล เพื่อแก้อาการคันจากโรคต่างๆ ปรากฏว่าเกิดเหตุการณ์เด็กจนน้ำตาย ชาวบ้านเชื่อว่าผีพิราษมาดึงขาเด็กลงทะเล ทำให้ชาวบ้านคิดว่าไม่ได้นึกถึงการบุชาเจ้าที่ จึงทำให้การบุชาชัยหาดเกิดขึ้นสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน

พิธีบุชาแก่คือแต่ละครอบครัวจะนำข้าว ผลไม้ ของกินขึ้นเรือที่บ้านบางปูหรือบ้านโต๊ะโสม โดยนำเรือมัดและเรือบีโอละของชาวบ้านล่องเข้าในคลองแวงจันถึงท่าปะดอ (กาแลปะดอ) ก่อนที่จะให้ทุกคนเล่นน้ำทะเลเดต้องทำพิธีไหว้พิธี เช่น ก่อกองทรายคล้ายกับเจดีย์ จุดธูปเทียนรอบๆ บนกองทรายพร้อมปักธงเล็กๆ เชิญชาวบ้านรวมทั้งเด็กๆ มาล้อมกองทรายแล้วพนมมือ ให้พระที่วัดตามากะสวามนต์ แล้วจึงปล่อยให้เล่นน้ำ ก่อนจะกลับก็จะช่วยกันปักธงใหญ่บนต้นสนเพื่อบอกว่าได้มาทำพิธีบุชาแล้ว

ในปัจจุบันพิธีบุชาชัยหาดของคนพุทธก็ยังทำอยู่ แต่เปลี่ยนจากเรือมาขึ้นรถและผู้เข้าร่วมพิธีไม่หลากหลายดังเช่นอดีต แต่เป็นคนแก่กับเด็ก ส่วนวัยรุ่นมีเพียงไม่กี่คนที่สนใจ บางกลุ่มก็กล่าวสถานการณ์ความรุนแรงเพรระ ในปัจจุบันต้องมีทหารมาคุ้มกัน

ประเพณีลอยเรือบานา ในอดีตชุมชนรอบอ่าวจะมีประเพณีเรือบานาเพื่อขอจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ จะจัดในช่วงเวลาที่ต่างๆ กัน เช่น ที่บ้านตาจะจัดทุกเดือนเจ็ด ที่บ้านตาโต๊ะและบ้านตันหยงลู โล๊ะ ไม่จำกัดว่าเป็นเดือนไหน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่ชาวบ้านจับสัตว์น้ำไม่ได้ แต่ที่สังเกตว่าแต่ตั้งเดิมจะทำพิธีนี้ในเดือนเมษายน เพราะเดือนนี้อากาศร้อนทำให้ทรายทะเลและสาหร่ายเน่า ลอยขึ้นมาบนผิวน้ำ ปลาจะตายและหนีออกไปอยู่ในบริเวณน้ำที่มีความลึกกว่า น้ำ เช่น บริเวณปากคลองขามและคลองบางปู

បច្ចុប្បន្ន (សម្បាយទិន)

ແອແບະຫົມແຂວງກົດ້ານໄມ້

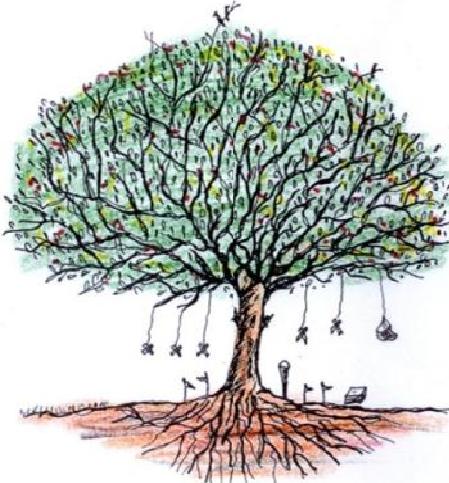

ແອແບະຫົວກາງໃຕ້ຕົ້ນໄມ້

សោម្រាប់

ແອມບະ ຕົວອຸປກນົດກໍໄສ່ເກຣອົບເຊັ່ນໄວ້
ແອມບະກັງ 2 ພັນຍືໃຫ້ມະພວດ້ວມາສານ

କର୍ତ୍ତାଙ୍କରେଣ୍ଟ୍ୟୁକ୍

ພໍາບົນສູງອົງ, ຂ້າງຄ່າ, ຂ້າງສາວ, ໄກສົດ, ໄກໄກ, ອາກາຮຄາວ
ຂວາງ -ຂ້າງຄອກ, ຂັ້ງຂ້າງ, ເກຍັນ ແລະ ຂ້າງເໜື້ອງເໜີ້ອງ

ເກຮືອນເຫັນໄວ້ວ່າໃກ້ໄປສາເລາດ ແລະ ແບບເຫັນທີ່ 2 ຮັດ
ກະລັດ້າຍຸກົນ ເມີນເກຮືອນທີ່ສອດຂອງບູນຫຼັດນີ້ທີ່ ເມີນສາຍ
ກວດບົກວົງ ກວດທີ່ກວດບົກວົງໃຫ້ຄວດບົກວົງເວັ້ນທີ່ບໍ່ໄດ້ປັບປຸງ
ໄວ້ສ່ວຍ ຕະຫວັດກະບ່າຍພາກວັດທີ່ມີມາແລ້ວ ກ່າວກ່າວຄ່າເຄາກ
ຈາກເມື່ອສ່ວນທີ່ເຫັນເວັດທີ່ເຫັນໄວ້ວ່າລັດໄສອົບກວດທີ່ເຕັດຍືນໄວ້
ອ່ານັ້ນທີ່ ສາເລາດ ແລະ ເວັ້ນທີ່ປັບກວດເຫັນທີ່ຕື່ນີ້ໄວ້
ໃຫຍງ ອູ້ຍິ່ນບ້າຍຂອບເຂົມ ເພື່ອບູນຫຼັດນີ້ທີ່ ພຶດກວດຮັນມີເກີດເສົາ
ປະກາດ ປີ 2516

ภาพพิธีกรรมการสหเดชาคระห์เรือนาถฯ

สันนิษฐานว่า แต่แรกเริ่มน่าจะมาจากกระบวนการของโรคเรื้อนที่ทำให้คนรอบอ่าวเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เมื่อจะไปรักษานอกพื้นที่ไม่สะดวก มีเพียงหมอบ้านที่เอาข้าวสารมาเป็นยารักษา โดยการเอาข้าวสารเหล่านี้ (ตือปงดาวา) ทำให้ละอียดแล้วมาทาเท่านั้น ชาวบ้านเชื่อว่าโรคนี้มาจากทะเลกระแสนและน้ำพามาด้วยอำนาจของผี ทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อว่าต้องกำจัดผีรายนี้ให้หมดไป

ชาวบ้านจะรวมตัวกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เดินแห่รอบหมู่บ้าน กล่าวคำปฏิญาณตนต่อพระเจ้าและ
ศาลากลาง ๑ วัน ๓ คืน ระหว่างนั้นจะมีหมาดฝีในหมู่บ้านช่วยกันจับผึ้งมาบรรจุในอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ เช่น
กระถางพระร้าว คึ่นสุดท้ายจะรวมกันเดินไปที่ ภูโนร์ตี๊ดป่าแยก มีการละหมาดสาบะก่อนที่นำกระถางพระร้าวที่
ใส่ผึ้งราย เช่นไห้วพิทั่งบ้าได้ใส่ในเรือบานาแล้วปล่อยเรือลงในอ่าวปัตตานี

ประเพณีลอยเรือบลาในปัจจุบันยังมีอยู่แต่ไม่มีการปฏิบัติเช่นเดิม เพราะอิทธิพลของแนวคิดในการปฏิรูปของศาสนาอิสลามประมาณ ๓๕ ปีที่แล้วที่เข้ามายังหมู่บ้านตันหยงลูโลี๊จากคนสองคน คือ เป้าะซูน และ ชาเยี๊วันสู ที่ดำรงตำแหน่งค่าโต๊ะยุติธรรมของจังหวัดปัตตานีในสมัยนั้น ได้เผยแพร่หลักศาสนาที่ถูกต้องว่า “จะอย่าเชื่อสิ่งใดๆ นอกจากพระเจ้าองค์เดียว” หลักศาสนาดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากที่ทำให้

ประเพณีเรือบานาค่อยๆ หมวดไปจากชุมชนรอบอ่าวปีตานี แล้วเปลี่ยนเป็นการทำกระหมาดชาชุดแทนที่บ้านหรือมัสยิด ส่วนหมู่บ้านค่าโถะ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีบทบาทขอให้ชาวบ้านยกเลิกประเพณีลอยเรือในช่วงเวลาเดียวกัน

การเล่นอาบน้ำที่ชายหาดหลังกุฎีเก็บเกี่ยว (มานีป่าตาซีแองอเมะ) ที่บ้านบางปูเมื่อประมาณ ๔๐ ปีที่แล้ว มี การละเล่น หรือการอาบน้ำที่ชายหาดชาระด้วยคลื่น เป็นการละเล่นทั่วไป แต่จะมี สีลักษณะ อย่างด้วยและมีการขอพรก่อนที่จะลงเล่นน้ำเพื่อให้พื้นอันตรายจากสัตว์ครุยainer ในน้ำ

ก่อนที่จะเดินทางจากบ้านบางปูไปที่ชายหาดบ้านค่าโถะ ชาวบ้านจะรวบรวมเงินซื้อวัวเป็นอาหารไปกินที่ชายหาดหน้าบ้านค่าโถะ ก่อนที่จะเดินทาง หม้อซื้อ เวลาและ จะเอาเครื่อง สีลักษณะ แห่ในหมู่บ้านพร้อมบรรเลง (ตาโนะห์) ไปที่ท่าเรือ ในวันนั้นคนทั้งหมู่บ้านจะเข้าร่วมขบวนยกเวียนแต่คนแห่เท่านั้น ชาวบ้านบางปูจัดงานนี้ปีละครั้งหลังจากเสร็จกุฎีเก็บเกี่ยวข้าว (สูเดะจีอแต) ถนนบางปูบอกว่า ช่วงนั้นอากาศร้อน ถนนบางปูไม่มีที่เล่นคลายร้อน ชายหาดที่บ้านค่าโถะเหมาะสมที่สุด จึงกำหนดวันเวลาเอาช่วงที่เก็บเกี่ยวเสร็จแล้วแต่พิธีกรรมนี้ค่าโถะไม่ได้เข้าร่วมแต่เป็นผู้ชุมการละเล่นเท่านั้น

หมอบ้าน หมอดี และการรักษาโรค

หมอดี หรือ บonomo ในภาษามาลาซูจะใช้เรียกชื่อแบบรวมๆ เพราะในความหมายของคนมาลาซู คำว่าบonomo เป็นคำนำหน้าใช้กับผู้ที่มีความสามารถและความนักของแต่ละคน เช่น หมอดี เรียกว่า “บonomoชาตุ” หมอนวดแผนโบราณ เรียกว่า “บonomobulu โรระ” หมอดู เรียกว่า “บonomoแนวเงาะ” หมอพยาบาล เรียกว่า “บonomoมาลากะ” หมอที่รักษาด้วยสมุนไพร เรียกว่า “บonomอกำปง” เป็นต้น

หมอบ้าน การรักษาโรคในอดีต หมอบ้าน (บonomอกำปง มีความสำคัญมาก ยาที่ใช้ในการรักษาส่วนใหญ่จะใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ในป่าชายเลน กรณีของบ้านบูดี ชาวบ้านที่มารักษาโรคไม่ใช่ชาวบ้านในท้องถิ่นเท่านั้น แต่มีคนในละแวกใกล้เคียงจากหมู่บ้านต่างๆ ทั้งทางฝั่งแม่น้ำชีและฝั่งตรงข้าม มารักษา ในหมู่บ้านบูดีมีหมอยาคนที่เป็นหมอบ้าน แต่ที่ชาวบ้านให้การนับถือและนิยมมาให้รักษามากที่สุด คือ นายอาลีซึ่งแต่เดิมเป็นลูกหลวงคนบ้านปูที่บานบูกเบิกหมู่บ้านแห่งนี้

หมอยาที่บ้านบูดีในปัจจุบันที่สืบทอดความเชี่ยวชาญเล่าไว้ว่า วันหนึ่งนายอาลีพุดกับเขาว่า “คุณต้องช่วยเพื่อนบ้านของพากเราในยามเจ็บป่วย เพราะบ้านเราไม่มีอนาคตและห่างไกลในตัวเมือง” นับจากวันนั้น เขายได้สอนให้รักษาสมุนไพรต่างๆ และมนต์คาถาในการรักษา

แต่เวลานี้เขายังไม่ได้รักษาและไม่อยากเป็นหมอบ้าน เพราะเหตุผลว่า เมื่อเป็นหมอดีจะต้องทุ่มเทเสียสละ และที่อยู่อาศัยในบ้านนั้นก็ยังเป็นกระตือบเล็กๆ ไม่สะดวกต่อการรับรักษาแต่อย่างใด แต่เมื่อภารยาคนของปวคฟันอย่างกันหัน ในบ้านที่เขาจำลังเกี่ยวเหยื่อเบื้องขวา แต่เพราเวลากาิก้มีดแคมยังต้องออกไปปะวงเบื้องอีก จึงลองรักษาด้วยตนเอง ปรากฏว่าหายเป็นปกติ ดังแต่นั้นจึงเริ่มดันรักษาโดยไม่มีค่าหมอดีและเริ่มเป็นหมอบ้านโดยไม่เก็บค่ารักษาจนถึงปัจจุบัน

ข่าวความเป็นหมวดของเขารือกัน ไปทั่วหมู่บ้านบูดและหมู่บ้านละแวกเดียวกัน ครั้งหนึ่งเขารือดี สะท้อนความรู้สึกปนกับความกลัวว่า มีคนมองเป็นว่าหมวดเลื่อน ทั้งๆ ที่รักษาคนมาเป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี ไม่มีสักคนที่เสียชีวิต เพราะสมุนไพรของเขามีบ้างที่รักษาไม่หาย เพราะการที่จะหายจากโรคนั้น “ต้องเนมะสมและพอดี” หมายถึงเขารู้ว่าสมุนไพรที่ใช้นั้นเหมาะสมกับโรคหรือจะสามารถรักษาโรคนั้นๆ ได้หรือไม่

สมุนไพรที่เขารักษาคนไข้ตัวร้อนนั้น ส่วนใหญ่คุณที่เป็นหมวดบ้านจะไม่บอกชื่อสมุนไพรให้กับใคร จากการสังเกตด้วยสายตา สมุนไพรที่แบนเดร์ใช้ คือ ตูมงยอ ผสมกับน้ำ แล้วรากต้นผักชี เป็นต้น

การที่จะมารักษากับเขารู้ว่าจะไม่สอดคล้องกับการรักษาโรคแพนปัจจุบัน เช่นถ้าเด็กตัวร้อนแบนเดร์ (บominator) จะไม่ให้ถูกน้ำเด็ดขาดและจะห้ามกินยาแพนปัจจุบันควบคู่ไปด้วยในขณะเดียวกันหมวดแพนปัจจุบัน ใช้วิธีการรักษาโดยการเรื้ิดตัว ให้ยาตามแพนการรักษาของหมวด มีหลายคนที่มารักษากับหมวดแพนปัจจุบันแล้วรักษาไม่หาย แต่เมื่อกลับมารักษากับแบนเดร์โดยใช้สมุนไพรรักษา ก็หายป่วย

ชาวบ้านบางตัวว่า อีกคนหนึ่งกล่าวว่า ตนเองกล้ายเป็นหมวดและหมวดรักษากระดูก(บominator) เนื่องจากผู้แม่เคยเป็นหมวดคำแพทย์หรือหมวดทำคลอดมาก่อน เมื่อเห็นชาวบ้านที่ได้รับบาดเจ็บแขนขา หักจึงอยากระช่วย โดยใช้ความรู้ที่สืบทอดมาจากต้นบรรกุล (บominatorตระห์) ทุกวันนี้เลยไม่ค่อยมีเวลาออกไปทำประมง เพราะต้องทำการรักษาผู้บาดเจ็บนับสิบคนที่มาจากพื้นที่ต่างๆ เช่น ยะลา นราธิวาส และในปัตตานี เป็นต้น

หมวดผี (บominator) คนรอบอ่าวในอดีตเมื่อเจ็บไข้ขึ้นมาจะไปหาหมวดในตัวเมืองก็ไม่สะดวก จึงมีหมวดยาและหมวดผีที่มีหน้าที่ช่วยรักษา แต่ในปัจจุบัน คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่หือการรักษากับหมวดที่ว่ามีผลดังมีเพียงชาวบ้านส่วนน้อยที่เชื่อว่าถูกผีเข้า มีอาการไม่สบายไปรักษาที่โรงพยาบาลแล้วไม่หาย ก็จะไปหาหมวดผีในหมู่บ้านมารักษาแทน

ผู้ร้ายที่ชาวบ้านรอบอ่าวเชื่อกันว่ามีอยู่ในปัจจุบัน ก็คือ ผีอะจะชีตี อยู่ที่ ลา อะจะจะชีตี ใกล้กับแหลมตาซี ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีนา ไม่ เวลาชาวบ้านผ่านแควน้ำต้องให้ความยำเกรงตลอดเวลา ไม่เช่นนั้นจะหลงป่า เล่าว่าเมื่อประมาณ ๔๐ ปีก่อน ชาวบ้านที่ค่าโถะจัดงานแต่งงาน ได้เชิญญาติพี่น้องมาร่วมงาน มีชาวบ้านจากต้นหนองมัส นราธิวาส ได้ไปหาพุทธะเลที่ปลายแหลมปราภูว่าหลังทาง ชาวบ้านช่วยกันไปหาแล้วไปเจอนอนสลบอยู่ที่ชายหาดตะโละสะมีแล ต่อมามีอาการอยู่ไม่ติดที่ เพราะคิดถึงผีอะจะชีตี เหมือนคนไม่มีสติ และเสียชีวิตด้วยอาการแบบนี้ในเวลาต่อมา

ส่วน ผี magegoon/ สามารถแปลงร่างเป็นผู้หลงหรือผู้ชายก็ได้ เวลาหลอกผู้ชายจะมีนิมัยอยู่ทั่วเขาวา เวลาหลอกผู้หลงจะมีวิรษะเพศเท่าถูกมะพร้าว ในอดีตเคยอยู่ใกล้กับกำแพงสถานีไฟทางเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ปัตตานีปากทางเข้าหมู่บ้านค่าโถะ เพราะเมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว บริเวณนี้มีต้นไทรและต้นตาลขนาดใหญ่ ขอบหลอกผู้ชายที่จะไปหาปลาในอ่าวไทยและผู้หลงที่จะไปให้อาหารหรือไปแกะปลาของสามีที่ออกประมงในอ่าวไทย อยู่ในป่าหลังบ้านค่าโถะ

ຝຶ່ງແດງ (ຫາຕູປາລອແນ່ເຮັດ) ເປັນຜິຜູ້ໜ້າທີ່ໄດ້ນີ້ແດງອູ່ທີ່ໄພງພາງ ຈະຫລອກຫລອນລົງບ້ານ ມາກໄປ
ທໍາລາຍໄພງພາງ ຜິມະພຣັວສາມຕົ້ນ (ຫາຕູຍອດີ່ນອປອງ) ອູ່ທີ່ລາໂຈະນື້ອເດາະ ຜິມະພຣັວສູງ ຫາຕູຍອດີ່ນີ້ ອູ່ທີ່
ກະແລປະດອ ນອກຈາກນີ້ຍັງມີຜິຮ້າຍອື່ນໆ ໃນໜຸ້ບ້ານອື່ນໆແລະຜິຮ້າຍທີ່ໄມ້ມີຂໍ້ອຶກນາກທີ່ໜ້າເຫັນເຫື່ອວ່າມີອູ່ໃນ
ພື້ນທີ່ຕ່າງໆ ຮອບອ່າວ

ในหมู่บ้านตะโลอาโหร์ใน มีกูโนร์ โต๊ะอีหม่ามอาลา ชาวบ้านมีความเชื่อว่า เป็นคนสักดิสิทธิ์ ไม่มีครรภ์รบั่วเป็นไครมาจากไหน ชาวบ้านนิยมบนบานต่างๆ เพื่อให้หายจากโรค เมื่อประสบความสำเร็จ แล้ว ก็จะทำข้าวเหนียวสีเหลือง (ปู/โลกูยิ) ไปกินที่กูโนร์ โต๊ะอีหม่ามอาลา ก่อนจะกลับบ้านต้องปักธงไว้ด้วย ชาวบ้านที่ จะไปชนไก่หรือเล่นการพนัน จะไม่ผ่านแควนนี้ เพราะกลัวแพ้ ผ่านมา ๑๐ ปีแล้ว เสาสัญลักษณ์ที่ ทำด้วยไม้ ผุพังไปหมดเนื่องจากไม่มีชาวบ้านให้ความสนใจและบูชาและไม่มีญาติช่วยดูแลรักษา เดี๋กรุ่น ใหม่ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเป็นที่การพนันของชาวบ้านในอดีต

ที่บ้านบางปูมี ภู โนร์ โต๊ะ กีออลอห์รีอ โต๊ะ แตนอ เนื่องจากมีคนพูดไม่ชัด คือ แຕลอ ที่เพียงมาจากการแตนอ คนสมัยก่อนชาวบ้านต้องทำ กระดูริ ทุกปี คือ การเชือดไก่และนำเข้าวันหนึ่งไว้วาง เวลาจะกลับบ้านต้องปักธง ปัจจุบันไม่มีการทำแล้ว บางครั้งเมื่อเด็กวัยรุ่นมีการทดลองโดยไม่นึกถึง โต๊ะ แตนอ ผี โต๊ะ แตนอ จะเข้าชั่งยังคงมีเหตุการณ์นี้จนถึงปัจจุบัน

ในหมู่บ้านบุเดีย้มีหมอดพิทักษ์รักษาตามความเชื่อของแต่ละคน เช่น ผีเข้าหรือโคนของอื่นๆ หมอดพิทักษ์บ้านบุเดีย้มเล่าว่า พิธีกรรมในสมัยนี้ไม่มีรายละเอียดมากมายเหมือนเมื่อก่อนแล้ว ทุกวันนี้ชาวบ้านมีความคิดเห็นที่ต่างกันคือเป็นหมอดพิจฉาเลี้ยงผีเพื่อให้เข้าร่างคนที่อ่อนแอด เป้าหมายคือที่จะต้องการยกระดับตัวเอง ว่าเป็นคนเก่ง สังคมสามารถพึ่งพาได้ อีกส่วนหนึ่งของชาวบ้านมองหมอดพินี้ไม่ได้เลี้ยงผีแต่มีความสามารถในการรักษาคนป่วยที่ถูกผีเข้าได้ เมื่อถูกเชิญให้ไปรักษา ก็จะได้รับค่าหมอด (กือราษ) และค่าตอบแทนจากญาติผู้ป่วย หรือเลี้ยงผีเพื่อรักษาคนที่ถูกผีอื่นเข้าซึ่งเป็นผีที่ไม่มีเจ้าของดูแล เพราะไม่มีพิธีกรรมเลี้ยงผีหรือเช่นไห้ว ทำให้เกิดผีรุ่นแล้วเข้าร่างคนที่อ่อนแอด เป้าหมายต้องการที่จะช่วยเหลือรักษาเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

หากเชื่อว่าถูกผีเข้าเลี้วหมูจะไม่ทำพิธี เช่น ไกวด้วยตนเองแต่จะให้ญาติฯ เป็นผู้ทำ ส่วนการปฏิบัติตนในชุมชนจะถูกกล่าวว่าเลี้ยงผีของตัวเองที่แอบทำอย่างลับๆ ไม่ให้ใครรู้

ในอดีตนั้นการที่จะทำการรักษา มีความลำบากมากในการหาสิ่งของในพิธีกรรม เช่น การรักษาคนที่ถูกผีเข้าตolonที่รักษานั้นจะเป่านมต์ มีเทียน ข้าวสาร และด้วยดินกี้เพียงพอ แต่เมื่อหายแล้วจะต้องมีการปล่อยผีและต้องเตรียมสิ่งของหลายอย่าง เช่น น้ำเจดบ่อ น้ำเจดหรือก่มเจดปากอ่าว គอกไม้เจดสี ผ้าเจดสี ไก่เจดฟอง ด้วยดิน ข้าวสารปูนขมิ้น เทียนเจดอัน กระลามะพร้าว ข้าวเหนียวเจดสี ไก่บ้านที่ย่างแล้ว

พอถึงเวลาปล่อยผีจะเอ้าข้าวสารที่ปลูกเสกโรงพยาบาลบ้านและรอบๆ งานนี้จุดเทียนบนกระถางพร้าว เอาไว้ใส่ในกระถางแล้วนำไปปล่อยที่ปากร่องน้ำในช่วงเวลาที่ตะวันกำลังจะลับฟ้า สิ่งของที่ต้องเตรียมในการทำพิธีกรรมในปัจจุบันลดจำนวนลง ไม่เหมือนแต่ก่อน เพราะสังคมสมัยใหม่จะมองว่าเป็นความเชื่อที่ผิดๆ แต่ก็มีคนไม่น้อยที่มารักษาภัย หนอกจากน้ำดื่มน้ำใช้เวลาส่วนใหญ่ทำประมงในอ่าวปัตตานี

และเดียงแแพ บางครั้งก็ไปรักษาที่โรงพยาบาลเชิงน่องจากขอให้ไปรักษาคนที่ถูกผิวเข้าในกลุ่มคนไทยที่มาทำงานรับจ้างร้านต้มยำกุ้งที่เชื่อว่าพวกราดในของ

การรักยานั้น หมอดีจะเรียกวิญญาณเพื่อให้เข้าทรง (ตูรงอาจิน) แล้วหมอดีตามว่ามาจากไหน ต้องการอะไร หากต้องการสิ่งใดก็จะจัดให้แต่ขอให้คนไข้หายป่วย หมอดีจะตั้งชื่อผิดด้วยการสังเกตอาการของผู้ป่วย เช่น พิหนังตะลุงและเมื่อคนป่วยหายแล้วต้องเล่นหนังตะลุงเป็นการตอบแทน

ในสมัยก่อนชาวบ้านจะมีการรวมกลุ่มเล่นการละเล่นที่กับความเชื่อเรื่องผีซึ่งจะเล่นกันเองภายในหมู่บ้าน เช่น เล่นมะโยง สีลະเป็นต้น ส่วน มาฆะแพะหรือบือเยาะจะใช้ กือตะ ซึ่งมีรูปร่างคล้ายกับรำนา (บานอ) ที่ใช้เล่นกับตีเกฐู แต่จะใหญ่กว่ากวางประมาณ ๗๐ เซนติเมตร โดยคนที่ตีรำนาและคนที่ดี บานา ซึ่งเป็นภาชนะใส่น้ำทำด้วยทองเหลืองหรือทำด้วยเงินโดยส่วนมากคนที่ตีบานาจะเป็นโต๊ะมโนะ(เป็นคนที่คายลักษณ์ผู้ป่วยว่าถ้ารักษาหายแล้วต้องการใช้การละเล่นชนิดใดเพื่อเป็นการรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับโต๊ะมโนะก่อนทำการรักษา การละเล่นชนิดนี้ เป็นการเล่นเพื่อเป็นการวินิจฉัยโรคและหาวิธีการรักษาของผู้ป่วย จะเล่นเพียง ๒-๓ คนในบ้านของผู้ป่วย ถ้ามองว่าการละเล่นเหล่านี้เป็นการละเล่นที่สามารถวินิจฉัยโรคและหาแนวทางการรักษาในขั้นต่อไปได้

ความสัมพันธ์ของศิษย์ต่อครูเปลี่ยนไป ทำไม่ถูกศิษย์ถึงไม่เคารพโต๊ะครู เหมือนในอดีต ในสมัยก่อน โต๊ะครูเป็นทั้งพ่อแม่ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลเด็กเกือบทุกเรื่อง ไม่ว่าเลือกคู่ครองของลูกศิษย์ การสั่งสอนลงโทษได้ถ้าทำความผิด ตลอดจนเป็นผู้ไกลเกลียดเรื่องแบ่งวรดตามหลักศาสนา

ประมาณ ๓๐ ปีก่อน เด็กๆ ที่ไปเรียนอัลกรูawan กับ โต๊ะครู ส่วนใหญ่จะนอนค้างที่บ้าน โต๊ะครู ก่อนจะถึงเวลาตอน โต๊ะครูจะให้เด็กๆ เก้าหลังพร้อมเล่านิทานให้ฟัง เป็นนิทานที่แต่งเองเพื่อเตือนใจให้กับเด็กๆ ทำความดี จนเด็กๆ มีความรักและความสัมพันธ์ต่อ โต๊ะครูเหมือนเป็นญาติสนิทและเป็นพ่อแม่คนที่สอง โต๊ะครูในสมัยนั้น สอนโดยไม่มีผลประโภชน์ใดๆ ทั้งสิ้น ทำให้คนในหมู่บ้านให้ความนับถือด้วยความจริงใจ

แต่ปัจจุบันความเป็นครูกับลูกศิษย์นั้นหมดลงแล้ว บทบาทของ โต๊ะครูหายไปจากหมู่บ้านและความสัมพันธ์ดังเดิมก็หายากเสียแล้ว เพราะ โต๊ะครูในอดีต ชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือมากกว่าความเป็น โต๊ะครูซึ่งจะเป็นทั้งผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำชุมชนชาติ และยังเป็นที่ปรึกษาให้กับคนในพื้นที่ เช่น ปัญหาครอบครัว การเลือกคู่ครอง และวิธีการดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งเป็นคนคอยแนะนำทางออกในการแก้ปัญหา แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ถูกลบหายไปโดยค่านิยมทางตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาตลอดเวลา เช่นการแต่งกาย เทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เข้าไปซึ่งชั้นในเด็กวัยรุ่นหมดแล้ว อีกอย่างหนึ่งในปัจจุบันเด็กวัยรุ่นไม่รู้จักตัวเองและเครือญาติอย่างในตระกูล ส่งผลให้วัยรุ่นไม่เคารพบุคคลในตระกูลด้วย

หมอบางคนมีความแตกต่าง ในการรักษาตามที่ได้เรียนมาหรือสืบทอดจากบรรพนรุษ แบ่งออกได้เป็น สองกลุ่ม ดูอย่างเดียวว่าเป็นอะไร แล้วให้ไปรักษากับใคร ซึ่งต้องเอาหากลูเงินสิบสองบาทเป็นค่าครุ

วิธีคือให้ผู้ป่วยเลือกใบพลูที่นำไปจากใบพลูนี้หม้อจะบอกได้ว่าเป็นอะไร หรือหม้อบางคนก็ให้นำเอาเบียงหอน ด้วยดิน กำยาน ถ่านที่ติดไฟ เทียน นำจีด ข้าวสาร และเงิน ๒๐ บาท มาเป็นค่าครุ อีกประเภทหนึ่งคือเพื่อการรักษา จะดูอาการก่อนว่าเป็นโรคอะไร เช่น โคนของถูกผิวราย แล้วจึงรักษา

โดยทั่วไป วิธีการรักษาหม้อจะดูก่อนว่าคนป่วยเป็นอะไร หากไม่มีการตอบสนองแสดงว่าป่วยไข้จริงๆ แต่ถ้าถูกผิวเข้าหรือโคนของจะหม้อจะรู้ทันที เช่น คนป่วยมีอาการสั่นและกินอะไรไม่ได้ แม้ผู้ป่วยไม่ต้องมาด้วยตนเองเพียงโทรศัพท์บอกอาการเท่านั้นก็สามารถรู้ว่าเป็นอะไร ถ้าโคนของหม้อจะเอาข้าวสารคลุกกับขมิ้นแล้วให้ผู้ป่วยทำพิชไล่ผิวแล้วนำไปประยุกต์ในบริเวณที่หม้อบกกว่ามีของและสัญญาณพิว่าจะให้กิน เช่น ไข้ แต่หากผิดนั้นเป็นผิว้านจนไม่สามารถปูรานได้ ก็จะมีคนมาช่วยที่เก่งกว่าที่เคยเป็นครูถ่ายทอดวิชาให้มาช่วย

ข้าว ๑ สำรับ แต่ละสำรับมี ไก่ย่าง ๑ ตัว กล้วย ๑ หัว ข้าวเหนียว ๑ สี ด้วยดิน ๑ มัด เทียน ๑ อัน ให้ผู้รู้อ่านดูว่า แล้วให้ญาติฯ ผู้ป่วยกินส่วนหนึ่งแล้วนำไปตั้งในป่าตามต้นไม้ใหญ่หรือบรรจุใส่ ซอแบบชาเข้า ซึ่งทำด้วยใบมะพร้าวและใบจากเป็นอุปกรณ์บรรจุเครื่อง เช่น ให้วางของชาวบ้านรอบอ่าวปัตตานี

ตัวอย่างของคนที่ถูกผิวเข้าในปัจจุบัน เช่น ผิวหัวแดงเป็นผิพุธที่อยู่ในโพงพางเพื่อรักษาโพงพาง วันหนึ่งชาวบ้าน ดา โต๊ะคนหนึ่งไปตกปลาที่โพงพาง ปรากฏว่าวันนั้นตกปลาไม่ได้เลยจึงโน้ะแล้วไปเขย่าโพงพาง ผิวหัวแดงมากหลอกหลอนถึงที่บ้าน ต้องไปขอขมาด้วยการเอาไข่ไปลอยที่โพงพาง โดยใส่ในกระลามะพร้าว

อีกตัวอย่างของการเจ็บป่วยจากผิวรายในปัจจุบัน เกิดขึ้นกับเด็กสาวผู้หนึ่งกำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เกิดอาการไม่รู้สึกตัวและปวดหัวตลอดเวลา เวลาพะรำอาทิตย์โกล์จะตกหรือโกล์สว่างก็เริ่มมีอาการ จึงไปตรวจกับหมออทีคลินิกในตัวเมืองปัตตานีและยะลา หม้อบกกว่าปกติ จึงไปหาหม้อผีที่ยะลา หม้อบกกว่าต้องรักษาให้ครบเจ็ดวันติดต่อ กันถึงจะหาย สาเหตุเพราะผีแก่ที่โรงเรียนเอกชนที่เรียนอยู่ ซึ่งเชื่อกันว่าที่โรงเรียนเคยพบหญิงชาวอาชญา ๘๐ ปี ยืนอยู่หน้าห้องน้ำเหมือนคนกำลังจะลืม เมื่อกลับที่พักคืนนั้นเด็กนักเรียนผู้หญิงถูกผิวเข้า ๑๕ คนรวมทั้งเรือด้วย หลังจากนั้นแล้วก็ปวดหัวตลอดมา

คนที่ถูกผิวเข้าจะมีอาการกรีดร้องอุกมาโดยไม่รู้ตัวและจะเข้าร่างคนอื่นๆ ที่อ่อนแอกว่าในเบตรัมมีที่ได้ยินเสียงกรีดร้อง มีอาการเหมือนคนบ้า มีบางคนพูดภาษาไทยสำเนียงใต้ได้หรือจะพูดสำเนียงที่ใช้กันหนังตลงทั้งๆ ที่ชีวิตปกติพูดไม่เป็น

คนถูกผิวเข้าเวลาหม้อผิวเข้ามาในบ้านเพื่อรักษาจะมีอาการหวัดกล้ามก ต้องช่วยจับกันหลายๆ คน ไม่ให้หนีออกจากบ้าน บางคนมีอาการไม่รู้สึกตัวตอนบนเหมือนคนเสียชีวิต หม้อบกกว่า คนที่ถูกผิวเข้าในลักษณะที่ไม่รู้สึกตัวรักษายากและต้องใช้เวลาเพราคนป่วยไม่มีอาการ โต้ตอบกับหม้อ ทำให้หม้อไม่สามารถรู้ว่าเป็นผีอะไรหรือต้องการเครื่อง เช่น ให้แบบไหน

วิธีการรักษาคือ ไปหาสิ่งของ เช่น น้ำบ่อเจ็ดบ่อ น้ำคลองเจ็ดพื้นที่ซึ่งต้องอาบน้ำที่ปากแม่น้ำเจ็ดแห่ง ดอกไม้เจ็ดสีเน้นดอกไม้ที่มีความหอม จีนากะเล จี๊เหล็ก น้ำกรดผ่ายางพารา ให้หม้อผีสวามนต์เพื่อให้สิ่ง

ชั่ววัยต่างๆ ไปอยู่ในน้ำแล้วนำไปทึ่งลงในคลองที่น้ำไหล ส่วนดอกไม้ขึ้นมา บี๊เหล็ก นำกรดยางพารานำไปรากที่ถนนซึ่งผู้ป่วยเดินผ่านไปมา เพื่อถ่างรอยที่อยู่อาศัยของมี

อาการเริ่มดีขึ้นแต่ไม่หายขาด จึงไปหาหมอด้วยบ้านบูด ให้ทำพิธี กะดูรี เลี้ยงเจ้าที่ ต้องมีของเครื่องเซ่นไหว้คือ ไก่ย่าง ๑ ตัว ข้าวคลุกกับขี้ค่านบรรจุในใบตอง กระ吝ะพร้าว เทียน เอาทั้งหมดใส่ในกระ吝ะพร้าว ไปปล่อยในน้ำที่ปากอ่าว สิ่งของที่กล่าวมาทั้งหมด ต้องให้หมออ่านคาก่อนที่จะปฏิบัติตามที่หมอบัง

ความเชื่อในท้องถิ่น

ในอดีตความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิธีชีวิตของผู้คนในชุมชนรอบอ่าวมีมาก และต้องยอมรับว่าคนมลายูท้องถิ่นยังคงมีความเชื่อต่อผู้ที่แยกไม่ออกจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าการเจ็บไข้ การทำมาหากิน การสร้างที่อยู่อาศัย การเดินทาง การจัดงานเลี้ยงยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน เนพะคนที่มีอายุมากเท่านั้น อาจมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องรูปแบบพิธีกรรม

ความเชื่อในการทำประมง

เคยมีความเชื่อว่าต้องเคารพและนับถือให้กับสิ่งที่อยู่บนเรือ เพื่อนำมาซึ่งความปลดปล่อยและเป็นสิริมงคลในการทำมาหากินให้กับเจ้าของเรือและครอบครัว สิ่งนี้ชาวบ้านเรียกว่า มนยาปือราฐ หรือ ขวัญเรือ ชาวบ้านเองบอกไม่ได้ว่ามีรูป่างแบบ ไหน แต่เชื่อว่าหากลางคืนมีเลียงคล้ายจีหรือหือกั้นออกมากางหัวเรือ นั่นก็คือเสียงขวัญเรือ

เวลาขึ้นเรือชาวบ้านในอดีตจะปฏิบัติถังน้ำดื่ม ก้าวลงเรือจะไม่อนุญาตให้อารักข้ามบนเรือ ห้ามนั่งบนหัวเรือ ห้ามพุดถึงสัตว์ที่ครุยและสัตว์ที่คนมลายูไม่กิน ถ้าจะพูด ต้องมีคำสมนุตโดยเฉพาะ เช่น คำว่า จาว เป็นคำนำหน้าและลักษณะของตัวสัตว์นั้นๆ เช่น ถ้าจะพูดถึง เสือ ต้องพูดว่า จาวยาโล ถ้าพูดถึง หมู ใช้คำว่า จาวแบบ ถ้าพูดถึง หมา ใช้คำว่า จาวเก้ง เป็นต้น เพราะเชื่อว่าถ้าพูดชื่อสัตว์นั้นตรงๆ จะเกิดอันตรายกับตัวเอง ทำให้จับปลาไม่ได้ปลา ชาวบ้านจะเรียกว่าเป็น ชูเว หมาย ซึ้ง แต่ละคำมีความหมายเดียวกันแต่ใช้พูดต่างกันในแต่ละพื้น เช่น ที่ยะลาจะใช้คำว่า ชูเวหรือมายา ส่วนคนรอบอ่าวจะใช้คำว่า มายา)

ก่อนนั้น เวลาจะปล่อยเรือใหม่ลงอ่าวหรือเอาเรือขึ้นหาดใหม่หรือชันเรือ ซึ่งคนส่วนใหญ่นิยมทำกันใน วันรายอ หรือวันตรุษ เป็นการบายศรีสู่ขวัญเรือ ชาวบ้านมีความเชื่อว่า มนยาเรือ ชอบความสะอาด และกลิ่นหอม เช่น ดอกไม้ แป้ง เป็นต้น ถ้าเจ้าของนอนบนเรือแล้วฝันว่า มีผู้หญิงสวยงามเยี่ยมในเรือแสดงว่า มนยา พ้อใจ แต่ถ้าถูกผี咬แสลงไม่พอใจแล้วจะทำให้จับปลาไม่ได้

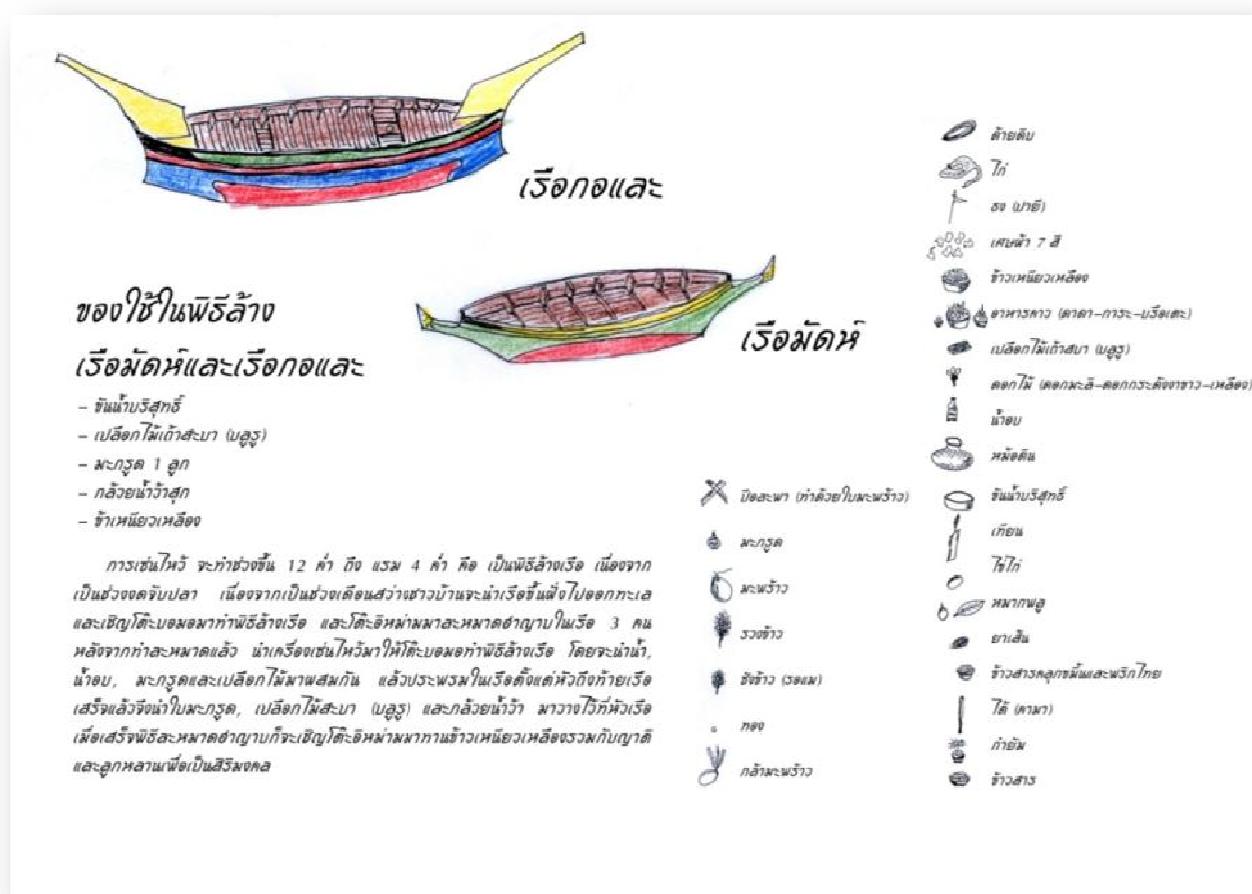
ส่วน พิธีล้างเรือ ก่อนปล่อยลงสู่ทะเล ต้องเชิญผู้รู้ทางศาสนามาทำ ละหมาดชายหาด เนื้อและเชิญหมอบังน้ำ มาทำพิธี การปล่อยเรือลงอ่าวให้ตรงกับเวลาที่น้ำขึ้น ความเชื่อว่า เป็นสิริมงคลในการงานจะช่วยให้จับปลาได้ครั้งละมากๆ และชาวบ้านเลิกทำพิธีกรรมเหล่านี้ไปเมื่อราปี พ.ศ.๒๕๑๖

ชาวประมงในอดีตที่จับปลาในอ่าวไทยจะจ้าง ยูสีอแล ประจำเรือ ยูสีอแล เป็นคนที่มีหน้าที่ด่าน้ำเพื่อฟังเสียงปลา ชาวบ้านมีความเชื่อว่า หนึ่งในจำนวนลูกเรือจะต้องมีความสามารถพิเศษนี้ ๑ คนแต่ไม่ได้

หมายความว่าจะต้องมีทุกจำพวกเขามาสามารถติดต่อกับผู้นำ เพราะด้านนี้ได้นำผิดกับคนทั่วไป และสามารถกินอ้อยในขณะที่กำลังดำเนินการ แต่ละคนมีความชำนาญในการหาแหล่งปลากดเพื่อการวางแผน อวนปลาจรวด (ปูกระป๋าย) และ ปูอวนล้อมปลาทู (ปูกระด哉) โดยมีการตั้งชื่อพิทีที่แตกต่างกันไป เช่น คนตะโล๊ะกา โภร์จะตั้งชื่อพิทีว่า ana กับ ana เป็นพิชัยหลุ่งอยู่ในอ่าวไทย

การหาปลาแบบ บุกกะปานาย คือ ต้องคำน้ำฟังเสียงปลา ก่อนที่จะให้ลูกเรือล้อมรอบ เมื่อยุสือแล้วคำน้ำ ก็จะเรียกปลาให้เข้ามาในอวน ชาวบ้านบอกว่าแม่ปลาที่อยู่ในอวนของเพื่อนยังว่ายเข้ามาในอวนของเพื่อน การในการจับปลาแบบนี้ ลูกเรือจะต้องฟัง ยุสือแล คนเดียว

ຢູ່ສື່ແລ້ວເປັນຄົນດຳນຳທີ່ມີຄວາມສາມາດພິເສຍໃນການຝຶກເສີຍປາລາແລະຮູ້ວ່າປາລາຍູ່ທີ່ໃຫ້ ເວລາດຳນຳຄໍາ
ຮູ້ສື່ກົມື້ເສີຍອອກມາທີ່ທ່ອງນ້ອຍແສດງວ່າປາລາຍູ່ໃນຮັສມື້ທີ່ສາມາດສະວາງວ່ານ ໄດ້ ແຕ່ລໍາມື້ເສີຍດັ່ງໜີ້ອນລົມພັດຕົ້ນ
ສະຫະເລແສດງວ່າປາລາຍູ່ໄກລ

ภาพของใช้ในพิธีล้างเรือมัดและเรือกอและ

การทำพิธีเรียกผีนำ ไม่มีความสับสันธ์อนอะไร เพียงแต่มีความมั่นใจและเชื่อในสิ่งที่ขอและต้องการให้เกิดความจริงและเป็นวิชาที่ต้องเรียนรู้ด้วย แต่ในปัจจุบันชาวบ้านไม่อยากเรียนลิ้งเหล่านี้แล้ว เพราะกลัวผิดหลักศาสนา

วิธีการเรียกผี ต้องทำใน夜间ที่พระอาทิตย์จะตก ให้หน้าไฟไก่ ๑ ฟอง กำให้แน่น แล้วลงในน้ำทะเลแค่เอว ยกมือขึ้นที่กำให้ไก่ให้พ้นระดับน้ำทะเล แล้วอ่านคถา เชหาตุอย มนารี มือดาปร์ดีดีอังนากู มนลักษ์ ภูวะสอมมือนาแตอย อารับนูตูลงอากู ยากออีแกบือสา แปลว่า ไอผีน้ำ มาไกล็ชิดกับตัวกู มึงคือผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ทรงสัตว์น้ำ ขอให้มีง ช่วยกู และคุ้มครองกูจากปลาใหญ่ แล้วโยนไประลงในทะเล ทำให้ครบ ๓ วัน

ผู้อาวุโสเล่าว่า ในอดีตจะมีปลาตามและสัตว์ดุร้ายจำนวนมากในทะเล คนด้านน้ำจึงต้องมีความเชื่อ และสิ่งป้องกันตัวจากอันตราย ยูสือแล จึงติดต่อกันมาและความสามารถในการฟังเสียงปลาได้ช้าบ้านก็จะยกย่องว่าเป็นคนเก่งและมีความชำนาญในการจับปลา

ทุกครั้งที่เรือออกไปหาปลา ก็จะได้ปลาตามเต็มเรืออยู่เสมอ แต่ช้าบ้านมักจะแปลงใจที่การหาปลา ได้มากมายและยังได้เงินจากการเป็น ยูสือแล แต่ฐานะก็ไม่ดีนักและมักต้องขอเงินเพื่อนๆ เสมอ จนช้าบ้านพูดกันไปว่า การทำหาภินแบบนี้ไม่บริสุทธิ์ เพราะเอาเปรียบเพื่อนช้าบ้านประมงด้วยวิชาของยูสือแล และการเลี้ยงผีทะเลไว้ใช้งาน

ความเชื่อเรื่องการเพาะปลูก

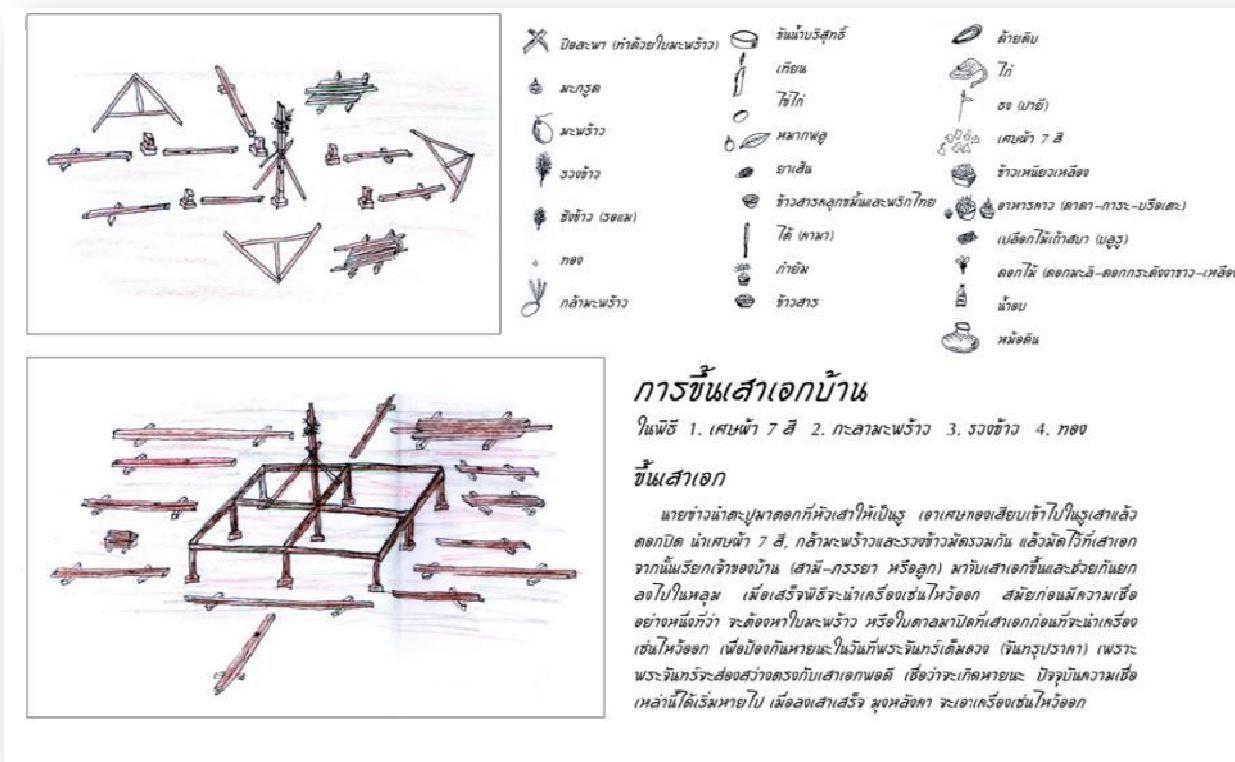
ในอดีต ช้าบ้านบอกว่าต้องอาศัยสิ่งหนึ่งอธิษฐานชาติเป็นตัวช่วยให้ต้นไม้หรือพืชต่างๆ อุ่รอดจาก การทำลายของสัตว์นานาชนิด ซึ่งมีความเชื่อที่แตกต่างกัน คือ

การปลูกพืชต้องเริ่มปลูกในเวลาเช้าตรุก หันหน้าให้ตรงพระอาทิตย์จะทำให้ต้นไม้จะโตเร็ว ถ้าปลูกต้นมะพร้าวเวลาอาลูกพันธุ์มะพร้าวใส่ในหลุม ข้อศอกต้องตั้งบนหัวเข่าทำให้เวลามะพร้าวออกลูกจะไม่หัก และต้องไม่เทน้ำร้อนลงบนดิน เพราะเชื่อว่าดินจะ sap แห้ง ไม่ให้ต้นไม้ที่เราปลูกโตเร็ว

ต้นข้าวเมื่อถูกแมลงศัตรูพืชกิน (นาแกดี ซีโยะ) เจ้าของจะทำพิธีไถสีโซะ ในเวลาที่พระอาทิตย์ใกล้ตก เจ้าของจะไปที่น้ำแล้วแก้ผ้าลงวิงในนาข้าวแล้วร้องดังๆ ว่าซีโยะๆๆๆ เพื่อขับไถตัวหนอนไม่ให้กินต้นข้าว

ความเชื่อในการสร้างบ้าน

ช้าบ้านในอดีตเวลาจะสร้างบ้านใหม่จะเชิญผู้รู้หรือผู้อาวุโสในหมู่บ้านมาเพื่อกำหนดวันหรือสถานที่จะสร้างบ้าน ถึงแม้ว่าการการบอกเล่าวันเวลาจะไม่มีในตำราแต่ผู้อาวุโสเหล่านี้ มีการเปรียบเทียบความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่สะสมมายาวนาน เริ่มสร้างในเดือนชีน (คือชีน ๑ ค่ำ) บางคนจะเริ่มสร้างชีน ๒ ค่ำ และห้ามสร้างบ้านบนดินปลวก เพราะเป็นที่อยู่ของผีดิน (hantutanah) ห้ามสร้างตามทิศทางลม เพราะในอดีตลมจะพัดทางเดียว ซึ่งไม่เหมือนในปัจจุบันทิศทางลมจะพัดไม่แน่นอน ห้ามสร้างบนเนินซึ่งมีที่พื้นที่รับทึ่งสองข้าง ห้ามสร้างบ้านที่ต่อคานบ้านระหว่างเสา ช้าบ้านจะเรียกว่า บ้านเจ็บ (rumah sakit) มีความเชื่อว่าเมื่อเรานอนตรงกับร้อยต่อจะถูกผีอ้า การแก้ปัญหาคือต้องต่อคานที่เสา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ในอดีตได้เรียนรู้จากการสังเกตและสัมผัสกับตัวเองงานเกิดเป็นประสบการณ์ที่ได้เล่าสู่กันฟังสู่กันรุ่นหลัง

การขึ้นเสาเอกบ้าน

ในพื้นที่ ๑. เสน่ห์ ๒. กะสาล๊ะพ่วง ๓. วังชั้ว ๔. กอต

ขั้นตอนการขึ้นเสาเอก

มาเริ่มต้นตั้งบุษมาตอกกิ่งหัวเสาให้เป็นตุ้ย (เรียบง่ายด้วยบัวติโน่) ให้บุษมาตอกด้วยตัวมือแล้วก็ตอกตอก ตอกบีด ตักกอกด้วยหัวเสา (เส้าต์-กรรดา หรืออุก) นำบุษมาตอกกิ่งและตอกด้วยกิ่งยอก ลงในบุษมาตอก เมื่อเสร็จแล้วนำกิ่งลงบนหัวเสา แล้วก็ตอกด้วยมือ ด้วยความเชื่อ อย่างพ่อที่ตัก ใจดีหัวในบุษมาตอก หรือในศาลาบ้านที่ตอกกันก็จะมีหัวตอกเรื่อง ก่อนให้บุษมาตอก เพื่อป้องกันภัยและให้บุษมาตอกหัวตอก (พิมพุบราค) (พระบุษมาตอก) พระบุษมาตอกจะดูดซึมหัวตอกกับเสาเอกพอตัว เช่นว่าจะเกิดภัยและ บุษมาตอกจะเชื่อมต่อให้ร่วมกันใน เดือนที่ตอกเส้าต์ บุษมาตอก จะมีฤทธิ์เชื่อมต่อให้ร่วมกัน

ภาพแสดงการขึ้นเสาเอกบ้าน

คนสมัยก่อนจะ ไม่สร้างบ้านสองหลังติดกัน โดยมีเสาแบ็ปตันหนึ่งตันหนึ่งกัน กว้าง สูง ยาวและแข็งแรง เท่าๆ กัน (รูเมะ สาม อก หมาย : rumah sama gagah) จะทำให้ครอบครัวนั้นต้องมีอันเป็นไป ในอดีตชาวบ้าน ไม่นิยมสร้างบ้านโดยใช้ไม้จากไม้คลองหรือลำธาร เพราะเป็นการไปตัดไม้ที่ลำต้น โคง ไปในน้ำ มีความเชื่อ ว่าไปทำลายที่อยู่ของผีไม้

พิธีกรรมในการสร้างบ้าน ก่อนที่จะยกเสาเอก (ตีแบลลีรี) จะทำการละหมาดชาย โดยผู้รู้ในหมู่บ้าน จะให้สามีภรรยาจับเสาเอกพร้อมกันๆ และวอชิษฐานว่าขออยู่อย่างสันติ ไม่ทะเลกัน ช่วยหาเงินสร้าง ครอบครัวด้วยกัน

ความเชื่อในรอบเจ็ดวันของชาวลาย

มีความเชื่อในท้องถิ่นที่ผู้คนอีกมากยังนิยมปฏิบัติในสิ่งที่เคยทำมา ชาวบ้านยังใช้ปฏิทินจันทรคติในการทำมาหากิน โดยเฉพาะการคูกระและน้ำขึ้นลงที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวประมงรอบอ่าวอยุ่ การสังเกต การหมุนเวียนของดวงจันทร์ยังเป็นการกำหนดข้อปฏิบัติต่างๆ ในการดำเนินชีวิต

ข้อ ๑ คำ เรียกว่า (nagri) ประเทศ เหมาะสำหรับการเริ่มค้าขาย ยกเว้น ทองหรือเลือดผ้า

ข้อ ๒ คำ เรียกว่า (orang) คน เหมาะสำหรับงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบุญ เริ่มสร้างบ้าน เพราะจะทำให้มีลูกหลานหรือเพื่อนมาเยี่ยมตลอดเวลา

ข้อ ๓ คำ เรียกว่า (benatang) สัตว์ ไม่เหมาะสมสำหรับการเริ่มต้นปลูกพืช เช่น ข้าว ซึ่ง เป็นต้น มีความเชื่อว่าสัตว์จะมาทำลาย

ข้อ ๔ คำ เรียกว่า (besi) เหล็ก ไม่เหมาะสมการกระทำไดๆ ทั้งสิ้น เพราะเป็นวัันแข็งกร้าวเหมือนกับเหล็ก

ข้อ ๕ คำ เรียกว่า (padi) ข้าว เหมาะในการปลูกพืชต่างๆ เชื่อว่าสัตว์ไม่มาบุกวนและทำลาย

ข้อ ๖ คำ เรียกว่า (kain, kapah) ผ้าหรือสำลี เพราะผ้ามาจากสำลี เหมาะสำหรับการเริ่มต้นใส่เสื้อผ้าใหม่ ซึ่งหรือการเริ่มต้นค้าขายเสื้อผ้า

ข้อ ๗ คำ เรียกว่า (emas) ทอง เหมาะสำหรับการเริ่มใส่ทองใหม่ ซึ่งหรือเริ่มค้าขายทอง

ข้อ ๘ คำ นับ ๑ ใหม่ เป็นการนับตามปฏิทินจีน

ผู้ใหญ่ที่เป็นคนเฝ่าคนแก่ยังมีความเชื่อเรื่องนี้ และได้ใช้วิธีนี้ในการปลูกพืชทำเกษตรกรรม

-๕-

สรุปการเปลี่ยนแปลงรอบอ่าวปัตตานี

ปัจจุบันในอ่าวปัตตานีมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมไปมากจนสร้างผลกระทบกับวิถีชีวิตดังเดิม จากที่ค่อนรอนอ่าวใช้ชีวิตอย่างพอเพียง การทำมาหากินก็ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่งมากนัก ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย เกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกัน หากมีปัญหา ก็จะใช้ผู้อาวุโสในหมู่เครือญาติคลี่คลายปัญหา เพราะในแต่ตระกูลจะมีผู้นำซึ่งเป็นผู้เป็นที่ปรึกษา (ปีอนawa) คอยชี้แนะ ให้คำแนะนำ มาเป็นต่างคนต่างอยู่ และพยาามดันรันเพื่อแสวงหาเงินทองเป็นค่าใช้จ่ายมากกว่าที่จะสนใจผู้อาวุโสหรือคนในครอบครัว จนคนแก่ที่เป็นผู้รู้ในห้องถินหมวดความสำคัญ ไปมาก

ต้องอีหม่ำนดาว ต้องกล่าวว่าเมื่อประมาณ ๓๐ ปีก่อน ช่วงที่เป็นต้องอีหม่ำนใหม่ๆ เมื่อมีการทะเลาะกันในหมู่บ้านจะใช้การเรียกผู้อาวุโสของตระกูลที่มีปัญหามากล่าวตักเตือน แล้วให้ผู้นำของตระกูลไปตักเตือนลูกหลานอีกที่ไม่ต้องใช้กฎหมายซึ่งเป็นการปฏิบัติของต้องอีหม่ำนในทุกชุมชน ผู้อาวุโสบางคนพาลูกหลานตระเวนเยี่ยมห้าญาติ เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จักกัน ดังเช่นที่คุณแก่ๆ เคยพูดเสมอว่า อย่าให้ถึงหากต่อຍ อาบ/เลือด ถึงจะรู้ว่าเป็นญาติกัน

ปัจจุบันสิ่งที่กล่าวมาเป็นเพียงความทรงจำเท่านั้น คนในพื้นที่เองอาจจะไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเป็นญาติกับใคร อยู่ที่ไหน ทั้งๆ ที่ คนแก่ก่ออย่างจะบอกเล่าแต่ลูกหลานไม่สนใจหรือไม่มีเวลา เพราะต้องหุ่มเหวให้กับการทำงานและชีวิตที่ต้องรับภาระมากมาย

การเปลี่ยนแปลงในอ่าวปัตตานี ส่งผลให้ระบบนิเวศและการทำมาหากินอย่างมาก ชาวประมงต้องทำงานมากขึ้นในขณะที่รายได้กลับสวนทาง โดยลดลงอย่างน่าใจหาย จนทำให้สภาพสังคมและวิถีชีวิตคนในหมู่บ้านประมงรอบอ่าวปัตตานีไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชาวประมงรอบอ่าวปัตตานี ส่งผลกระทบดังนี้

การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

กรณีการสร้างเขื่อนกั้นตั้งที่ปลายแหลมตาชีที่รัฐบุก抢ช้าบ้านว่า เพื่อไม่ให้ปลายแหลมมองออกออกไป ขัดขวางร่องน้ำทางเดินเรือพาณิชย์ จนปรากฏว่าเขื่อนที่เคยอยู่ในน้ำกล้ายเป็นทราย เนื่องจากน้ำกัดเซาะตั้งต่อรุนแรงที่ชายหาดที่เป็นช่องแคบที่บ้านตะโละสะมีแกล ซึ่งต่อมาทาง อบจ. จังหวัดปัตตานีได้ขันทรายไปขาย ชาวบ้านต่อต้านกีบกอกลากไป ซึ่งถ้าปล่อยให้เกิดตามธรรมชาติ ก็อาจจะไม่รุนแรงขนาดนี้

คนในพื้นที่เองก็คิดว่าการกระทำเพียงเล็กๆ ไม่อาจเกิดปัญหาใหญ่ ชาวบ้านรอบอ่าวมีส่วนที่ทำให้น้ำในอ่าวเน่าเสียและตื้นเขินจากการทิ้งขยะบริเวณรอบอ่าวตามหมู่บ้านที่ยังมีปัญหารือการจัดการขยะและน้ำทิ้งของเสียและจากเศษขยะในอ่าวที่ชาวบ้านห่ออาหารเวลาออกไปทำประมง ซึ่งชาวบ้านคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว

ใช้เวลาทำประมงมากขึ้น

ชาวบ้านเคยใช้เวลาทำประมงเพียงน้อยนิดก็สามารถพิชิตกุ้งปลาได้เต็มเรื่อ เช่น การทำ ปูกะยาเริง หรืออวนคนลาก หรือใช้เวลา หนึ่งนาที (สือกาลีอาย) ในช่วงเวลาหนึ่งนาทีน้อยกว่าใช้อวนลอยกุ้งเก็บกุ้ง ได้เป็นหลายสิบกิโลกรัม ทำให้ฟรั่งคนหนึ่งที่มาเที่ยวในหมู่บ้านค่าโต๊ะตั้งข้อสังเกตว่า คนมลายูในหมู่บ้านเป็นคนปี้เกียจ เพราะเห็นกลับจากทะเลกันน้ำดื่มน้ำชาที่ร้านมากกว่าเวลาที่ใช้ในการหาเก็บในทะเล นับเป็นวิถีชีวิตปกติของชาวประมงรอบอ่าวปัตตานีที่ออกทะเลไม่ได้หวังราย เพียงทำงานพอกินพอใช้ชีวิตก็มีความสุขสบายแล้ว

ปัจจุบัน การออกอวนลอยกุ้งที่เคยทำบ้างคนต้องใช้เวลาทั้งน้ำหนึ่งและน้ำสอง บางวันต้องออกประมงเพิ่มในเวลากลางคืน ต้องดื่นนอนเพื่ออยู่รอดของครอบครัว เป็นสาเหตุให้ไม่มีเวลาพบรักบัณฑิตพื้นเมือง ในขณะเดียวกัน น้ำมันกีเพง เปรียบเทียบว่าจากกุ้ง ๑ กิโลกรัม เคยแลกน้ำมันได้ ๔ ลิตร ปัจจุบันกุ้ง ๑ กิโลกรัมแลกน้ำมันได้ ๒ ลิตรกว่าๆ เท่านั้น และกว่าจะได้กุ้ง ๑ กิโลกรัม ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ในทุกวันนี้

การจับสัตว์น้ำของชาวบ้านที่ไม่สามารถควบคุมได้

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมองปัญหาในภาพรวมว่า ปัญหาหลักๆ ที่ทำให้สัตว์น้ำในอ่าวปัตตานีและอ่าวไทยลดลงนั้น เพราะเรื่ออวนรุนและอวนลากของนายทุน แม้ว่าในอ่าวปัตตานีจะไม่มีเรื่ออวนรุนและอวนลาก เข้ามานั่งอยู่ แต่การลากที่เข้ามายังลักษณะสั่งผลกระทบกับอ่าวปัตตานี เช่นเดียวกัน เพราะชาวบ้านคิดว่าสัตว์น้ำที่เข้ามาอาศัยในอ่าวปัตตานีน้ำจากอ่าวไทยเพื่อเข้ามาวางไข่ ชาวบ้านเชื่อว่า อ่าวปัตตานีเป็นที่สำหรับขยายพันธุ์ปลาของอ่าวไทยบางชนิด

แต่แท้จริงแล้ว ชาวบ้านรอบอ่าวปัตตานีเองก็ทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรในอ่าวลดลงจากความคิดแบบตัวตัวมันและยังไม่สามารถมองเห็นอันตรายจากความประมาทว่าปัญหายังอยู่ใกล้ตัวและยังไม่ถึงภาวะวิกฤตที่สุด

ทุกวันนี้ชาวบ้านจากหลายหมู่บ้านไปตกปลาที่โพงพางเพราบวีเวน โพงพางเหมือนเป็นที่พักของปลาหรือเป็นประการังเทียม เจ้าของโพงพางไม่ได้ห้ามไม่ให้ตกปลาในโพงพาง เพียงแต่ย่ามโดยแมลงภู่หรือทำลายโพงพางเท่านั้น มีชาวบ้านหลายหมู่บ้านยังคงเป็นอาชีพหลัก เช่น คุณบุญดีกปลากะพง คุณค่าโต๊ะตกปลาเก้า คุณยูโภคิ้วชาวบ้านที่อาศัยริมแม่น้ำปัตตานีตรงข้ามกับท่าเที่ยนเรือปัตตานีและคุณบือติงตกปลาดุก

แต่ชาวบ้านอีกกลุ่มคิดว่า อุปกรณ์ประมงที่เป็นสาเหตุทำให้น้ำตื้นขึ้นและทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปัตตานี คือ โพงพาง ที่ไปสกัดทางเดินของน้ำทำให้กระแสน้ำไม่สามารถพัดพานำตะกอนออกไปสู่อ่าวไทยได้ทันและคงตอกค้างอยู่ภายในคลองและในอ่าว

เมื่อชาวบ้านมีความเห็นแตกต่างกัน ทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องพยายามจะแก้ปัญหา แต่เนื่องจากเกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านที่ได้ประโยชน์และเสียผลประโยชน์มีเท่าๆ กัน การแก้ปัญหาจึงยากมาก กลยุทธ์ที่เป็นปัญหาปากท้องเรื่องใหญ่และเจ้าหน้าที่ปล่อยให้ปัญหาสะสมเป็นเวลานาน ไม่มีการติดตาม หรือประเมินผลอย่างจริงจัง ไม่มีกฎระเบียบการใช้พื้นที่

(ເວົ້າຫອງເລມ + ກວັບຍາກວັນຕົວງິ່ນ)

ក្រសាគក	ឬតា - ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត
ក្រសាគមិន្ត	ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត - បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា
ក្រសាគម	ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា - ឬតា - តាកដីបែកចាករាយបាកចាករាយ
ក្រសាគម	ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា - ឬតា - តាកដីបែកចាករាយបាកចាករាយ
ក្រសាគម	ឬតា - អង់គ្គល់ - បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា - ឬតា
ក្រសាគម	-
ក្រសាគម	-
ក្រសាគម	ឬតា - ឬតា - ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត - បន្ទាករបៀបខេត្ត
ក្រសាគម	- តាកដីបែកចាករាយបាកចាករាយ
ក្រសាគម	ឬតា - ឬតា - ឬតា - បន្ទាករបៀបខេត្ត - បន្ទាករបៀបខេត្ត
ក្រសាគម	- តាកដីបែកចាករាយបាកចាករាយ
ក្រសាគម	បន្ទាករបៀបខេត្ត - បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា - ឬតា
ក្រសាគម	- តាកដីបែកចាករាយបាកចាករាយ
ក្រសាគម	បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា
ក្រសាគម	បន្ទាករបៀបខេត្ត - ឬតា
ក្រសាគម	- តាកដីបែកចាករាយបាកចាករាយ

- * ក្នុងរាជធានី - ដែលមានប៊ូល៉ូវងារក្នុងរាជការ
- ** ក្នុងរាជធានី - សារពាណិជ្ជកម្ម ដែលមានការសម្រេចនូវក្រុមការសេដ្ឋកិច្ចក្នុងរាជការ ការបង្កើតរាជធានីជាមួយនាមីនុយុទ្ធន៍ បន្ថែមទាំងនេះជាក្រុមការសេដ្ឋកិច្ចក្នុងរាជការ
- *** ក្នុងរាជធានី - ដែលមានប៊ូល៉ូវងារក្នុងរាជការ

Wolff et al. / *Global Health* 2013, 8, 100

ສະວັນເຕັກເຖິງທ່ານເອົ້າ
ຄູອກາມ - ໂພດຈົກການ ໝີ້ມ້ວງ
ພົມພອງແຮງ ຂໍມະນຸດຕັ້ງສັນນິກົມ
ເຄີຍຫາຍ້າ ພັກົດມາກົດມາກົດ
(ມະນຸດຕັ້ງ)

ເມື່ອ
ສົດຍາຍ - ກວກງາເລັກ ກລາວວິເຄີມພັດທະນາຍ
ຍາວົາມເຮັດຍັກວ່າ “ສົດພອນທະກັນໄວ້ (ຕາມ)

ຕະຫັນເອົກເປົ້າພໍາເຊີຍ
ລົດຖານ - ລົດຖານ ມ້າງທຸດຮັບອັນ ໜ້າໃນເວັ້ນປັດຕານີ້ອັນຈັດ
ຈະກຳໄດ້ປັດຕາກົດຕ້າຍກວ່ານີ້ອັນພໍາເຊີຍ

ສະວັນແດກ
ສົງກາກສົກ - ດັນຍາຍັນ ໄຟສອຍເພື່ອແລ້ມແວງ
ບາງວັນເພີເກມັກ ໄຟວັນອີກຮັບອົງກາກ
ພື້ນກະເສົ້າຕ່າວັນ ໄຟວັນສົຕສະບົບເສື່ອອົມແວງ
(ລົມກາກ ທີ່ຈົນ)

ຕະວັດທິກາເຖິງຍໍາໃຕ້
ພຖນກາກສົມ – ມົດນາຍັນ ເປີຍ່ວ່າ
ກໍລັມຈາກກູງເຫັນຫຼັກຫົວໜ້ວມກັບ
ກລັມແຮມໝາຍອົດຄອງໄວ້

๑๓
ภัยแคม -
เข้าสู่ดูดซึม
พืดคุยเข้ามายัง
(๘๘๓๑๔๑)

ຕະວັນອອກເຈື້ອຍດີໃຕ້
ມກວາຄມ - ມກວາພິ້ນ
ມີພື້ນການພັດໃນມາງຫົວໆ
ລມແຮງເຈົ້າພາກຫົວໆແລ້ມາ
ພົດກາກສໍາລັບກົກສີໃຕ້
(ເຈົ້າມາດີກົດຕົວ)

ຕະວັນອອກ
ວັນນັກສຸກ - ມາກວາກສຸກ ອູ້ໃນດູດອຸນເມວຊຸງຈາກອິກົງເພີດ
ຂອງລັກປະເປົນໃຫ້ດ້ວຍໃຫ້ພຶກງົກກົດໝ່າມແບບ
ຫາວັນເວັງດ້ວຍກ່າວ ລົກຄ້າເຕີ (ເຕີກວັນນາຍອີເມວເວະ)
ກົດແລກໃນຫ້ວັນນັກສຸກພິເສດສອດ 40 ວັນ 40 ປັດ
ອັກກະໄສໄວ້ໄດ້ ຫາວັນເວັງດ້ວຍກ່າວປິ່ນເມື່ອວ່າລາຍຫຼຸດ
ພັກດູນ ແລະອັນດີໃຫ້ປະກວາງໃຫ້ວິດ (ອັນຕື່ອງຮອງ)

ภาพแสดงถึงเรื่องของลม และทรัพยากร่น้ำ

ชาวบ้านบูดีประمام ๖๐ ปี เล่าว่า สมัยเด็กๆ พ่อเคยทำอาชีพโพงพาง ซึ่งแตกต่างจากโพงพางในรูปแบบปัจจุบัน เพราะจะไม่เอาเปรี้ยบคนทำประมงอื่นๆ ด้วยการปักไม้ ไม้ตากั้น ในป่าชายเลน ปักระยะห่างกันไม่ให้ปิดกั้นทางเดินของน้ำ ส่วนปีกโพงพางเว้นระยะไว้เพื่อเป็นพื้นที่ลอยอวนกุ้ง

แต่โพงพางปัจจุบัน ปักด้วยไม้ไผ่ในระยะติดๆ กันเป็นแฉะ บางคนปักทางปีกติดกันหรือเว้นระยะ พอประمامนที่เรือเล็กๆ จะผ่านได้เท่านั้น ชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยบอกว่า เวลา naveลดเต็มที่ สัตว์น้ำตัวเล็กตัว น้อย จะวิ่งเข้าโพงพางจนหมด คิดแล้วเสียดาย เช่น กุ้งขนาดเท่านิ่วนางก็ไม่เหลือ ชาวบ้านเปรียบเทียบว่า โพงพางนี้เอง คือ awanrunที่ไม่มีเครื่อง

ในอดีตคนจะทำโพงพางต้องคิดหน้าคิดหลังถึงผลกระทบกับธรรมชาติและกับชาวบ้านหัวอกเดียวกัน สมัยที่พ่อของเขายังมีชีวิตอยู่ เคยพูดเสมอว่า คนทำโพงพางสมัยนี้มีความสนายมาคิดจะทำตรงไหนทำได้เลย ไม่ต้องเกรงใจใครและรู้สึกไม่สามารถตอบความคุณได้ หลังจากที่สัตว์นำในอ่าวปัตตานีมีน้อยลง จึงต้อง

ไปเปิดร้านต้มยำกุ้งที่ประเทศไทยและตอนเย็นก็ส่งเสริมให้ลูกทั้ง ๕ คน เปิดร้านคนละร้าน เขาคิดว่าหากที่จะกลับมาทำประมงอีก

จากการที่ชาวบ้านเดียวกันมีมุ่งมองต่างกัน ทำให้คนกลางอย่างข้าราชการแก้ไขปัญหาได้ลำบากทั้ง ได้ปล่อยปัญหาเกิดขึ้นเป็นระยะเวลานาน โดยไม่มีการควบคุมหรือกำหนดนโยบายที่ชัดเจน

กรณีหมู่บ้านรูสามัคคี ที่ชาวบ้านรวมตัวกันประท้วงเรื่องอวนรุนและอวนลากของนายทุนเพื่อไม่ให้ลากบริเวณหน้าหมู่บ้าน แต่ไม่ได้ผล ชาวบ้านต้องเปลี่ยนอาชีพจากที่เคยทำอวนปูที่บางคีนถูกอวนรุนทำลาย หันมาทำอวนรุนและอวนลากข้างแทน ทั้งที่รู้แก่ใจว่าเป็นตัวทำลายทรัพยากร แต่ชาวบ้านกล่าวว่า เมื่อต่อต้านไม่ได้ผลและหาทางออกไม่ได้ ชาวบ้านจึงร่วมทำลิ่งเหล่านี้ไปด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านชาวประมงส่วนหนึ่งเกิดจากการกระทำของชาวบ้านที่ต้องการประดุจภารรูที่ไม่มีความยุติธรรมและจริงใจในการแก้ปัญหา

ชาวบ้านบอกว่าเมื่อรัฐแก้ปัญหาไม่ได้ บางที่เราต้องสร้างปัญหาเพื่อให้รัฐเห็นถึงความสำคัญเสียบ้าง และวิธีการเหล่านี้ยังช่วยให้ชาวบ้านสามารถทำประมงแข่งกับนายทุนได้มากขึ้น แม้จะทราบว่าในอนาคตจะเล่นห้าบ้านนั้นอาจจะไม่เหลืออะไรมากเลย

สิ่งเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากและมีความซับซ้อน แต่มีผลกระทบโดยตรงกับชีวิตชาวบ้านในชุมชนรอบอ่าวที่มีประชากรประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน แต่ในขณะเดียวกันข้าราชการก็ไม่สามารถเห็นปัญหาเหล่านี้ในภาพรวมหรือรายละเอียดได้ อีกทั้งนักการเมืองที่ประชาชนเลือกให้เป็นภาคเสียงก็กลับถูกมองว่าเป็นนายหน้าและนายทุนเสียเอง

การเปลี่ยนพื้นที่สาธารณะให้เป็นของปัจเจก

ราษฎรที่แล้ว บริเวณอ่าวปัตตานีไม่มีที่น้ำให้เห็น ไม่มีน้ำที่ปักเป็นรูปสี่เหลี่ยมในอ่าวให้ดู แต่หลังจากที่กรมประมงมีการทดลองเลี้ยงหอยแครงเพื่อขยายพันธุ์และทำอยู่ประมาณ ๓ ปี ก็เลิกกันไป เพราะบริเวณที่เลี้ยงหอยแครงเวลางานตกน้ำจืดเป็นเวลานานจนไม่ได้ผลดี แต่ทำให้ชาวบ้านรอบอ่าวและชาวบ้านจากต่างถิ่นจับของพื้นที่เลี้ยงหอยแครงตั้งแต่ปากแม่น้ำบริเวณ จ. สงขลา จึงหมู่บ้านตันหยงลูโล้ะแทนที่

การเลี้ยงหอยแครงของชาวบ้านและนายทุนมีความแตกต่างกัน นายทุนที่มาระบุรีรัฐราษฎร์ฯ ที่ริบูรี สรุยภูรานานีก์ใช้วิธีจากบ้านตนเองพื้นที่ในรูปแบบรวมหุ้นกัน ๒-๓ คน ต่างกับชาวบ้านที่เลี้ยงหอยแครงในระบบสมาชิกในหมู่บ้าน ๒๐ - ๓๐ คนต่อหนึ่งแปลง

ชาวบ้านคิดว่าการเลี้ยงหอยแครงคือการจับของและได้ที่ดินบริเวณริมอ่าวโดยทางอ้อม

บ้านแหลมนกเป็นหมู่บ้านที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่เมื่อราษฎร์ฯ ปักก่อน เคยเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีต้นแม่น้ำขึ้นตามริมหาดเป็นจำนวนมากส่วนพื้นที่ห่างจากริมหาดประมาณ ๑๐๐ เมตร มีนาเกลือที่กว้างใหญ่มองไปเห็นเป็นเกลือสีขาวเป็นประกาย

ต่อมาคนจากต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด ต่างสำเนียงพูด ต่างต้นตระกูล คนแหลมนกต่างกับโภยทรัพยากร โดยไม่ต้องฟังใครและไม่มีการใช้กฎหมายคุ้มครองห้ามปราบ จากพื้นที่

สาธารณสุขที่เป็นผู้นำกีดกั้นเป็นพื้นที่ซึ่งมีเจ้าของ เนื่องจากเศรษฐกิจต่างๆ จากกันอ่าวปัตตานีถูกครองขึ้นมาพร้อมกับหอยแครงที่เลี้ยงไว้ เมื่อไปทิ่งริมอ่าวนานวันเข้าชานน้ำน้ำกีดกั้นเป็นแผ่นดินและท่อระบายน้ำ

คนจากต่างถิ่นที่มีทุนสำรองกีดกั้นริบบิ้งเปิดโรงงานปลาหมึกไก่ชัยฟัง เพื่อความสะดวกในการปล่อยน้ำ ล้างหมึกลงอ่าวโดยไม่มีการนำบัดน้ำเสียหรือเกรงใจชาวบ้านรอบอ่าวที่คนเองทำให้เกิดมลพิษและใช้แรงงานพม่าที่บ้านจะสร้างป้อมห้าให้กับคนในพื้นที่ เช่น กรณีการมาตกรรมที่ไร้ผู้รู้เห็นในอ่าวปัตตานีมีการพบศพไม่มีญาติบอยครั้ง

วิธีแก้ปัญหานี้เรื่องวิกฤตของทรัพยากรธรรมชาติในอ่าวปัตตานีเป็นไปอย่างผิดเพิน ชาวบ้านไม่ได้ปฏิเสธหน่วยงานรัฐที่จะพยายามฟื้นฟูอ่าวปัตตานีหรืออ่าวไทย เช่น กรมประมงก็มีโครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเกื้อหนุนปี กรมป่าไม้ฟื้นฟูป่าโดยการปลูกป่าชายเลน

แต่ความจริง กรมประมงจะปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงในอ่าวเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพราะไม่กี่เดือนหลังจากนั้นสัตว์น้ำกีดกั้นจับหมด หรืออยู่ไม่ได้เพราะน้ำตื้นเขินและแหล่งอาหารธรรมชาติถูกทำลายอยู่ตลอด กรมป่าไม้พยายามประชาสัมพันธ์หน่วยงานของตน โดยการส่งเสริมปลูกป่า แต่ไปทับที่พื้นที่ทำกินของชาวบ้านที่ล้วนแต่มีปัญหา โดยเฉพาะรอบๆ หมู่บ้านดาโตะ เท่าที่มีอยู่ก็มากพอที่รักษาไว้ ซึ่งเป็นการสืบเปลี่ยนพระราชธรรมชาติทำให้ริมแนวป่าชายเลนขยายอุดมเรื่อยๆ เพราะริมป่าที่หมู่บ้านดาโตะตื้นเขินเป็นโอกาสที่ป่าจะเกิดขึ้นมาใหม่ จนชาวบ้านนกอกรวบกันป่าบึงขยายอุดมเรื่อยๆ เหมือนกับว่าพื้นที่ทำกินลดน้อยลง ไม่รู้ว่าอนาคตข้างหน้าเมื่ออ่าวปิดและตื้นเขิน จากพื้นที่อ่าวกั้นเป็นพื้นที่ป่า ชาวบ้านจะปรับตัวอย่างไร

เมื่อถูกสถานการณ์บังคับ ทำให้ชาวบ้านต้องแบ่งเลือกข้างเป็นฝ่ายเป็นฝ่าย กลุ่มที่สนับสนุนนายทุนกีดกั้นก็จัง กลุ่มเลี้ยงหอยแครงแบบอนุรักษ์พื้นที่ส่วนรวมกีดกั้นจับหมัดค้าน จนมีเหตุการณ์ความขัดแย้งเมื่อชาวบ้านพร้อมลูกชายเล็กๆ ไปหาหอยที่บริเวณ บ้านสตอเลาะบารอ เป็นเขตอยู่ต่อระหัวงบ้านตันหยงลูโลีะ กับบ้านดาโตะ บริเวณนี้เคยเป็นพื้นที่หาหอยแครงธรรมชาติของชาวบ้าน แต่มีการแอบเลี้ยงหอยแครงโดยไปปล่อยพันธุ์หอยแครงในตอนกลางคืน จึงถือเป็นว่าพื้นที่สาธารณะแห่งนี้เป็นของพวกตน เจ้าของเลี้ยงหอยเป็นคนตันหยงลูโลีะ ๖ คน ขึ้นไปบนเรือ แล้วต่อว่า เมื่อปฏิเสธกีดกั้นแต่ต่ออย เอามีดแทงในหน้าและหลัง จนต้องแกลงทำเป็นสลบ ชายทั้งหมดจึงโอดเรือหนีไปอย่างรวดเร็ว เมื่อไปแจ้งความที่ สภอ.ยะหริ่ง แต่เรื่องถูกทำให้เงียบไป

นาเกลือและนาข้าวถูกเปลี่ยนเป็นนา ก

บริเวณพื้นที่ร่องอ่าวปัตตานี เช่น บ้านตันหยงลูโลีะ บ้านตะโลอาโหร์ บ้านป่าเระ บ้านบางปู และทางฝั่งอ่าวไทยทางตะวันตกของปากน้ำปัตตานี เช่น บ้านรูสะมีแล บ้านบางปลาหมก และบ้านบางตาวา พบว่า พื้นที่นาข้าวที่ชาวบ้านเคยนกอกรวบกันทำนาข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน ถูกขายที่เพื่อทำนากรุงเพรากความจำเป็น ขายด้วยความเลี่ยดาย เพราะเก็บไว้ก็ไม่สามารถทำนาได้ เพราะน้ำและที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาสักพักใหญ่ๆ แล้ว เนื่องจากการทำนาของชาวบ้านที่กล่าวมานี้ ใช้แหล่งน้ำจากธรรมชาติจากลำคลอง เมื่อ

แหล่งน้ำภูภูมิคุ้นจากการสร้างเขื่อนปัตตานี เป็นการสักดิ้น้ำจีดที่เคยไหหลอกสู่อ่าวปัตตานีแต่ไม่ได้กันน้ำคืนเมื่อเวลาหน้าทะลุน้ำ ทำให้พื้นที่นาข้าวกลายเป็นดินเปรี้ยว ภายน้ำบ้านเรียกว่าดินตาย หรือ ตาเนาะมาตี นาข้าวในพื้นที่ขายฝั่งจีงเสียหายและไม่สามารถทำนาได้นานกว่าประมาณปี 2515 มาแล้ว

บริเวณที่ติดกันอ่าว เช่น บ้านบานา บ้านตันหยงลู โล๊ะ บ้านป่าระ ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ทำนาเกลือเก่าแก่ของเมืองปัตตานีกีกลายเป็นพื้นที่นาถูกและคอนโคนกนางแฉ่น ซึ่งเจ้าของส่วนใหญ่ไม่ใช่คนมลายูในท้องถิ่น แต่เป็นคนเชื้อสายจีนในเมืองปัตตานี จากเหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้คนตันหยงลู โล๊ะซึ่งเคยทำนาเกลือหน้าหมู่บ้าน ต้องดินรนไปทำนาต่างพื้นที่ เช่น บริเวณไก่กับตัวเมืองปัตตานี ชาวบ้านกลุ่มนี้สะท้อนความรู้สึกว่า วิธีการที่น้ำทุนได้พื้นที่นาเกลือนั้นเปรียบเสมือนกับการเผาไฟที่จะทำให้พวงมาลัยไม่สามารถทำนาหากินในพื้นที่บ้านของตนเองได้อีกต่อไป

ชาวบ้านรอบอ่าวเพิ่มมากขึ้น/ความโกลาหลในการดำเนินชีวิต

ในอดีตทุกหมู่บ้านรอบอ่าวปัตตานีออกไปทำประมงชายฝั่งในอ่าวไทยยกเว้นเพียงบ้านป่าระที่ทำประมงในอ่าวปัตตานี คือ บุรีราษฎร์ แต่หลังจากที่มีเรือ อาวุธ อาวลาก มาทำประมงขนาดใหญ่ชายฝั่งอ่าวไทยอย่างผิดกฎหมาย ชาวบ้านที่เคยหาปลาในอ่าวไทยต้องมาทำประมงในอ่าวปัตตานีแทน คนหาูกินในอ่าวจึงเพิ่มขึ้นมากและมีการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ประมงเรื่อยมาจากตัวอ่อนที่กว้างเป็นตาลี ตามรูปร่างของสัตว์น้ำต่างๆ ที่มีอยู่ในอ่าวปัตตานี คนตะ โละกาโปร์ ที่เคยออกทะเลในอ่าวไทย คนตะ โละอาโหร์ ที่เคยหาูกินในคลองต่างๆ โดยเฉพาะในคลองยามู ก็มาทำประมงในอ่าวปัตตานี อีกทั้งคนต่างถิ่นก็มาหาสัตว์น้ำบริเวณหัวแหลมตาชี้ เพื่อการทำถนนที่เดินทางได้สะดวก

การเข้ามาของเครื่องยนต์เมื่อประมาณ ๔๐ ปี ก่อน ทำให้วิธีการทำประมงพื้นบ้านบางอย่างสูญหายไป เช่น บุรีราษฎร์ บุรีราษฎร์ บุรีราษฎร์ ชาวบ้าน ชาวบ้าน พัฒนาเป็นอ่อนล้มของนายทุน บุรีราษฎร์ บุรีราษฎร์ ชาวบ้าน พัฒนาเป็นอ่อนลากดีวยา บุรีราษฎร์ พัฒนาเป็นอ่อนลากคู่ ชาวบ้าน พัฒนาเป็นอ่อนรุน (ระระ)

การใช้เครื่องยนต์เรือประมง ชาวบ้านกล่าวว่า เมื่อราวก่อน ๔๐ ปีที่แล้ว ชาวบ้านออกเรือประมงหรือออกเรือไปขายปลาที่ฝั่งตรงข้ามก็จะใช้เรือพายพร้อมกันใช้ใบ การใช้แล่นเรือด้วยใบ ต้องอาศัยจังหวะของลม บางครั้งเวลาออกไปทำประมงใช้ใบเรือด้วย เวลาจะกลับบ้านต้องพายเรือ เป็นชีวิตปกติของชาวประมงในสมัยนั้น

หลังจากนั้น เมื่อราวประมาณ ๔๐ ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านรอบอ่าวเริ่มใช้เครื่องยนต์ที่ใช้น้ำมันเบนซินกับเครื่องเรือหางยาว ชาวบ้านค่าตัวจะต้องใช้เครื่องหางยาวเป็นคนแรกไปเสียชีวิตที่แหลมตะลุมพุก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ จากพายใหญ่ตื้น

เครื่องยนต์ที่ใช้ในหมู่บ้านค่าตัวจะเรียกตามลำดับ คือ เครื่อง Ego ใช้น้ำมันเบนซิน ๕ แรงม้า เครื่อง Golo ใช้น้ำมันเบนซิน ๓-๖ แรงม้า เครื่องบริส นำเข้าจากอเมริกา โดยร้านพิชาน ปัตตานี ใช้น้ำมันเบนซิน ๓

-๕ - ๑๐- ๑๑ แรงม้า ปั๊กจุบันคนแหลงนก และคนในคลองปัตตานียังใช้กันอยู่ เครื่องเจโล ใช้น้ำมันเบนซิน
๕-๙ - ๑๐- ๑๑ แรงม้า นำเข้าจากเยอร์มันโดยร้านรั่ง ปัตตานี

เครื่อง Rotax เป็นเครื่องหางยาวใช้น้ำมันเบนซิน ชาวบ้านเริ่มใช้มีปีประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว และเป็นเครื่องยนต์ที่ชาวบ้านนิยมใช้มากที่สุด มีทั้ง ๒ สูบ ๑๙-๒๑ แรงม้า และ ๑ สูบ ๓-๕ แรงม้า นำเข้าจากออสเตรเลีย ในขณะเดียวกัน เครื่องยนต์ดีเซล เช่น ยันมา เริ่มเข้ามาในอ่าวปัตตานี ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับงานหนัก เช่น ovarian ovarian ovarian

เครื่อง Max แรงม้าไม่ต่างกับเครื่องโรแทก มีชาวบ้านไม่กี่คนที่ใช้ เพราะคุณภาพไม่ดี เครื่อง Mita ๙ แรงม้า ชาวบ้านใช้เพียงไม่กี่คน

เครื่องยนต์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ชาวบ้านใช้ตามแรงม้าที่เหมาะสมกับอาชีพประมง เช่น ovarian ล้อมปลาทู ที่ใช้เรือกอและ ต้องใช้เครื่องที่มีแรงม้าที่สูงกว่า เป็นต้น และในสมัยนี้ชาวบ้านต้องเลี้ยงภายในตัว เครื่องและค่าอวนเป็นรายปี ประมาณปีละ ๕ บาทต่อ ๑ เครื่อง และตัวงานน้ำยังเก็บค่าส่วยของชาวประมงโดยจะเอาปลาหรือกุ้งแลกกับน้ำจืด ๑ ขวด ต่อมากับนายบันทิง(กุ้ง) อันดูลบูตร เป็น สส. เมื่อประมาณ ๔๕ ปีที่แล้ว เริ่กรองให้ยกเลิกภาษีค่าเครื่องยนต์จนถึงปัจจุบัน

ในสมัยนี้ ทางร้านในปัตตานีมีการโฆษณาอยู่รูปแบบ เช่น ให้คนที่มีความสนใจสมอไปใช้ฟรี บางร้านถ้าแก่ขับเรือมาจอดทางอ่าวไทย แกลงให้เรือล่ม และจะถ่ายน้ำมันเครื่องให้ชาวบ้านดู และติดเครื่องโดยไม่มีปัญหาใดๆ ชาวบ้านจึงเริ่มสนใจ บางคนไปผ่อนกับร้าน ไม่มีเงินจ่ายจึงถูกยึดไปในที่สุด บางคนจ่ายสุด

เครื่องโรแทก กินน้ำมันมาก เมื่อประมาณ ๑๐ ปี ชาวบ้านเริ่มใช้เครื่องสอนดาเพรประยัดน้ำมัน กว่า ถ้าเรือขนาดเล็กจะใช้เครื่อง ๙-๑๑ แรงม้า แต่ถ้าเรือใหญ่ เช่นเรือของชาวบ้านตะโลกา ไปร์จะใช้ ๑๑ แรงม้า

หลังจากที่นำน้ำมันแพง ชาวบ้านหันมาสนใจเครื่องยนต์และคุ้นเคย ที่ใช้น้ำมันดีเซล ถึงแม้ว่านำน้ำมันดีเซลในปัจจุบันมีราคาแพงกว่าน้ำมันเบนซินแต่ก็ประยัดมากกว่า สาเหตุที่ชาวบ้านเลิกใช้เครื่องยนต์น้ำมันนี้ เพราะวิ่งช้ากว่าเครื่องสอนดา แต่ความแรงกว่า ส่วนใหญ่จะใช้กับเรือใหญ่ที่ทำงานหนักและต้องออกไปในระยะทางที่ไกลๆ ปัจจุบัน ชาวประมงที่ทำงานในอ่าวปัตตานี จะใช้เครื่องสอนดาซึ่งมีน้ำหนักเบาเหมาะสมกับเรือเล็กๆ

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ศึกษาห้องถีนในสามจังหวัดภาคใต้

ระยะที่ ๒

วัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ
(หัวหน้าโครงการ)

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม
(ที่ปรึกษาโครงการ)

กรกฎาคม ๒๕๕๑

ระบบเครือญาติที่บ้านโนนด：
วิเคราะห์ระบบกรรมสิทธิ์และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
บริเวณเทือกเขานูโಡ

(มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กรุณากดอ่าน)

นายชื่อ ใจมีดี
งามพล ใจดี

สารบัญ

● ๑. บ้านตะโหนด ชุมชนเก่าแก่เชิง/beanido	๑
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้านตะโหนด	๓
นิเวศวัฒนธรรมบ้านโขนค	๑๐
ประเพณีและพิธีกรรม	๑๗
● ๒. ระบบเครือญาติและการทำมาหากิน	๒๕
สายตระกูลแซชอ	๒๕
สายตระกูลโต๊ะชาามาห์	๓๐
สายตระกูลชาอิดชามะ	๓๓
สายตระกูลราษฎรชาเ瓦และสายตระกูลแซนนะ	๓๖
● ๓. การใช้พื้นที่ทำกินของคนบ้านตะโหนด	๓๗
ความเชื่อ กับ การใช้ที่ดิน	๔๐
การจับจองที่ดิน	๔๑
เอกสารสิทธิ์	๔๒
การแบ่งยุคการใช้ประโยชน์จากที่ดิน	๔๔
การเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดิน	๔๘
ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์สู่กรรมสิทธิ์แบบปัจจุบัน	๖๖